

TPR #104B407

1961

# ప్రత్యాష

(పద్య సంకలనము)



వివిధ రచయితలు



సాధన సమితి

హైదరాబాదు,

స్థాపితము:

౧౯౩౯



# మా మనవి

‘సాధన సమితి’కి పది సంవత్సరాలు నిండినవి. ఈ రెండవ దశకంతో మా ‘సాధన’ కూడ క్రొత్త బాటలవైపు అడుగిడ కుతూహలపడుతున్నది.

ఇంతవరకు, సమితి సభ్యులైన యువరచయితల రచనలనే మా ‘ప్రత్యూష ప్రచురణాల’ ద్వారా ఆంధ్రలోకానికి అందజేస్తూ వచ్చాము; కాని యిప్పుడు సభ్యేతరుల్లోని ప్రఖ్యాత రచయితలను కూడా మాతో సహా ఒక్కమ్మడిగా సాహిత్యారాధకులకు పరిచయం చేయించాలనే సంకల్పం కలిగింది. ఈ ఉద్దేశ్యాన్ని నెరవేర్చేటందుకు చేసిన కొలి ప్రయత్న ఫలితమే ‘ప్రత్యూష’.

ఈ కావ్య సంకలనంలో, ప్రధానంగా, తెలంగాణంలోని సుప్రసిద్ధులైన కవుల, కవయిత్రుల ఉత్తమోత్తమ కావ్యసుమాలను ఏక కూర్చే ప్రయత్నం జరిగింది. కాని, మానవ ప్రయత్నంలోని సహజసుగు లోటు పాట్లవలన ప్రసిద్ధులైన కొందరు కవులు ఈ సంపుటిలో చేరకపోయి ఉండవచ్చును; లేదా సేకరించిన కృతులు, ఆయా కవుల ఉత్తమోత్తమ రచనలు కాక పోనూ వచ్చును. ఇంతమాత్రంచే సహృదయులైన కవిమహారులు మాపై కినుక వహించక, మమ్మల్ని క్షమించ గలరని ప్రార్థన.

నేడు హైదరాబాదు రాష్ట్రంలో బహుముఖాలుగా విజృంభిస్తున్న ఆంధ్రోద్యమానికి పితామహులైన శ్రీ మాడపాటి హనుమంతరావు పంతులు గారి పేరిక మా ‘ప్రత్యూష’కు ఒక అపూర్వాలంకారంగాను బుభాశీస్సుగానూ ఉపకరిస్తున్నది. శ్రీ వారికి మా కృతజ్ఞత, పురస్కరనమోవాకాలు.

అధికంగా మాశక్తికి అతీతమైన ఈ ప్రయత్నంలో మాకు చేయూత నిచ్చిన అభిమానులకందరికి హృదయపూర్వకంగా కృతజ్ఞతలు అర్పిస్తున్నాము. ముఖ్యండు కూడా మా ప్రయత్నాలను నాడు ఇదే విధంగా ప్రోత్సహింపగలరని ఆశిస్తున్నాము.

15 ఫిబ్రవరి 1950  
ఈ సామియా బజారు  
హైదరాబాదు

ఇట్లు  
కార్యదర్శి,  
సాధన సమితి



## పీఠిక

సాధనసమితివారిచే ప్రకటింపబడుచున్న “ప్రత్యూష” కు పీఠిక వ్రాయు అవకాశమును, గౌరవమును, నాకు లభించినందునకు నేనెంతయు సంతసించుచు, సమితి కార్యకర్తలకు కృతజ్ఞత దెలుపుచున్నాను.

సాధనసమితియనుపేరున ఈ సంస్థ ౧౯౩౯ లో స్థాపితమైనది. ఆరంభముననుండియు ఆంధ్రసారస్వతసేవ ముఖ్యోద్దేశముగాగల ఈ సంస్థపక్షమున, “ప్రత్యూష” పేరుతో నొక లిఖితమాసపత్రికను నాలుగైదు వత్సరములవరకు నడిపింపబడినది. ఇప్పటివరకు సమితివలన ౧౭ పుస్తకముల ప్రకటింపబడినవి. వీనిలో కొన్ని, కొందరు గ్రంథకర్తల రచనలను ఏకత్రముగా ప్రచురింపబడినవి. మరికొన్ని విడివిడిగానున్న రచయితలవి. ఈ రచనలు సాధనసమితిలో సభ్యులుగానున్న మహాశయులవేద్యులున్నవి. ఈ సమితినిర్వాహకులు గ్రంథరచనతో సంతృప్తిపొందక, ఆంధ్ర రచయితలను ప్రోత్సహించుటకై, కథానికలకును, ఏకాంకికలకును పోటీ నేర్పరచి వానిలో ఉత్తమమైనవానికి తగిన బహుమతుల నిచ్చియున్నారు. ఈవిధముగా సమితివారిసేవ—ఈ ప్రాంతమున చేసినదే—యమూల్యమనిచెప్పుటలో అతిశయోక్తి లేదని భావింతును.

సమితివారివలన ప్రకటింపబడిన పుస్తకములు సవ్యాంధ్ర సాహిత్యమునకు సంబంధించినవై యున్నవి. వీనిలోని విషయములు, కథానికలు, వ్యాసములు, ఏకాంకికలు, పద్య



## VIII

ములు, సాహిత్యవిమర్శనలు మున్నగునవి కలవు. ఇప్పుడు సమితివారివలన ప్రకటింపబడుచున్న “ప్రత్యాష” పై వాని లోనిదిగాక యొక కొత్త పద్ధతినలంబించినదని పాఠకులు చూడగలరు.

“ప్రత్యాష” కేవలము పద్యాత్మకము. దీనిలో ౨౫ మంది కవివర్ణుల కొన్ని కొన్ని రచనలగు ఒకచోకూర్చబడినవి. కొన్ని వత్సరములక్రింద ఆంధ్రమున “నై తాళికులు” అను పేరున కొత్తనారును ఉపన్యాసకలవారునునగు పలువురు కవిశేఖరుల రచనలనొకతావున ఏరికూర్చి ప్రకటింపబడిన పుస్తకము ఆంధ్రప్రాంత ప్రపంచమునకు స్థాపకముండునని తలంచుచున్నాను. ఆ గ్రంథమే సాధనసమితి కార్యనిర్వాహకులను “ప్రత్యాష” ను ప్రకటింప ప్రేరేపించినట్లు కానవచ్చుచున్నది. దీనిలోగూడ ఈ ప్రాంతము, అనగా తెలంగాణమున, గడచిన కొన్ని వత్సరములలో రచయితలుగ ప్రఖ్యాతిగడించిన యువ కవుల పద్యములను కేయములను సంగ్రహించి కూర్చబడినవి. ‘యువకశ్వము’ యొక్క మానము (Standard) నిర్ణయించుటకష్టమే అయినను, సమితివారివలన నీగ్రంథమున ప్రవేశమునందిన వారిలో దాదాపుగా నందరును నవీనులును, వయసుదాటని యువజనులలోని వారను అయియున్నారని నా యూహ. ఒకరిద్దరి పేర్లుమాత్రము పాఠక చుహితయులకు అపవాదములు గానిరావచ్చును.

“ప్రత్యాష”లో ప్రవేశ శాసనము గాచిన వారిలో నిర్దుష్ట కవయిత్రులు నామమాత్రముగనున్నది.



## IX

దీనిలో వచ్చిన కవి కేఖరుల జీని తాంశములను, సంగ్రహముగ నేయగుగాక, పుస్తకపు తునిభాగమున చేర్చుట చాల మంచి పనియైనది.

మొత్తముమీద, సమితివారి యుద్దేశము, తెలంగాణ ముసనున్న నేటి కాలపు నన్యకవులను, ఆంధ్రవాచక ప్రపంచ మునకు పరిచితులజేయుటయేయని స్పష్టముగా తెలియుచున్నది. ఇట్లునట, నేటి తెలంగాణములోని యువ కవులందఱును ఈ సంపుటమున గానవత్తురని తలంపవీలులేదు. ఇట్టి కవులలో నెక్కువ ప్రఖ్యాతి వహించినవారికి దీనిలో ప్రవేశము గల్గించు కృషి చేయబడినట్లు కానవచ్చుచున్నది.

పైన చెప్పబడిన విధమున యీ ప్రచురణము సమితి వారి ప్రయత్నములలో ప్రత్యేకలక్షణము కలది. దీనిలో దొసగులేవైన దూయిండవచ్చును. అట్టివి కానవచ్చినచో సమితి వారి యుద్దేశము మొక్క యుత్కృష్టతను దృష్టిలో నుంచుకొని లోపములు తీమార్హములుగా భావింపబడునని నమ్ముచున్నాను.

సాధనసమితిమొక్క యవక కార్యకర్తల పశంసిండుచు, మనఃపూర్వక అభినందనములతో విరమింతును.

“ఆంధ్ర కుటీరము”  
 స్మృతానుబంధము. హై. గ.  
 ౧౪ - ౨ - ౧౯౫౦

} మాడపాటి హనుమంతరావు.

# విషయసూచిక

పుటలు

౧. శ్రీ దాశధి కృష్ణమాచార్యులు

౧-౨; ౧౦౧-౧౦౪

తెలంగాణా విముక్తి

?

ప్రొగ్రెస్సివి

కవితా కోపం

క్షమామూర్తి!

అమృత ప్రభాతము.

౨. శ్రీ భాగి నారాయణమూర్తి

౯-౧౩

ఆరాధన

భిషక్కు

తెనుగు మొద

స్వాహా

౩. శ్రీ పొట్లపల్లి రామారావు

౧౪-౧౭

మహత్కాంక్ష

జీవితము

౪. శ్రీ పులిజాల హనుమంతరావు

౧౮

సారస్య పటిమ

౫. శ్రీ ధనభా శ్రీనివాసరావు

౧౯-౨౬

మధురహా

అన్వేషణ

# XI

1. శ్రీ గడియూరం రామకృష్ణశర్మ  
ప్రబోధము 22-25
2. శ్రీమతి పర్వాజానకీదేవి  
ఋతుత్రయము 25
3. శ్రీ బెల్లంకొండ చంద్రమాలేశాస్త్రి  
సఖ్యం  
ఫాల్గుణ అమావాస్య 30-35
4. శ్రీ పల్లా దుర్గయ్య  
సెలయేరు  
మామ 35-44
5. శ్రీ కప్పగంతుల లక్ష్మణశాస్త్రి  
అంజలి 45-52
6. శ్రీ గార్ల పాటి రాఘవరెడ్డి  
సృష్టి 55-58
7. శ్రీ పిల్లలమ్మ వేంకటహనుమంతరావు  
సంక్రాంతి  
శారద 60-65
8. శ్రీ అష్టూరి అయోధ్యరామయ్య  
అడవిగు జాడలు 65
9. శ్రీ మూటపూరి వెంకటేశ్వరరావు  
పువ్వా!  
చందమామ 68-73



## XII

౧౫. శ్రీమతి సోమరాజు ఇందుమతీ దేవి  
శారి

౫౫

౧౬. శ్రీ కేశవపంతుల నృసింహశాస్త్రి  
హితోక్తి

౫౬-౫౭

౧౭. శ్రీ సురవరము ప్రతాపరెడ్డి  
తెనుగుతల్లి  
మిత్రుడా!

౫౮-౫౯

౧౮. శ్రీ సిరిప్రగడ రాధాకృష్ణరావు  
తెనుగుతోట

౬౦-౬౧

౧౯. శ్రీ పుష్పటూరు రాఘవాచార్యులు  
ఆంధ్రభారతి

౬౨

౨౦. శ్రీ సిరిప్రగడ భాగ్యరావు  
ఎందులకో  
మధురపథము  
సప్నసుందరి

౬౩-౬౪

౨౧. శ్రీ జమ్మలమడుక సూర్యప్రకాశరావు  
నీ రాక !

౬౫-౬౬

౨౨. శ్రీ సన్నిధాసం శ్రీధాశాస్త్రి  
మాయ

౬౭

౨౩. శ్రీ చూర్గుల రంగనాథరావు  
ఆనూని !

౬౮



# XIII

౨౪. శ్రీ ఖండవల్లి లక్ష్మీశ్రీరంగస్వామి  
భానురథము.

౭౨-౬౪

౨౫. శ్రీ నల్లూరి మాణిక్యరావు  
పేల్లలమండే పేల్లలమూ !  
మా ప్రణయం!  
ముల్లు  
వేయిస్తంభాలగుడ

౭౩-౬౫

౨౬. శ్రీ దేవులపల్లి రామానుజాచార్యు  
సంక్రాంతి  
పూలచెట్టు

౭౪-౬౬

౨౭. శ్రీ కాళోజి నారాయణరావు  
నేను  
హృదయావేదన  
ప్రపంచం  
ఆత్మహతం!  
దీపావళి

౭౫-౬౭

౨౮. శ్రీ వానమామలై పరదాచార్యులు  
ఓరుగల్లు  
మక్కిబక్క  
పాదరక్ష  
బిచ్చగాడు

౭౬-౬౮





XIV



# తెలంగాణా విముక్తి

వి.కె.ఎ.

(జైల్లోపోయిన నా “తెలంగాణోపాఖ్యానం”ను గానీ కొవ్వొత్తికి ఇది ఉత్తిగానుబంధ శ్లోకము.)

అవి తెలంగాణలోని దాదాగ్నిలేచి  
మట్టుముట్టిన భీకరాశుభ దినాలు;  
అవి నిజాము నృపాలుని అండ దండ  
చూచుకొని నిక్కినట్టి పిశాచి కలలు.

నాడు మానవలీ నయనములందు  
నాగసర్పాలు బుసగొట్టి నాట్యమాడె;  
నాడు మానవతా నివ నాగరకత  
తన్నుదిన్నది రాక్షసర్వముతోడ.

భారత భామినీ! నయనభాగ వినిర్గత రక్తబాష్ప శృం  
గారిని కాలరాక్షసి వికాచిత నద్విన నిస్వనములో  
తూరుపు ఊరుపున్ విడిచి తొండరిపడ్డది తెల్లదారిగా  
ఘోర నిశా రక్షుఃపటల గుంధిత నీల నిభఃపథములన్.

పరిశు నిశాతి భారతను పచ్చనిగడ్డి మొదిర్చినట్లు, రా  
చరికపు బుక్కుచట్టమును చల్లగ ధిక్కరింపజేసినట్లు ఉ  
ప్పురినెడి పేదవాడు, కడుచోద్యముః పెచ్చని స్నానమాడె నుం  
దిరితర భామినీ నయనభారల భారత మాతృ పాదముల్.

పర్వతా పర్వత



తరతరాల స్వప్నాల సుందర ఫలమ్ము  
 స్వైర భారతభూమి చూపడెనొ లేదో  
 విషము గుప్పించినాడు, నొప్పించినాడు  
 చూ నిజాంరాజు, జన్మజన్మల బూజు.

భారత మాతృగర్భమున బల్లెముగ్రుచ్చిన దుండగీంద్రుడ నా  
 భారముగా నిజాంనృపతి తాళముతీసిన పెద్దపెద్ద బం  
 గారపు దొక్కసాలు పసిగట్టెను తెల్లదళారి ; అంతలో  
 బేరముసాగె పోరు జరిపింప తుపాకులు దింపుకోసమై.

కోటి తెలుంగు లొక్కమొగి 'కో' యని పిల్చిన యంతలోనె ఆ  
 రాటముజెంది భారత ధరాతలమంతయు పొంగివచ్చెదో ;  
 'కూటికిలేని పేదలకు గూడను పౌరుషమా !' యటంచు స్త్రీ  
 కోటిని మానభంగములకున్ గురిచేసిరి ముష్కరాధముల్,

చల్లని మంచుకొండలు భుజమ్మున మోసెడు భారతమ్ము శాం  
 తిల్లె నిజాము నీల్గడులు తేటపడంగలదాక ; అంతలో  
 భొళ్ళున కుండ బద్దలయిపోయెను ; భారతమాల దొక్కలో  
 కుళ్ళిన పుండు కోసి జయగోపురమెక్కె త్రివర్ణ కేతనాల్.

మారాన నున్న 'చుట్టము'  
 మారాననె మారె ; తెల్లదొంగ నభస్సం  
 చారియయి పారె ; స్వేచ్ఛా  
 భారతసైన్యంబు తలుపు బద్దలుకొట్టెన్.



ఎదురెక్కియున్న జలములు  
 నదురై చొరబారె యింటినడుమకా; రాముం  
 డదనున బాణము వదలెను  
 మద మడగెన్ మా ప్రభుత్వ మారీచునకున్.

రెండువందలమేండ్ల చరిత్ర గదుల  
 కప్పుకొని యున్న గాఢాంధకార మెల్ల  
 కొట్టుకొని పోయె తూరుపు మిట్టనుండి  
 పారి వచ్చిన వెలుతురు వాగులోన.



ఆ చల్లని సముద్రగర్భం  
 దాచిన బడవానల మొత్తో ?  
 ఆ నల్లని ఆకాశంలో  
 కానరాని భానువు రెందరో ?

ఘోరం పుట్టుకతోనం  
 కూలిన సురిగోళా లెన్నో ?  
 నర మానవరూపం కోసం  
 జరిగిన పరిణామా లెన్నో ?

ఒక రాజును గెలిపించుటలో  
ఒరిగిన నరకంతా వెళ్ళో ?  
శ్రమజీవుల పచ్చి నెత్తుగులు  
త్రాగని ధనవంతు లెందరో ?

అన్నార్తులు అనాథలుండని  
ఆ నవయుగ మందెంత మారమో ?  
కిరువంటూ కాటకమంటూ  
కనుపించని కాలా లెప్పుడో ?

అణగారిన అగ్నిపర్వతం  
కని పెంచిని “లావా” యెంతో ?

ఆకలితో చచ్చే పేదల  
ఞోకంలో కోపం యెంతో ?

పసిపాపల నిదుర కనులలో  
మురిసిన భవితవ్యం యెంతో ?

గాయపడిన కవి గుండెల్లో  
వ్రాయబడని కావ్యాలెన్నో ?

కులమతముల సుడిగుండాలను  
బలిగాని పవిత్రు లెందరో ?

భరతావని బలపరాక్రమం  
చెర వీడే దింకెన్నాళ్ళకో ?



# ప్రా గ్భూమి

పడమటి చొర్లి గడ్డలు  
పొడిచి పొడిచి తిని విడిచిన  
అగ్నిసంస్కారం నోచని  
సగ్నశవం ప్రాగ్భూమి.

మతాలతో గతాలతో  
చిలి రగిల్చి పడి చచ్చే  
అన్నదమ్ముల చల్లని  
కన్నతల్లి ప్రాగ్భూమి.

కరువుల రెక చాటున  
మరణాంగ నాటింగనంలో  
కను సూసిన నిరుపేదల  
ప్రజయశాల ప్రాగ్భూమి.

లీగె విడిస దివ్యదీప  
ఘాగవడిన నాగస్వరం  
కదలని కదలని అంతః  
కవనపథం ప్రాగ్భూమి.

బూజెక్కిన కీలుచొమ్మ  
రాజులపై జాజు బూని

తాజాగా అమ్మిన అంగడి  
బాజారిది ప్రాగ్భూమి,

లక్షలాది పేదల ప్రాజాల్  
అక్షింతలుగా చల్లుకొన్న  
లక్షాధికార్ల పాలిటి  
లక్ష్మీదేవి ప్రాగ్భూమి!

## క వి తా కో పం

పాడను,  
పాటలు పాడను ;  
వాడను  
పదాలు వాడను ;  
వేడను,  
దేవుళ్లను దయ్యాలను వేడను;  
ఓడను,  
రాజుకు, రారాజుకు  
తారా రాజుకు ఓడను;  
గోడను,  
ధనవంతుల కనకసౌధ  
మున కివతల వణికే నిరుపేదల  
అడుసు గుడిసె గోడను.



నన్ను చూచి ఎందుకొ

మిన్నగులు ఇట్లా

పారాడుతు జీరాడుతు

వస్తుంటాయి ?

నన్ను చూచి ఎందుకొ

పున్నగులు ఇట్లా

తారాడుతు, గోరాడుతు

పూస్తుంటాయి ?

ఇది లోకం

నరలోకం

నరకంలో లోకం నరలోకం!

ఏనాడో తెలుసునాకు

ఈనిరీహా నీరవ

నిస్వార్థ నిర్ధన

నీచ నీచ మానవునికి

నిలువ నీడ లేదు జగతి.

లేదు లేదు విలువ లేదు,

రక్తానికి ప్రాణానికి

శ్రమకూ సౌజన్యానికి

రచయితకూ శ్రామికునికి

రమణీ రమణీయ మణీ హృదయానికి

విలువ లేదు, విలువ లేదు.

నేనుగూడ వొక గూండానై  
 పుండువడిన గుండెలతో  
 మొండివడిన కండలతో  
 మొండివడిన గుండెలతో  
 పుండువడిన కండలతో  
 చొర్రనృం చేయాలేమో !  
 సార్జంట్లనె దోచాలేమో !!

దూర్జితినై  
 మార్జిన్ చేయాలేమో ! ఈ  
 ధనార్జనాపర, పరపివాకర  
 నిరుదార నిరంకుశ  
 నీరస నిర్దేజ లోకానితి  
 మార్జిన్ చేయాలేమో  
 ఫారిన్ల విలయాన్ని మూలతో  
 నీలగాత్ర విషనగ్నశీలతో !!

దాశరథి కృష్ణమాచార్యులు



ప్రత్యక్ష

చీచ్చికొని చిగురించు

తలిరాకు తీవలో

విసము గ్రక్కుచు నిక్కి బుసకొట్టి

నల్లత్రాచులా గుండెలన్ కరగించి వూగించు

నాగుల్ల పాటలో

తొంగలించెడు శక్తి - తొడుకులాడెడి శక్తి

కంజలిడుదు.

## భిషక్కు

ఉషః సంధ్యల పండిన బంగారం

కరగించుక త్రాగిన

కాలానికి కరువునెప్పి వచ్చింది:

నయంచేసే భిషక్కు ఏడీ ?

గానంచేసే రసజ్ఞుడేడీ ?

సామ్రాజ్యాల్ తెగమింగిన

కాలెడు కడుపుల ఆకలి త్రాగిన

లోకానికి క్షయవోగం వచ్చింది:

నయంచేసే భిషక్కు ఏడీ ?

గానంచేసే రసజ్ఞు డేడీ ?



ముసలి బాటల మూల్గుచు నడిచే  
సంఘానికి చత్వారం కలిగింది ;  
నయంచేసే భిషక్కు ఏడీ ?  
గానంచేసే రిసజుడేడీ ?

# తెనుగు మొర

తేనెలు పిండే తెలంగాణము  
నెత్తుట ముంచెత్తెదరా ?  
తెప్పరిల్లిన, ఈ తెలంగాణము  
కుత్తుక బట్టొత్తెదరా ?

తెనుగు తల్లల పాలు త్రాగిన  
ఓ నా ఆమ్మల్లారా !

తెనుగు తల్లల ఒడిలో పెరిగిన  
ఓ నా అన్నల్లారా !

ತೆನೆಲು ಪಿಂಡೆ....

అటు చూడుడు అటు ! అటు  
చూడుడు !!

కన్నులు విప్పి మరికనుడూ  
తుమ్మపూల తురాయి పెట్టుక  
తళ తళ లావే తటాకలక్ష్మి

వెల వెల పోయిందీ—

అడవుల పాలై ఆలసుందలు

దొక్కలు చాల్చుక బిక్క

మొగముతో

దిక్కులు చూసేనూ...

తేనెలు పిందే...

అటు చూడుడు అటు ! అటు

చూడుడు !!

కన్నులు విప్పి మరికనుడూ

మేడలు కూల్చిన మనకేమొరుగు ?

ఒకటికి రెండూ కట్టండోయ్—

అడవులు మనవే, నేల మనవే

ఒకటికి రెండూ కట్టండోయ్

తేనెలు పిందే...

పీకలు కోసే ఇళ్లుదోచీ

ఏమది సాధించినదీ ?

ఒక పీకకు పదిపీకలు బలి --

ఒక ఇంటికే పది ఇళ్లా మట్టం --

తల్లికి బిడ్డా తండ్రికి కొడుకు

మగువకు మొగుడూ కనబడక

ప్రతి త్యాగ

19



అభిము శుభమెరుగ నమాయకపు  
 తెనుగు లలమటిస్తున్నారు—  
 తేనెలుపిండే తెలంగాణము  
 నెత్తుట ముంచెత్తెదరా ?  
 తెప్పరిల్లిన ఈ తెలంగాణము  
 కుత్తుక బిట్టొత్తెదరా ?

## స్వా హా

అతడు పంటకు పచ్చిన పైరు —  
 ఆమె నీరు దిగని నీలం —

తను పెంచిన అవినీతికి  
 తను పంచిన పంచాగ్నికే  
 రగిలి రగిలి అగ్గియైనా డతడు —  
 అతని ఎదమంటల కాకకు  
 కళ తరిగి బొగ్గయిందామె —

కూలిన ఆ జంట బూది  
 వీబూది పెట్టుకొని  
 మడి కట్టుకొని  
 నంగనాచీ లాగ  
 కొంగ జపం జేస్తు  
 కూరుచున్న దీ కపట లోకం —

ఎవని కళ్లు మూయుటకు ? మ  
 ఎవని ఇల్లు వోచుటకు ?

భాగి నారాయణమూర్తి.

# మహాత్మాంక్ష

నీచేయు పని ఏదో నీవు చేయుము కాని  
అన్యులను నీవేల అనుకరించెద వోయి?

ప్రత్యేకముగ నీవు  
పట్టింపుతో చేయ  
వలయు కార్యం బొకటి  
కలదు ఈ భువి సఖుడ !  
ఆ కార్య మివ్వుదప్ప  
అన్యులలొ కాదోయి.

నీ॥

చియిక పలుకులు పయిక  
శృంగార మెవ్వరికి ?  
నీ ఆత్మకే నీకు  
నిండులేనిచొ యింక  
ఏరి సంతృప్తి కిటు  
ఈ ఆటలాడెదవు ?

నీ॥

అనుకరణలో మ్రగ్గి  
ఆత్మజంపెద వేల ?  
ఆత్మ వ్యక్తీకరణ  
అదె సృష్టి పథమోయి.

నీ॥

ఒరుల దుస్తుల దాచ్చి  
ఊరేగుటలు మరపు !  
రాజ రాజువు సరియె  
రాజేంపు నీకేది !

నీ॥

మెఱమెచ్చులకు నీవు  
మురిసిపోవగ దలచి  
వెనుక ముంచూ లేక  
అనుకరింతువు ఒరుల !  
మాయ, మోసం బెప్పుడు  
చుట్టా నిల్చినా హితుడ ?

నీ॥

చుకుమని నిన్నెవరు  
పాడుమని నిన్నెవరు  
బ్రతిమిలాడిరి, హితుడ !  
బలిమిచేసిరి సఖుడ !  
పాడినదె పాడుటకు  
ప్రళయ మింతేమిటికి ?

నీ॥

కోకిల పాటేదా  
కోకిలయె పాడాలె  
కాకి పాడిన నెటుల  
కనుపించునో చెప్పు ?

నీ॥



శ్రీ గృహ పర్వం .....

పరుల గొప్పల పైని  
భ్రష్టవదల నన్నాళ్ళు  
నీ గొప్ప ఏమిటిదో  
నీకు తెలియదు సఖా !

నీ పలుకు ఏదైన నీ పాట ఏదైన  
నీ అంతరము నుండె నీటుగా రావలయు.    నీ!

## జీవి త ము

జీవచ్ఛవముగ ఏటికి  
చిరకాలము బ్రతుకవలెను ?  
ఒక్క-గడియ చాలదోయి  
ఉజ్జ్వలమగు జీవితము !

జీవించుట యనిననుక  
జీవించుట కాదెప్పుడు  
జీవమే లేకున్న నది  
జీవన మెరులగునోయి ?

జీవము నీ జీవనముతో  
చిందులాడవలెనన్న  
జీవితమునె బంగనీపు  
జేసి తీరవలెనోయి.

ప్రత్యక్ష

గీత

పిడికిలి బిగియించి నీవు  
చేరమాడ దలచినావ ?  
మూల్యమివ్వకీ జగతిని  
ముట్టలేవు ఏవస్తువునైన !

నీకు వలయు వస్తుచయము  
నిఖిలముయిట లభియించును  
సూల్యము సిద్ధముచేయుట  
ముందు నీదు కర్తవ్యము ;

కానయినను చేతలేక  
కామితార్థ మెవడుపొందె ?  
గుడ్డిగవ్వ కొనుటకైన  
గుడ్డిగవ్వ కావలయును !

పిడికిలి బిగియించినీవు  
చేరమాడలేవు ఎపుడు  
నీ చేయె అడనిచో  
ఏచేయి అడునిచట !

అశ్చర్యంబుగ జగతిని  
అలౌకన జేయ ఫలము.  
శక్తి ఉన్న చేరమాడు ;  
చాలనిచో దయచేయుము.

పొట్లపల్లి రామారావు

ప్ర త్య ష

## సారస్య పటిమ

గుమ్మ పాలల్లోని గోరెచ్చదనము  
తమ్మితూడుల గ్రమ్మ తరలు సూక్ష్మము.  
అరటి పూవులలోని అందంపు సిగ్గు  
పరువెత్తు పిన లేడి బరువంపుశైలి.  
దీరపూవులవోలె విచ్చుభావాలు  
కోరకంబులదాగు క్రొందేనెరుచులు,  
వెలుగు కంటికి రెంట్ విడిపోనిజంట  
చలపింపజేయు శద్ధార్ వైచిత్రి.  
జంటబాసిన గువ్వ సాగించురొదలు  
పంటబోయిన రైతు పలవించురీతి  
అంబాయనెడి లేగ ఆవేదనంబు  
సంబోధనలకొత్త సారస్యపటిమ.  
తొలికోడి కూతగా తోచుజ్ఞానంబు  
తెలవారు చుక్కగా తీరించునాశ  
దుష్టుల పేగులే తోరంబులొప్పు  
కష్టజీవులకునై గంగావతరణ.  
అందరకు అందింతు మానంద మెప్పుడు  
సుందరోద్యాన హృత్సుమ శీకరములు.

పులిజాల హనుమంతరావు



## మ ధు రో హ

నా శక్తిని విన్నారా !  
 నా బలమును గన్నారా !  
 నేనొక విషాదగీతిని  
 నేనొక విశుద్ధ హేతిని  
 నానొక భయంకరాత్మం  
 నా కలమే బ్రహ్మాత్మం.

నా పాళీ కనురెప్పలు  
 పుర పుర బొక్కి పొక్కి  
 మోరలించిన సెలమేరుల  
 జలవాహిని  
 తరతరాల తరబడిగా  
 తలలను నిక్కించి రోస  
 చలనము రవంత లేక  
 సమాజ సౌందర్యానికి  
 సమాజ సౌభాగ్యానికి  
 దారులు నిర్మిస్తూంటే  
 వోవల కడ్డము నిలిచిన  
 కొండల చేదిస్తుందోయ్ !  
 బండల కరిగిస్తుందోయ్ !!

మండుచెండ వడ తాకున  
 ఎండి ఎండి జీవించుటె  
 దండుగయని,  
 వాడిన కోర్కెలు దొడిగి  
 వీడిన యాసల దలచి  
 విల విల లాడుచు మూఁ  
 పొలాల గుండెలు తడిసి  
 రాజనాలు పండిస్తుందోయ్ !  
 భోజనాలు నిండిస్తుందోయ్ !!

నా పాళీ వాతెరలో  
 చూపొందిన లేనగవులు  
 హవాయి చువ్వల్లాగా  
 పెన్నెల బాంబుల్లాగా  
 ఎగసి యెగసి పైకెగసి  
 రెలివెలుగుల జడివానలు  
 జిలికిస్తే  
 సమాజ సౌధాంగణమున  
 యుగయుగాల నాశ్రయించి  
 బిగిసి బిగిసి  
 బిసిసి బిసిసి  
 దిబ్బలుగా పాదుకొన్న  
 చీకటి దయ్యాలు కరిగి

ఏ కడరో ప్రపహిస్తావోయ్ !  
రోకాన్నె పదలేస్తావోయ్ !!

మొనదీరిన నా పాళీ  
కొననొక్కులు  
నమాట రత్తిమునంరా  
నమాటా పూజల పేరున  
ఆ ముదముడు లారగించి  
ఆరగించి  
దెరిగిన దీపాల పొడిచి  
నియ్యన ముంచేశావోయ్ !  
దెయగకుండ జేశావోయ్ !!

నా కలం  
జూర్పం  
మన్నును కుసుమ శరీరం:  
దెన్నెల ఉచ్చులు టన్ని  
పహాధినీ హృదయాన్ని  
ద్యక్షంపాలు చేసిందానాడు;  
మదనుని మంటల కొడిరో  
గిరి కన్నెను పొరలించి  
మల మల మాడ్చిందోయ్ !  
పల పల యేడ్చిందోయ్ !!



నా కలం

నేదు

బలరాముని హలం;

తెలుగువారి పొలాలనడుమ

చిరుకాల్వల తీర్చిదిద్ది

పసిడి చోడెలను చోసి

బంగారం పండిస్తుందోయ్ !

సూతన

శృంగారం సృష్టిస్తుందోయ్ !!

నే నెవరో

నన్నెరుగరు;

కవిని — కాదు

గాయకుడను

శిల్పి నంటారేమొ-

అదిగా దిదిగాదు; నేను

మధురోహను !

మధురోహను !!

రోకాలను దాటిపోయి

ఆకాశపుటంచులరో

విహరిస్తా నొకసారి;

పేదవడిన జాలిగుండె

సాదలోనే నా పొదలు:

కొంపు గట్లను త్రెంచి

చేర్చి తిరుగుతాను

మూర్ఖుల మనసువాను.

నే నొర

నుభురొహను

నుభురొహను.

## అ స్వే ష ణ

వెదకి ప్రాణాలపై ఎసుగెత్తె, నీ జాడ

నెరుగ నీ చేతుంచివో కదే ప్రియసఖీ !

కుయికు బంగరు కిశల

నొలకించు తొలిప్రొద్దు

పడుచు మొగమునుజూచి

బ్రమసి పోయితి నీదు

నునుపు చెక్కిలి కొనల

వొనరు లేత గులాబి

నవకంపు క్రొంబూత

నాట్యమేమొ నటించు !

||వెదకి||

ధ వ శా ..... \*

ఈ వసంతిపు సంజ

దోషర్ మెరుగారు

కావినుబ్బుచె చంగు

కదలి యాడిన యంత

కలికి నీ పెదవిలో

మొలకెత్తు చిరునవ్వు

చిరునవ్వు కెంపులటంచు

దలపోసి నెదకితని !

||వెదకి||

చివురు దొడ్డిగిని చీపె

చేడె కొగిట

పూజదోడి కమ్మని

తేనె పుక్కిలింతలలోన

నీ మోవి తేనె చాకలు

సిండి పారునపి

తలచి వెదుకాడి నే

నలసిపోయితి చెలీ !

||వెదకి||

కొండ కోనల నిదుర

కూర్కెరుంగక రేలు

కొదనేయు సెలవేటి

కొవడు పాటలు చెవికి

ప్ర త్యా ష



దవిలినంతనెరేచి

తడవికొందును నీడు

చెలువంపు పీచీయలు

పలికె నేమోయంచు.

॥వెదకి॥

ఈరేయి చువ ప

న్నెలలో గుహళించు

పూజ కన్నెల పంపు

తాపలను కొల్లగొని

మెల్ల మెల్లగ దాటు

పిల్లగాడువు చేన

సోకినంతనె నీపు

సోలి వ్రాలితివనుచు

చీకాకులో దిగ్గచును

జెంది వెదకుచును.

॥వెదకి॥

పసరుబిట్టిన మొలక

ప్రాయంపు చేలలో

ధ వ శా ..... ★

దెన దెనకు నీ మేని

కొనరు అందాలకై

నియవెల్ల కనులతో

నే వెదకి వేసరితి.

||వెదకి||

ఏ రెయగు కన్నె కోయిల

కలుపు పాటనో ?

ఏ రెయగు గొల్లపిల్లన

గ్రోవి యూపుననో ?

ఏ యడవి కాసనో

ఏ మొయిలు నీడనో ?

ఏ పేద కన్నీటి

యేటి దరిదాపుననో ?

ఏ జాలిగుండె మరుగు దాగినాసో

నీ వేదనుంటివో ?

||వెదకి||

ధవళా శ్రీనివాసరావు

ప్ర యా ష

# ప్రబోధము

సీ. ఆంధ్ర సామ్రాజ్య నింహానినానందిత  
 విస్మయాపహ మహా విర్రమంబు  
 సర్వజ్ఞ సింగమ క్షేపాల సాహిత్య  
 పాండిత్య చిరయశః పాటపంబు  
 వివిధ దేశభ్యాతి విలసిత “ఎల్లారా  
 జంతాగుహ” శిల్ప సౌష్ఠవంబు  
 కిరీ సురత్రాణ భల్లాయి తాత్కన  
 మంత్రీంద్ర ధీశక్తి మందసంబు

గీ. మరచి నడవీనుగుంబోరె తీరుగు నిన్ను  
 వెలికి గొనివచ్చి వెలిగించు విజయదినము  
 వచ్చి యున్నది పూజింప వలయురెమ్ము  
 మేలుకొమ్మాయి ! ఆంధ్రువా మేలుకొమ్ము.

సీ. పరికించినారు శత్రులు చిల్లవందంద  
 కత్తులపై దీర గాతరెల్ల  
 చిరికించినారు చంచల చిత్తులను ప్రీతి  
 సుపనిషద్వార్యపి య్యాషవృష్టి  
 వినిపించినారు దర్పిత పండితాళికి  
 ధీరాంగ విజయ భరీరపంబు

గడియారం ..... \*

గజపినారలు రాతి కఱకు గుండియలకు  
మందార మంజరీ మార్దవంబు

గీ. నింగి కెత్తించినారు నిర్ణీద శౌర్య  
సాహసాదార్య వినయ రజఃస్వజంబు;  
పూర్వ జాతీయ గౌరవాభ్యుదయమైన  
రలచి నడుము విగింపదా తెలుగువాడ.

సీ. గ్రీకుల దాడికి చీకిన నీతితో  
సరల విజ్ఞానంబు సమసిపోయె  
పరమతా సహనంబు బాపిన బుద్ధిలో  
పేద పేదాంతాల విలయమయ్యె  
తురకలు గూర్చిన దుర్గాలతోదాటు  
మతశిల్ప శాస్త్రముల్ మంటగలసె  
ఆంగ్లేయులార్చిన ఐకమర్త్యంబురో  
రాజ్యాంగ తర్రంబు భ్రష్టమయ్యె

గీ. కొంప గాలినదని మొత్తుకొనుచునుండ  
దొంగ జొరబడి దోచిన భంగినున్న  
మన పరిస్థితి సరిజేసి కొనుటకైన  
చేయిగల్గుడు ఆంధ్ర దేశీయులార.

గడియారం రామకృష్ణశర్మ

ప్ర త్యా ప

౨౮



# ఋతు త్రయము

మాసవ జీవితము మధు

మాస వసంత మనోజ్ఞ ఛోభరో

వాసలరో, మహాశివ

వాయుపురోడ ఋతుత్రయంబు పెన్

కాసల మారినట్లు కల

గా పులిగిపైయిపోయె పేదకున్

వాసలు కొల్లరాను, చలి

వాఛలు సొచ్చు, వసంతముల్ లృటుల్

మాసపులలోన ధనికుడు మాన్యుడగును

ఆకలికి రోయువాడు పుల్లకుసుమ్మ !

అందు ప్రథమని జీవితమంత మధువే:

మొండివాన రెండవదాని గుండెలందు.

పైత్ర పైశాఖమాస వాసంతఛోభ

ధనిక లోకంపు విశ్రామ భామమయ్యె;

శ్రావణాషాఢ నిబిడ వర్షానికాత

మిన్ను పేదచు మృత్యు భామమయ్యెయ్యె.

పర్వా జానకీదేవి

## స ఖ్యం

నీ రాస్యము పాయసమైతే !  
 నా ఆస్యము ప్రేయసమైతే !  
 నీ చూపు ద్విరేఫంబనగా,  
 నా దాపులు సఫలంబనగా,  
 ప్రేమ లతాంతమున వసంతాం !  
 దామ హృదంబమున వసంతాం !!

నీ మంజుల మంజీరందే  
 నా రంజిత కంజాతందే.  
 నీ యానము నిట్టూరిస్తే  
 నా గానము రొట్టలువేస్తే  
 భావసుమాధ్వమున వసంతాం !  
 రావ మహాత్తమున వసంతాం !!

నీ శోభా ప్రాభాతంబో  
 నా స్వాభావా ఛాతంబో  
 నీ హృదయము మమరందైతే,  
 నా పథకము విధురందైతే,  
 ఆ శాసిత వసతి వసంతాం !  
 భాసాకృత విస్మతి వసంతాం !!

నీ సుందర నిరాదృతంచే  
 నా మందరికరా వృతంచే,  
 నీ మననాక నిచ్చెన చేయన్,  
 సా గుణమొక చుచ్చున రాయన్,  
 భాగస్పదంగముల పసింరాం !  
 రాగ రసింగముల రసింరాం !!

నీ ప్రణయము నిస్తులదేమో !  
 నా అనునయ మరులందేమో !  
 నీ భావపు ప్రాభవమిట్టై,  
 నా భావికి లాభములట్టై,  
 సూనాంగణర చినిపసింరాం !  
 ప్రాణంబుల కలిపి రసింరాం !!

నీ హాసనము ప్రసవంబగురే !  
 నా రసనము అసవృణంబురే !  
 నీ అడినగాత్రము పొగులన్  
 నా పాదిన గీతము రగులన్,  
 భ్యాతోపక్రమత పసింరాం !  
 జ్యోతిశ్చక్రమున రసింరాం !!

నీవే యొక మృదువాక్యమునై !  
 నేనే యొక మధురావ్యమునై !

నీ విరహము నిర్వాజముగా  
నా దరహస మువ్వజముగా,  
పూపులలో తాపులచూదాం !  
తాపులలో పూపుల చూదాం !!

నీ శిల్ప మహాన్యాసము నేనై,  
నా లల్పవి పర్యాసము నీవై.  
నీ భంగిమమే రంగులు గాగా,  
నా యింగిరమే పొంగులుదోగా,  
చిత్రకాశము చేరుపడోదాం !  
యాత్రాపేశం పారముచూదాం !!

నీ హావంబున నేనైతే !  
నా భావంబున నీవైతే !  
నీచే లోకిల ముగ్ధపుగా,  
నేనే చూర్ణ మయూరునిగా,  
ఆ వసంపంబున నాలాపిద్దాం !  
ఆ పక్షింబున నాటల నాడ్దాం !!

నేనై నీవై, నీచే నేనై !  
నీవని నేసని లేకుండా,  
నిఖిల జగత్తున నిభృతులమై,  
సఖుల వియత్తుల కథకులమై,  
దుఃఖరొకమును ఆశ్వాసిద్దాం !  
సఖ్యజీవులుగ నిశ్వాసిద్దాం !!



## ఫాల్గుణ బహుళ అమావాస్య

“లెండు లెండోయి విశ్వము మండిపోవు  
చున్నచో గాఢ సొత్త కాపన్నులారా !”  
అనుచు కేరలు వినబడ సవరి లేచి  
చూచినాను—

మోచుగురొమ్మ జుట్టునింక  
మండుచున్న మూలలు గట్టి మాయమైరి  
ఎవ్వరో !

తేటి పిండులు ఎగసెనట్లు  
పొగలు గ్రమ్మెను !

నేలపై, పొద్దెరండి  
పట్టుకున్న మర్కటశు మాత పరెను  
ఎవరుగని పల్కరించని పృథ్వి దేహ  
ములు, దరిద్రభారమును మోసికొనుచు  
పోవుచున్నది మంటరో, పొగలరోకి  
ఎందుకో ! ఎవ్వరో !!

గుండెలు జల్లరించి కనుగోసలు మూసుకపోయె నారా ! బ్ర  
హ్మాండము పిక్కబిల్లినటులామెను భావము చాక్కుకందక !  
దండిగ కొంపసేపటికి చావున జూడక జూచినాను ఏ  
కొండలలోనిరో ! విధుల కోకిల రాగపురేఖ విన్నవె ! !

అకలిదాదతో నవయుహార్ద కృశోద్గళ భావ భార మే  
దో కల నాదజీవిత మధూదయ దర్శనమయ్యె ! తంబురా  
తాకుచు జీర్ణసాగర కథాకళి సృత్యపు పొంగు, క్రుంగుల  
వ్యాకుల గీరిబాడె ముది వగ్గగు భిక్షుకి నన్ను జూచుచు !

“ పండిన యాకు లే పగదిపడ్డవా చూచి రేకదా ! ఇది  
మొండిగనున్న యా ముదురు మొవ్వలడాయుడ ప్రాంతిపుల్లనే  
పండుగదేయుడో ప్రజలు ! భాగ్యవిహీనుల్ని లేచు, పూలవో  
దిండలు దండలొచు వసుధ సుధగా పండుభార దేల్చెను ! ”

అనుచునె వచ్చి దగ్గరకు అర్థముకానివి పాట లెవ్వియో  
వినుచుచునుండె ! నా యెదను వేడిమి నాడ్పులు వీచి దేహమె  
ల్లను చిరుచెమ్మటల్ విసిరె ! లజ్జ, భయంబును బుల్కరించె ! సం  
తనె కనుచుండగా, నొక లతాంగిగ గన్పడె చూచు వీణరో !

ఆ సౌందర్య మహాఃప్రవాహమున నేమైనానా ! నా గుండెలో  
దూసె బోలును మ్రోడుటాకు, లిక వాడుల్ సేతు రో కోకిలా  
శ్రీ సమ్మోహగళల్ ! వియచ్చర ప్రపద హంసీ పాద నాదామృత  
ధ్యాసె ఆశలు ప్రాకులాడి, భ్రమరీ ధమ్మిల్లము గాంచితి !

శారదాప్రియస్వి నీ రమ్య ముగ్ధాక్ష  
లలర, ఒదిగిచూచి పలుకరించె !  
వీణమీద కరము విప్పారనేలేదు  
పెదవి కదుపలేదు పృథివి మ్రోగె !!

“రమ్మ రమ్మాయి సఖుడా చిరాగమేల !  
విశ్వమంత ననంతము వినవొ—నవొ !!  
ఋతు మహా ధన్యచక్ర పరిభ్రమణము  
తీరుగానె కాలము రూపు మారునోయి !

నీ గళాన రసము నిండింతు నీవేళ !  
నీ రాన చిగురు నిలుపుదాన !  
హిమ శిఖరదవార్పు రెగసిన విశ్వాస  
భావ పుష్పవృష్టి వరపుమోయి ! ”

అనుచు నెదురువచ్చి ఆరింగనంటున  
ఎత్తెనేమొ నా తరెత్తిచూడ  
నిజమొ ! అన్యతమేనా ! నే నమ్మలేనైతి  
తెల్లవారుజాము తియ్యనికల !!

బెల్లంకొండ గండ్రమాళికాష్రి

## సెలయేరు

కనుమేర మారాన

కనుపించు నా కోన

నల్లనొ తల కొంత  
నరసి పండినదేమొ !

నరపుగాదడి నల్ల

నల్లనొ తలమీద

రెల్ల పుల్లరుమాయి  
రీరేమొ కనుపించు !

పుల్లపాగాలోని

చులకలది మొక కొన్ని

చెదరి గాలికి చాల  
చెరేగె ననిపించు !

రాదు, నల్లనిరాతి

కంబళంబున చూది

మేకిపోసిన రాశి  
మేకమైనటులుండె !!

పైనున్న యారాశి

పాల సంధమటంచు



మలకపై మెలిపడుచు

మఱల విడివడి సుడులు

తిరుగుచును పొరలుచును

నురుగులయి పరుగిడుచు,

దండిగుండులుకొన్ని

పిండిగొట్టుచునంత

చెలరేగి గుండ్రాళ్ళ

చెండ్లాట లాడుచును,

పచ్చి ముత్తైపు సేన,

ద్రాల జల్లలతోడ

తను తొంగిచూచు భా

నుని పూజలను సలిపి,

సూర్యుడును చంద్రుడును

చుక్కలన్నియు గూడి

మోసులెత్తినక్రొత్త

మోహంపు మైకాన

పవలు రాత్రియు వెంట

పరువులెత్తుచు నుంట

అందరను తనయందు

ఐక్యమొనరించుకొని

జలజలా జలజలా  
జలజల ధ్వనులతో  
తలపొలమ్ములలోకి  
తాదూరె నెలయేరు.

4

సానుపుల శిఖరాశీ  
తో నేకమొనరించి  
ఆసు దోసినరీతి  
నటు నిటుం దిరుగాడి,

పాదసపుం గుండ,  
పగిలి పారె ననంగ  
మరకతపు పచ్చికల  
మళ్ళలోపల చూరి,

నికటస్థలము లెల్ల  
నిగనిగన్నిగలాడి

చూచువారల కనుల  
దోచుకొనునటుచేసి,

పంటచేడియ ఆకు  
పచ్చకోక పయంట

ముత్తైంపు జలతారు  
మురుపుపోయిపోసి,

నాగువాములు కొన్ని  
నడయాడునటులుండె

నెత్తిగాదది కొండ  
నెత్తమ్మె యగు సుమ్ము

నరపుగాదది మంచు  
తొరపు పరపగుగాని !

మల్లుపాగాగాదు,  
మఱి మాదియునుగాదు

నడయాడు నిడుపాటి  
నాగువాములు కావు;

కొండ నెత్తమునుండి  
రెండు మూడుగ జీలి

జల జల బ్రవహించు  
సెలయేరు లగుగాని.

## 2

కొండపై వారెవరొ  
వెండి గరగిన నీరు

కుండతో గుప్పుమని  
కుమ్మరించిన భాతి,

స్వర్ధనీ వీచికల

జల్లులాడెడి కరుల్

తొండాలతో ముంచి

తూరుపెత్తినరీతి,

మంచుకొలకుల తాన

మాడిలేచిన దివ్య

వారకామినియాస్త్ర

వసనాంచల మనంగ,

వేయికన్నుల తెప్ప

వేయకే సురరాజు

పదిలపరచెడి సుధా

భాండంబు దొరకెనన,

తళతళ త్తళతళ

త్తళతళక్కాంతితో

జలజలన్ జలజలన్

సెలయేరు ప్రవహించు.

3

ఉత్తుంగ శిఖరమ్ము

నుండి యటు పయనమై

ఆడాడ పల్లమ్ము

లందెగిరిపడి చూకి





దోరపూవులు కొన్ని

దోసిళ్ళ గోసిదాసి

పరిమళము మైనిండ

పట్టించుకొని లేచి,

దారికడ్డుగనున్న

తరుల మూలము రొనిసి

పక్కఫలముల పుడము

పడ రాగాగాగొట్టి

ఫలసా స్వాదస=

బలమెసక మెసకగా

పూల సొమ్ముల నొడర్

భూషించుకొని మురిసి,

కలనాదముల నెదవ

పులకితంబగు ముడ

నయదెసయ వెలుగ చిరు

నగపు చూపుచ విసిరి

ఎందు చూచినగాని

యెదురెవ్వరును లేర

ఇచ్చా విహారము

నిటు రొంతితిరి సలిపి,

చిటిపొటినడల హం

సిక వోరె నపుడేగి

చంద్రికాకాంతి, వా

సవనజ పోలికను,

చెలిమికో ప్రకృతి, స

జితము చేసిన మిసిమి

యిసుకపాన్పున బివ్వ

శించె నా సెలయేను.

వూ వు

మామామ వచ్చిండు

నూకేమొ తెచ్చిండు,

మంచియు త్యాగివే

పంచుకొం డన్నాడు,

బొండుమరైలు కొంగు

నిండ విర చ్ఛలిండు

దండ ల్లిన న్దు

కొండుమిరన్నాడు.

పచ్చిపాల్ చెచ్చిండు  
పాకనే పోసిండు,

ఎత్తుకో గలరేని  
యెత్తుకొండన్నాడు.

అమృతభాండముచెచ్చి  
అటుకుపై నుంచిండు

అందుకో గలరేని  
అడ్డ మెవరన్నాడు.

పలుగురా కొండెక్కి  
పగలబడి నవ్విండు,

పట్టుకో గలరేని  
పట్టుకొండన్నాడు.

దొరవోలె వస్తాడు  
దొంగవలె పోతాడు,

కనుమూసి తెలుచుకో  
కనపడదు మామామ.

ఎంచిమాడగ చాల  
మంచివా డాతండు,

చల్లదనముల పుట్టి  
నిల్లగును మామామ.

వల్లా

దొడ్డగుడముల వాడు  
దొరతనము గలవాడు.

నలుపెల్ల దిగమింగి  
లెలుపురే పెదజల్లు.

మామామ కడుపురొ  
మచ్చగను పిస్తుంది.

రొక్కోవరారమై  
చీకట్లు మింగింకొ.

మామలకు మామ. రా  
మాచంద మామ.

మామ మామకు ముఱిది  
మా చందమామ!

వల్లా దుర్గయ్య

ప్రతి తూ. ప

౪౪

## అంజలి

ఉ. శ్రీ లలనామయే గలిసి ప్రీతిగఁ గాపురమిట్టుఁగాత మి  
 మ్మేలు తెయంగు శారదకు; నెయ్యెడఁ గాంచిన దేశభాషన్  
 మేలని కీర్తిన్ గనుచు మేదిని భాసిలు కన్నతల్లి మా  
 పొలిటి కల్పవల్లి మితపాఁ నివాళులఁదేలి మేరుతఁ.

డి. శారదాహసరాజచంద్రులమేల్పుడి

నిగ్గు దేరినపంటనేల యిద్ది:

వాటక్యధామీంద్రసమదసామజదాన

ధారలఁ దపిసినవరచే యిద్ది:

రాకతీయనృపాలఖడ్గధారల శత్రు

పంకముల్ విరిసినవసుధ యిద్ది:

పిద్యానగరరాజపీఠులౌర్యోష

రిపువసుల్ వొలిసిన పృథివియిద్ది:

గీ. సంస్కృతాంధకపీంధ్రులనరసకావ్య

వాహినులచేవ గొన్నట్టివసుధ యిద్ది:

సకలకటఖంతరాశవిశ్రాంత మైన

మనతెలంగాణమహిమ సామాన్య మౌనె ?



తప్పగంటుల  ★

చ. పరిణరచిత్తమున్ గలిగి, పారము లేనికృపారసంబునన్  
బరగి, యమాయకత్వగుణపావను రై, పొరుగింటివారిమే  
లరయుచు, గాఢలో నతిథియర్చయె పెన్నిధిగాఁ దలంచున  
చ్చరితుల నీనుపుత్రుల విశాంధృశాయతిఁ ద్రోవు మమ్మరో !

ఉ. రాజున కైనఁగాని కవిరాజునకున్ బుధరాజుకున్ పరి  
వ్రాజకరాజుకున్ జననిపాదసమర్చన పూర్వజన్మవి  
వ్రాజదనేకపుణ్యపరిపాకముచే లభియించుఁ గాదె ! త  
త్పూజ లొనర్చి సర్వజనపూజ్యుడ వై వింసిల్లు మాంఘ్రుడా !

చ. కవికులకోకిలా? సహకారము లేక కడిందిఁ గుంది మా  
ధవసహకారమున్ గని కృతార్థతఁ గావ్యకుహారుతంబులన్  
జెవిచవిఁ గూర్చుచుండ బుధశేఖరులార తెలుంగుకారదన్  
దవిలి భజింపుఁ డయ్య ! ప్రమదంబునఁ గావ్యసుమవ్రజాంజలిన్,

శా. నిష్ఠాత్పత్వము శబ్దతంత్రమున నిర్ణిద్రప్రభావాతిరో  
చిష్టుత్వంబును గావ్యమార్గమున నిస్సీమంబుగాఁ గన్నుద్రా  
క్షిష్టుల్ పండితసత్కవుల్ గల సభాక్షేత్రంబులన్ గూర్చి వ  
ర్ణిష్టుల్ సోదరులార ! మీరు దృఢభక్తిన్ గొల్వఁడి ! కారదన్.

త. ఒకజాతి కొక్కనాయక,  
యొకహృదయం, బొక్కపూన్ని, యొకవిద్యయే నీ  
యకలంకకృపాదృష్టిని  
సకలాశాయశముఁ గూర్చి సాక్షుము తల్లి !

చ॥ త్కూ॥ ప  ౪౬

\* . . . . . కప్పగంతుల

మ. జంబుమర్ గూర్చుచు, చెల్లరల్లికి: మహాత్మాహంబుతో సోదరు  
క్రియ రెల్లన్ సమహర్షుచున్; సుకవిరాష్ట్రీచ్చర్ దిగంతంబుల  
“జయజై” యంచు నుతింపచున్ నియి, ధీ! సాభాత్రసంపన్నులై  
క్రియ మొప్పారంగ నాంధ్రభావనికి సర్వంజ్ఞ బ్రహ్మనాంజయి.

త. రాజోత్తములకు, సత్కవి  
రాజోత్తములకును, విమధిరాజవరులకున్  
భ్రాజితజననీభారతి  
పూజకులకు నెల్ల నిందు పూజాసుమమున్.

గీ. అరవీందుతారకముగ సరసి మమ్ము  
నాంధ్రసంస్కృతి జగమున నలముకొనుచు  
మహితసంస్కృతులన్ డలమానికంబు  
గాగ చెలిగెడునట్టులు గనుము తల్లి!

కప్పగంతుల లక్ష్మణశాస్త్రి

# పృష్టి

ఇది మహాంబుధి; ఇందులోపల  
ఉదయమయ్యే; ఊర్మికలకూ  
మొదలెలుంగము; తుదియెలుంగము  
యెన్ని యుల్లోలంబులో  
ఇక ముందుబుట్టే  
పెచ్చి కల్లోలంబులో ?

ఈ మహార్యుల నెవడు లెక్కిడు  
ఈ మహాంబుధి నెవ్వరీదును  
యే మహాత్ముండెలుగ గలడిం  
చే తుఫానులు బుట్టునో  
మిన్నొటయదొంగీ  
యేమిటిని పడగొట్టునో ?

ఏ సురాసుర రీయనంత మ  
హా సముద్రము నానపెంపున  
యే సరణి మణియింతురో యిం  
దేమి యమృతము బుట్టునో  
ప్రళయంకరంబగు  
నెట్టిగరళం బుట్టునో ?

ఇందు శుక్తిక చెన్నియున్నదా  
ఇందు శైలము చెన్నియున్నదా  
ఎందఁబుద్ధులు చెచ్చిగ్రహింపగ  
ఎంత యత్నము జేసిరొ  
ఫలమొందికుండా  
ఎన్ని మేనులు చాసిరొ ?

ఎన్ని జంటలు లిందు బుట్టెనొ  
యెన్ని జీవము లిందుగిట్టెనొ  
యెన్ని పడవలు; ఎన్ని పడవలు  
ఈ మహాంబుధి మునిగెనొ  
ఇంక ముందుముందూ  
ఎన్ని ముస్లిగ నున్నవో?

గార్లపాటి రామకృష్ణ

# సంక్రాంతి

చిరుతల కనువుగ చిందులు చొక్కుచు  
పాటలు పాడుచు పరుగులు పెడుతూ  
దాసరివచ్చి చెంగున వ్రాలాడూ  
వేసము చూడా వేగము రారండి !

భవునేత్ర విగతానల జ్వాలలు లా  
క్రూరాహ ముఖగత జిహ్వలులా  
భుగభుగ మండే భోగిమంటలివి  
జుభముల గూర్చగ గొలుతము రారండి !

ప్రతిఘలు పన్నిన చొడ్డవ్యూహంలా  
పండుగ కన్నియ వపుర్ల తలులా  
వన్నెల వంపుల రంగవల్లులివి  
కన్నుల పండుపు నందగ రారండి !

వ్యూహములోపలి వీరశ్రేణులులా  
కృతులలోపలీ అక్షరపంక్తులులా  
చారుబదీర్చిన గొబ్బి చేపర్లివి  
ధక్తితో కొలుతము బిరబిర రారండి !

పంటలొండొంటి పల్కరించు కో  
వెంటనంటి నడయాడునట్లుగా  
పరువముగూర్చే 'పాలవెల్లి' యిది  
మరిపెముదీరా మాతము రారండి !



చిరునవ్వు పొలముగ్గలన్ దొరలాడ  
సుసుసిగ్గు కనుదోయి దోమీమలాడ  
కన్నెపడతులా వెన్నటివికార్  
పున్నెము వడయా దేవలరము రాసింది.

## శా ర ద

ఆంధ్ర శాసనీకు అక్షరాంశమయీ  
ఆందుకో ఆదుకో రావమ్మ మాయమ్మ !  
తరితరాల మాయింట వాండవించితి వంట  
తలపు తలగలవెల్లి తళుకు వెలుగులరల్ల !  
తెలుగు నేలపైన తేనె మాగాణి నీ  
తీరుగా తేరుగా రీర్చి దిద్దినిరల్ల !  
పదకవితా సుదతికి మధురగాన ఖజురులకా  
ముదముతో ముద్దుగా చదువ నేర్పినరల్ల !  
ప్రబంధ సుందరీ రసబంధురీ భంగిమయా  
ప్రభలతో ప్రబలగా ప్రదోధించిన రల్ల !  
సపకవిరా యుపతీ భావాభిసయి గమయి  
శివములౌ రీలలన్ హావజేంచిన రల్ల !  
ప్రణయ రాగములోన ప్రణవ నాదమునింపి  
ప్రవిమలయోగ నియతి ప్రసాదించెడి రల్ల !

॥ఆంధ్ర॥

పిల్లలమచ్చ హనుమంతరావు

## అడుగుజాడలు

కాంచి కాంచిన కనులు  
కనుమేర చాటంగ  
కనుపాపలను తెప్ప  
కబళించి చేసింది.

కలయగానివిగా వచా  
చెరియరా  
కాంచుకొర్రో గచ్చెనే.

లోకాల హింసల్లో  
లొంగి రాంగీపోయి  
అలోకనములైన  
అరాటపడ తుదికి  
అనియు కరుచెప్పోయెనే  
సఖియరా  
అర్థ నేరికి చెప్పినే ?

సిగలా పూవెడి తేనే  
సిరులొక్క చూపుల్ల  
నాకంట బడరున్న  
నిలువచే కా లొకట  
అడుగుజాడల మిగిలినే  
నారాచి !  
అవనిబ్రతుకై పోయెనే.

అడ్లూరి అయోధ్యరామయ్య

# పువ్వా!

వానంతవీధుల్లో వయ్యార మొలికించి  
పైరగాలుల్లోన పారవశ్యముజేసి  
వడగాడ్పులకు నీవు వాడిపోయ్యావా ?  
పువ్వా ! వాడిపోయ్యావా ?

సూర్యుడే దండెత్తి చుట్టివేసేవేళ  
అకాశమందుండి అగ్ని గురియుచునుండ  
మండుటెండల కీవు మాడిపోయ్యావా ?  
పువ్వా ! మాడిపోయ్యావా ?

కాశరాత్రుల్లోన కాలుమ్రుబ్బులక్రింద  
ఉటుము మెరుములమధ్య ఉక్కిరీబిక్కిరై  
ప్రళయవర్షానికే రాలిపోయ్యావా ?  
పువ్వా ! రాలిపోయ్యావా ?

ప్రీతిమాలికవయ్యి నాతిచేతులగుండ  
నాథుమెడలో వెలసి నాట్యాలు తెగజేసి  
నవ్యజంటలమధ్య నలిగిపోయ్యావా  
పువ్వా ! నలిగిపోయ్యావా ?

బలివెట్టగా నిన్ను బలవంతముగ కోసి  
స్వార్థమానవులంత స్వామిపూజలు సేయ  
దేహమే యర్పించి ధన్యవయ్యావా  
పువ్వా ! ధన్యవయ్యావా ?

మూటుపురి ~~~~~ ★

శవముమెడలో నీవు శిశువుచేతిలో నీవు  
వధువుతలలో నీవు వరునిహృదిపై నీవు  
పరుల కష్టసుఖాలు పంచుకొన్నావా ?  
పువ్వా ! పంచుకొన్నావా ?

## చందమామ

ఎన్నాళ్లకొచ్చావు ఓ చందమామా  
ఎక్కడా దాగావు నా చిన్నిమామా !  
చీకట్లు నినుజూచి సిగ్గుజెందాయి  
చక్ర వాకాలన్ని చెలరేగినాయి.  
నల్ల కలువలపూలు కళ్ళార వికసించె  
మల్లె 'రాతిరి రాణి' పరిమళం ప్రసరించె  
అద్దంలో మా చిట్టి ఆడుకొను నీతో  
ముద్దుగా పల్కును ముచ్చట్లు నీతో  
నీ ఇల్లు వాకిలీ ఎక్కడున్నాదీ  
నీ తల్లిదండ్రెవరు చెప్పవే మామా ?  
పిల్ల తల్లులు నిన్ను పిల్చినా ఎప్పుడూ  
పారిపోతుంటావు నా దొంగమామా !!

మూటుపురి వెంకటేశ్వరరావు

ప్రత్యుష ~~~~~ ✕

## గౌరి

పున్నెములందు సద్రచనదొందిన యీ పరమ వ్రతంబులో  
బన్నిన కంకణమ్ము కర పంకజమందలరార భక్తి సం  
పన్నత నారితేరిన యుమాసమలన్ పదమంటి మ్రొక్క న  
య్యన్నులమిన్న లాడెడు ప్రియంబులు చెల్లియ నిన్నునోముతన్.

ఎవ్వరు నేర్పిరే చెలియ యీ గతి వాయనమిచ్చి పల్కనీ  
నవ్విన నవ్వులో తెనుగు నాటి మనోహరకీర్తి వల్లకర్  
పువ్వులు పూచెనమ్మ నరపుంగవుడౌ పతి నెమ్మనంబులో  
గ్రువ్విన భావముల్ వెలికి గూర్చినవే నునుసిగ్గు దొంతరల్;

కొసల మరల్చివేసినది క్రొమ్ముడి నూతన ధూప సౌరభ  
ప్రసర సువాసితమ్మునయి వ్రాసెను వెన్నుననంటి దీర్ఘమై  
ప్రసవచయమ్మునందు పరిభాగమునందెటు నిల్పితమ్మ! యీ  
పస విదులించుకొన్న పతిభాగ్యము నేమని ప్రస్తుతించెదన్.

• ఆచారమ్ము లలంకృతమ్ములు; స్తుతివ్యాపారముల్ నేటివా  
ప్రాచీనంబులు నిండికొన్నవి సమారబ్ధ వ్రతంబందు నో  
హో చైతన్య కళాస్వరూపిణి! త్రిలింగోర్వీ సుమారామముల్  
బూచెన్గా మధురాననేందు మధు సంపూర్ణ ప్రవాహంబునన్.

సోమరాజు ఇందుమతదేవి



## హితోక్తి

పువ్వులపైని నిప్పులను బోయుటకేనియు. మల్లెతీవకు  
గ్రొవ్విన కాలుదున్న జతగూర్చుటకేనియు గున్నచూపులన్  
మవ్వము చూలిపో నెగల మాడ్చుటకేనియు సాహసించి యీ  
పువ్వులతోటనే నలుకఁబూనిరి కొందఱు మూఢ మానవుల్.

ఒక సీతమ్మను దాకు పాపము జటాయుక్రోధమై, వానర  
ప్రకరంబై హనుమన్నిదాఘ దహనజ్వాలాశియై, రాము సా  
యకమై కూల్చె సమూలఘాతముగ దేవరాతిఁ బాలిస్తున్నే  
డొకటీ రెండునుగావు స్త్రీలకగు నాయుర్మానభంగ క్రియల్.

పాలబుగ్గల శిశువ్రాతంబు మంటల

బడి 'చుంయి' మనికాలు నెడరుపాటు,

కాళ్ళపారాణి బుగ్గల కాటుకయు మాయ

నవదంపతులు కత్తి నలుకబడుట,

పూచిన తీవియబోలు ముత్తయిదువ

సిగబట్టి యీడ్చు దుండగులదాడి,

కాటికి కల్పాచి కదలని ముదివగ్గు

మంట మూటగవైవ మడిసిచనుట,

యనెడి ఘోరాతిఘోర కృత్యంబులెల్ల  
ప్రజల స్వాతంత్ర్యలాభ సంపదనెపాస  
న్యాయమొల్లని మతమహోన్మాదచిత్తు  
లేకధాటిగ సలిపినవేగదయ్య !

నవభాళి రుగిరసవంతులకుఁ జింతన్ మ్రగ్గి, పంజాబు ఘో  
ర విపత్తుఁ భరియింపలేక, వివిధప్రాంతోగ్ర సంఘర్షణల్  
చెవులఁ జీములుగట్టి, దుండగులకాశ్మీరోగ్రధాటిఁ పరా  
భవశంకఁ బడు భారరావనిఁ దలంపన్ గుండె నీరయ్యెడిన్.

ఎన్నోఘోరము లెన్నొకష్టములలో నీనాడు స్వాతంత్ర్య సం  
పన్నందైనది భారతంబు; మరలన్ బ్రత్యగ్ సిద్ధాంతముల్,  
సన్నాహంబులు, భావభేదములు, స్వేచ్ఛావృత్తు, లుద్రేకముల్  
పన్నాగంబులురేపి శాంతిసుఖముల్ భంజింపకోయీ! సఖా!

నాగలితోడిదే జగమనం గృషిసల్పెడు రైతుబిడ్డలున్  
భోగములెట్టివో! మధురభోజనమెట్టిదో! కానరున్న యా  
త్యాగులు కార్మికుల్ చెడుగుదారులబట్టి నశించిపోవ నే  
వో! గునిపూడిజంగముల యూహలుపన్నకుమోయి! మిత్రిమా!

కేశవపంతుల నరసింహశాస్త్రి

## తెనుగు తల్లి

సీ. పరిపూర్ణ పావనాంభస్తరంగోద్వేగ .  
 గౌతమీ గంభీర గమనమునకు;  
 ఆలంపురీ నందనారామ విభ్రాణి  
 మల్లోబఫలరాజ మధురరుచికి;  
 ఆంధ్రీ కుమారీ సమాయుక్త పరిపూత  
 తుంగా పయస్సు మామర్య మునకు ;  
 ఖండకర్కర, జాతి, ఖచ్చార, గోక్షీర,  
 ద్రాక్షేదియుత రామరస మునకును;  
 అమృత నిష్యందివల్ల కీహ్లాదమునకు;  
 రాగిణీ దివ్యసమ్మోహ రాగమునకు ;  
 తేనెతేటల నవకంపు సోనలకును ;  
 సాటియగును మాతెనుగు భాషామతల్లి.

## మిత్రుడా!

కొండపీటిని పోటలమరిచి  
 దండిపీరులు తాండవింపగ  
 చండపీఠ్యము నిండియుండిన  
 తెనుగుభూమిది మిత్రుడా!

శాయనార్యుని సాకిపెంచిన  
 ధీయుతుండగు తిమ్మరుసుపును  
 బాయకుండగ ప్రబలజేసిన  
 తెనుగుభూమిది మిత్రుడా!



నవరసమ్ముల నాదమొప్పగ  
చెవులుసోకగ కవనమల్లిన  
కవులుముగ్గురు కల్గియుండిన  
తెనుగుభూమిది మిత్రుడా !

జేమనార్య వివేకమహిమను  
సోమనాథుని సూక్తియుక్తిని  
రాజులింగని రమ్యచరిత్రను  
గన్నభూమిది మిత్రుడా !

దత్తమండలి ధైర్యపటీమయు  
నుత్తరాంధ్రుల యుచితచర్యలు  
నుత్తమంబుగ నొప్పియుండెడు  
తెనుగుభూమిది మిత్రుడా !

ఆయుధంబుల ఛాయబెరిగిన  
కాయబలమున గడలుగెలిచిన  
పేయివిధముల పేరుబొందిన  
యాంధ్రయోధుల యొగడుమా !

తేటమాటల తేనెకొలకుచు  
పాటవంబున బరుషమొప్పుచు  
సాటిదాసల నీటుమిరెడు  
నాంధ్రభాషను యొగడుమా.

సురవరము ప్రతాపరెడ్డి

## తెనుగు తోట

తెలుగు తోటలలోన - తెలుగు వన్నెలు లేవు  
తోభనిచ్చే దెన్నదో ?  
తోటంత  
సొగసు గులికే దెన్నదో ?

అల్లు పందిరిలోన - ఆటలాడెడు తీవె  
పడగ లెత్తే దెన్నదో ?  
తోటంత  
పైకి బ్రాకే దెన్నదో ?

అందాలు జిలుకుచు - ఆకుమరుగున జేరి  
మొగ్గ లొడిగే దెన్నదో ?  
తోటంత  
సిగ్గు జిలుకే దెన్నదో ?

పసరు తీవెలలోన - పసిడి పిందెలుపడీ  
పండ్లు పండే దెన్నదో ?  
తోటంత  
పరువు కొచ్చే దెన్నదో ?

గాలి తాకుడులకు - కదలి ఉయ్యలలూగి  
జోల బాడే దెన్నదో ?  
తోటంత  
సొంపు లొలికే దెన్నదో ?



★

నిరిత్రగడ

హుహుహుహు దిరిగి - హుల ముహుహుహు రావి

రెడైరెడై రెన్నదో

తేటులు

రేనె గూర్చే రెన్నదో :

రేమాని కొమ్మరో - రేల యిగురాకు దిని

కంత మెర్రే రెన్నదో :

కోయిలరే

గాన మొసగే రెన్నదో ?

చానింప చిక్కియు - వర్షియింపవును చిల్లి

కోక గడ్డే రెన్నదో ?

చూనికల

గూడి ఎగిరే రెన్నదో ?

రొరగాని అడుసులరు - రోటకాపరివాడు

పాదు ర్రచ్చే రెన్నదో ?

పెరువులు

పొంజిర్రే రెన్నదో !

రెయిగు రోయిరొన - రెయిగు చున్నెలు రేసి

రేణ మొచ్చే రెన్నదో :

రోటంత

రిగదారే రెన్నదో :

నిరిత్రగడ రాచ కృష్ణరావు

వృత్తాక్షర

## ఆంధ్రభారతి

సీ. చట్టకాననుడు చాగ్గునిమంప్రము పఠించి  
 నిన్ను ప్రతిష్ఠించె నిజమలదేవ  
 అదాహనంబొట నర్హ్యపాద్యములిచ్చి  
 తిక్కన కవివంతు దీర్చుకొనియె  
 సుకాభిషేకభాగ్యముఁ బొందగల్గితి  
 కవిసార్వభౌము సాంగత్యగతిమ  
 వగు నలంక్రియల దిగ్దంతి యూధముదన్యె  
 అవధానురెల్ల హాపాదులొసగ

గీ. సవ్యసాహిర్యకపు లచ్చనలనుదన్ప  
 కోకిలలు మంప్రపుష్పముల్ గురియుమండ  
 సాటి రాష్ట్రాలు మంగళాక్షరవిజల్లి  
 నలలు వాడెవహుటి యంజలి ఘటించి:

సుధలవేదజల్లు ఓషప్రసూనకలిరి  
 శ్రుతిలు వెలయించు వీణావిశుద్ధహస్త  
 సుమములను బించిపెట్టు మంజుల అలంగి  
 ఆంధ్రభారతి! సరము నిన్నాశ్రయించు.

పుర్వూహులు రాఘవాచార్యులు

## ఎందులకో

నందన వీధికలందు  
చందన వాయువులందు  
నందించును; నవసౌరభ  
చుందించును; ఎవ్వరికో?  
ఎవ్వరికో? ఎందులకో?  
ఎందులకో నా హృదయం?

తెన్నెల క్రొన్నెల యగుచు  
పిన్నని కిన్నెర యగుచు  
చిరికించును సుధానిధిని;  
జిలికించును నభో ఘనిని;  
ఎవ్వరికై? ఎందులకై?  
ఎందులకో నా హృదయం?

ప్రమరీ వ్యాధూత సుమిత  
రమణీయ నికుంజ శోభ  
గమనించుచు గమనించుచు  
గమకించును విషాద గీతి;  
ప్రవహించును పాషరీతి;  
ఏ యెడకో? ఏ కడకో?  
ఎందులకో నా హృదయం?

ఏ తరుణీ దలచానం  
ఈ సుమనస్సు ఏకానం  
ఒరికిన వలపులతోనే  
మసిపట్టిన ఆశయాల నేల  
కున కున లాడించు ?

## సుధుర పథము

కన్నుల మోడ్చి కమ్మని కంఠమెర్ర  
సుందరోహాకరం విరాగం గగన  
యానములలోన మోహన గానములను  
అలపింపమురమ్మ. నాయందు నీవొ  
దీనా నీయందు లీనమై ఏకీకృతి:

ఏమి తపమాచరించిరినో మనోహ  
రాంగి ! భవదీయ కలపరిష్కంగమునకు  
మారిపోవుదు, నను నేనె మరచి నీదు  
లరిత పరివాది నీ సుధామల తరంగ  
ముమలలోని తుషారమంజరులలోన  
చేలిపోవుచు తన్మయ లీరములకు,

చాలుదంతట నీ కపోలాలపైన  
ముద్దులొలికెడి చిరునవ్వు మొగ్గనగుచు;  
చాడనిండును నీ యురస్థలమునందు  
రావి వేదజల్లు విరజాడి దండనగుచు;

నూత్నసంపుల్ల మన్మనోంబుజదళాన్త  
రముల నానందమధుర మరందమువు  
మాధురీభావ సురభి సంపదపు నీవు;  
స్వాంత మేనీవు జీవిత స్వాదుసంసి  
కలసుధాపూర మీవు నా గానమువు.

నీదు కడగంటిచూపు వెన్నెలలతోడ  
ఈయమేయప్రసన్న విహాయసంపు  
సరళ పీఠులలో మనశ్చంద్రు డిటులె  
పెరిగిపోనిమ్ము చిన్మంద్ర కరణీనింక  
రథమునడిపించు ఆక్షీర పథములందు.

## స్వప్న సుందరి

కాటుకనీలిరేకల నిగారపుక్కాల్లను చూపుతోడ స  
య్యాటలనాడు లేనగవుటందపుమోకల నేలనాహృది  
మీటెదు చిన్నికిన్నెరను మీటినరీతి మనోహరీ ? ఎదో  
చాటిననాటి స్వాప్నిక కథాగతులక బలికింపదోకుమా !

కన్నులుమూసిలోనగనగా కనుపించు స్మృతించు నీదుదీ  
వ్యన్నవమూర్తి నాహృదయ పద్మమునక వరపద్మయై, రసా  
భ్యున్నత భావదోలికల నూగుచునూగుచు దేలిపోవ. నా  
కన్నులు విచ్చుహెచ్చు తమకంబున అశ్రులురాలుజాలుగా.

వ॥ త్యా వ॥



సి|| భార్గవ

దూరిపుమేరదోచియును తోచనిఅయచలాగ్రమందు, మం  
దారపుతోటవాకిట సదా ప్రవహించు యురీమృషాగ్ని మా  
లారవమేళితస్వర కరస్థవి నోద విపంచివై, లయ  
స్ఫారమనోజ్ఞగీతికలు పాడెదవే ఎదవేగిపోవగన్.

ఆడెదవొక్కసారి నభమందున జక్కదనాలచుక్కవై  
పాడెదవేదియో హృదయభారముడిగ్గ అమర్త్యకన్యలన్  
గూడిచరింతునందనము కోనలబూపుల సోనలందు దూ  
గాడుచు నింపుకొందువు మనంబునమోచ నిలింపనంపదిన్.

తొలిరేవెన్నెల పాలకోనెరున ము  
ద్దుల్మీర నీ వేనునున్  
జలకంబాడిననాటిమై పులక లిం  
కన్దోచు క్రొంగ్రొత్తలై.

తొలగందోవదు ఆరమాప్రతిమ క  
న్తోయిన్ దిగన్జారు కా  
ల్యలలోనన్ బ్రతిబింబితంబు నగుచున్  
లాలించెడిన్ డెందమున్.

కలయైపోయిననాటి జీవితసుధా  
కాంక్ష ప్రపంచంబు నం  
దలి యందాల గులాబిపూబొదలు, మం  
దానంద వాయూక్మకల్,

ప్రతిభా ప

వలపులగావి పసందు సంజలును, లీ  
లావేణు సంరావముల్  
తలపోయక ఒకచిత్ర చిత్రితములై  
తాకున్ మనోదృష్టికిన్.

వినవచ్చు మృదురీతి నిర్జరపనీ  
విద్యాధీర్ కిన్నరా  
క్వణనంబుల్, కనవచ్చు త్రుళ్ళిపడు గం  
గారింగఱుమి ప్రభే  
లన హేలానవదోలలక గదలు చం  
ద్రస్మేరి మందారముల్  
కనులక మూసిగతాను భూతుల సమ  
క్షల్ సేయనొక్కొక్కచో.

కాటుకచీకటిం బొగలు  
గ్రక్కుఁ నాఁఁగున పంక్తులందు నీ  
వేటికి దూరినావు - తపి  
యింతువు - తీరని విప్రయోగ దుః  
ఖాటవులందు గ్రుందు హృద  
యంబువలెక - శమియింపమేని ఆ  
రాటమునాడు బాష్పయురు  
లక జలకంబులు ఆడిపోగదే.

సిరిప్రగడ భార్గవరావు

ప్రతి త్యాగ

## నీ రా క

నీవురావాలన్న మమతే  
నీవువస్తావన్న మురుపై  
బ్రతుకు కిన్నెరభావ మూర్చన  
తొలికి పోయినదీ.

నీవువస్తావన్న మురుపున  
నీవెవరవో పోల్చుకుంటూ  
జీవతాలిక తీవవెన్నెల  
గొంపు లొంపినదీ.

నీవురావాలన్న వలపే  
తలపుతేనియ భరముమోస్తూ  
విరహగేయ దివప్రసూనా  
ఎటుల నల్లినదీ.

నీవెవచ్చేవన్న మురుపున  
బ్రతుకుతమ్మినియాసముతైము  
తొలికి నిలుపున నులుకుతూ నె  
ర్తిల్లి పోయినపీ.

ఊరికావలి మావి రోపున  
దారిగాచిన పిల్లకోయిల  
నిన్నుపోల్చుకు “మేలుకొ”మ్మని  
యీల దేసినదీ;

దీధి పందిట కన్నె చుచ్చయ  
“వచ్చెలే!  
పందిట పండె రె!”మ్మని చిరిపిపాటున  
కన్ను గిలికినదీ;

సందడిలొ సందడిగ యశవర  
మాడుచూ పాడుచు ముగ్ధ —  
ప్రణయి సూరార్చుచూ మోవిని  
అంటిపోయినదీ.

... ..

రాకలో రంగిలిన నే నీ  
రాకలోనే మైమరుస్తే  
సేకరించిన సొంపు సంపద  
నీ కానర్చే దెవ్వలో !!

జమ్మలమడక సూర్య ప్రకాశరావు

ప్రతి త్యాగ

## మాయ

ఇదియేమొ యెవరైన నెరుగంగజేయరా ?  
ఇటులున్న నా బాధ నెటులైన బాపరా ?

దీని నీడలు నిండు దిశదిశాంతములందు  
అన్ని యెల్లబుదాటి యంతటన్ బ్రసరించు;  
ఆ నీడ ఛాయలన్ విశ్వమంతయుగూడ  
ఒకరీతి మదితోచు నొకరీతి కనుపించు ||ఇది||

బొనన్నవాటిని అద్దికాదని చెప్పు  
కాదన్నవాటిని కనుపింపజేయును;  
ఒకసారి నొకదాని నొకరీతి జూపించు  
మరుసారి దానినే మార్చి జూపించును ||ఇది||

కనుల గ్రమ్మినవేమొ కారుచీకటుల్ల  
కనుపింపదేమియు, కనలేను నిజమును;  
ఏమున్నదీ వెనుక నేమున్నదోయీ ?  
రెలియజాలక నేను విలపించుచుంటి.

ఇదియేమొ యెవరైన నెరుగంగజేయరా ?  
ఇటులున్న నా బాధ నెటులైన బాపరా ?

సన్నిధానం శ్రీధరశర్మ



## ఆయాది

ఆయాది నాకిపుడు హాలాహాలంబయ్యె  
లోకమే చీకటిలో లోపించె నాకు  
లోకమే నలుదిశల శ్రుతియించెనాకు!

నన్ను నే చూసుకొని నిన్నే తలచుకొని  
నిన్ను చూసినచాలు అన్నీ మరచిపోయి  
‘సేపు సరే’ పుండె చాపురే హాయియాది || ఆ ||

రసవాహినులుపారు గుసగుసల యాది  
కొసరి కొసరీ నప్పు విసరు పువ్వుల యాది  
రాగనిభృతమైన త్యాగాల యాది || ఆ ||

చాల్చాపు జాలులో పోల్చుకోలేనట్ట  
కన్నోన లంచూరు కమ్మనీ మధువులు  
కాలాహి విషయమునే కరగించు యాది || ఆ ||

మల్లెపందిరిక్రింద నీవల్లి పేసిన ప్రేమ  
పిల్లకాల్వల తెలన నే కొల్లగొట్టిన ప్రేమ  
దేవాలయంబులో వీక్షియూనిన యాది || ఆ ||

అద్దములొ మన ప్రతిమ లాడుకొను యాది  
నిద్దురోయినగాని వద్దన్నగాని  
ముద్దులొలికిన ప్రేమ యుద్ధాల యాది || ఆ ||

ఆయాది నాకిపుడు హాలాహాలంబయ్యె  
లోకమే చీకటిలో లోపించె నాకు  
లోకమే నలుదిశల శ్రుతియించెనాకు!

బూర్గుల రంగనాథరావు

వృత్తాంత

## భా ను ర థ ము

ఉదయంబందును భాస్కరా ! కరసహస్రోద్దేశముప్పొంగ నీ  
సదయాకారము గాంచు యేడ్క సరసీజాతంబులు మానవుల్  
నదులుం బర్హతముల్ నభంబు భువియు నానా మహాజీవులు  
ఎదురుంజూపుల జూచుచుండ్రు, ప్రభురారక వేచు సమ్మల్ బరె.

కాలుడు మాయయంచు బుధగద్యతనాండెడు సారె చంపతుల్  
మూలములేని యాకసపుమ్రోలల మగ్గమువైచి చిత్రిచూ  
కాలపు తెల్లతాను కడకమ్ములు లేకయనేయనేయమే  
మోరిని దానిగొల్పిన నొప్పును సూర్యుడు మూరబట్టవై!

ముసలి యెద్దునులేపి పెసపాగ నవరించి

కట్టుపై చేయిడి కక్కుకుండు :

పెండ్లితో ప్రియమాడి పిల్లలముద్దాడి

మేతల కరుగంగ పోతుపక్షి ;

‘ఇంతమే ప్రాప్తివోలీ నాటి’ కంచును

తడబడి పరువెత్తు తస్కరుండు ;

ఉద్యంత మంత్రంబు సుచ్చరించుచు

నర్హ్య మర్పింప నిచ్చిన యాహితాగ్ని ;

ప్రియుని కొగిలివిడచెక బిడియపడుచు

నర్తవారింట మెరిగెడి క్రొత్తపడుచు

అలకింతురు చెవియొగ్గ యలతియలతి  
బంధురచ్చానమునపచ్చు భానురథము.

స్వామీ ! పల్వరు శిష్యపర్లముల కాచార్యుండవై నీపు ఛం  
దో ఓమాంసలు నల్పుచుందువటగా ఓంకారముల్ నల్పి చా  
రే మోవించు ధరింతు విద్యుంను నేకీ ప్రాక్త నాచారముల్  
సామర్థ్యంబులునున్న, చాక్షషములై శాస్త్రంబులుకా జెల్లెడికి॥

ఆముదమా ఖరీదు; చమురా చమురామెను; సీమసూనియల్  
భామల ప్రొయ్యిమంటలకు పట్టెడునంతయు లేపు, వహ్నులుకా  
దామును చప్పచల్లవడె దారువరి వ్రతజెంది, పైద్యుతం  
భామును పంతపోతవడె నక్కట దీపము లోపమయ్యెనే !

లో వెలుగెన్నదో మనుజులొప్పు టంచుల లుప్తమయ్యె, పై  
పైవెలుగైన చీకటుల బంధురతాండవ మడ్డగించునం  
చీవర కూరడిల్ల గలయించెను గొంలెడు కోర్కెయై, మను  
ష్యావళి బాహిరంబునను అంతరమందున గ్రుత్తియొనఁజే ?

మానవు డర్థనిర్మితిని మ్రాన్ప డజేయును విశ్వకర్మునికా  
ధీనుత సంపదకాగెయిచు దేవ పురోహితుగూడనైన శా  
హినుగుడైనయట్లు కలియంతయు నేలకు వమ్ముసేసి తా  
దీనత నాకటంబటునె, దీపమురైనను నోచుదొక్కో ?

ఖండవల్లి లక్ష్మీరంజనం \*  
~~~~~

అమగో వర్ధప్రరీ కుటీరమున

భవ్యంజైన రేజంబు; ఆ

య్యది కార్చి పునుకాదు,

మందకొది చంద్రాంశు శ్రశోరాశు, నా  
ల్వదుముట్టంజన,

జ్ఞానతీక్షణుగు నానృంజూమనా దిద్వియకా.  
పదిదేర్ హస్తములారునే

అప్రమద లక్ష్మీహ దీప్తావళి?

నాకేకావలె, నేనమేలుదను పంతంబుల్

నృథాలాపముల్;

నాకింతై సమజాయి,

నామిగులురో నా సోపరా నీపునుకా

స్వీకారంబులు సల్పపయ్య;

ఘనమా జీవంబు స్వార్థంబుకై

ధూకల్యాణసులొక్కచేత నగునే

పొందైన మేల్కాదాకో?

ఖండవల్లి లక్ష్మీరంజనం

ప్రత్యక్ష

పిల్లలనుండి

పిల్లలమూ !

పిల్లలనుండి—

పిల్లలమూ !

తలంపు నిచ్చెన

తలంపు నిచ్చెన

ఎక్కెడమూ !—పై

కెక్కెడమూ !

అకాశంలో

మహిమ చేసి

చందమామతో

పందెము చేసి

నవ్వెడిమూ !

నవ్వించెదమూ !

—పిల్లలనుండి, పిల్లలమూ !

తారక్కలతో

తారంగం

మెరుగువాలతో

పరుగుడు పందెం

గడగడ ఉరుముతో

గురుగురు గుంచెం

లెప్పలమాటున

లెప్పలమాటున

అదెదమూ :

ఓకించెదమూ !

—పిల్లలనుండి, పిల్లలమూ !

ఇంద్రధనువుతో

పుంగిడిపూసీ

మంచు ముత్తెముల

సండుల నింపుతు

వానచేరులను

పట్టుక కిందికి

పాకెదమూ !

పాకించెదమూ !

—పిల్లలనుండి, పిల్లలమూ ! !



# మా ప్రణయం !

పెరిగిపోయిన

పూసల పేరూ

చితికిపోయిన

గాజుల జోడూ

చినిగిపోయిన

చీరలకొంగూ

మా ప్రణయం రా

మా ప్రణయం !

... ..

చాడిపోయిన

పూవుల దండ

పొంగిపోయిన

పాల మీగడ

కవ్వమాడిన

చల్లపేరుపూ

మా ప్రణయంరా

మా ప్రణయం !

... ..

## ఆగిపోయిన

కట్టుకాలువ

## నిలిచిపోయిన

మడుగులనీరు

అకులు రాలిన

తీగలతీరు

మా ప్రణయం రా  
మా ప్రణయం !

● ● ●      ■ ■ ■      ■ ■ ■ ■ ■

ವೆರಿಗಿಪೋಯಿನ

## వెచ్చనికొడలు

## రేచిప్రోయిన

## ఆవిరితెప్ప

మా ప్రణయం రా  
మా ప్రణయం !!

## ముల్లు

తన్నుతా మరచింది  
దారియే తప్పింది;  
నా చూపులో చూపు  
నాటుటకు చూచింది;

ముల్లుపై ఆరికాలు  
మోపింది మైపురచి  
“అల్లామరీ” అంటు  
మెల్లగా ఆరిచింది;

అలికిడికినే జూడ  
“హాద్ అల్లా” అంటు  
చెట్టుచాటున ఒదిగి  
యిట్టై బురఖాగుంజి,

‘మెహంది’ రాచినకాలు  
ముందునకు చాచింది;  
ముల్లు తీసితినేను,  
ముల్లుగుచ్చె హసీన  
... ..

కంటితో హృదయాన  
కానరాకుండా!  
తీసివేతామన్న  
తీయరాకుండా !!

# వేయి స్తంభాల గుడి

వేయేసి భవాలు

పెల్లువలై పార

వేయి కండ్లున్నట్లు

వెతికికొంచూ నేను

వేయి కాళ్లున్నట్లు

వేవేగ పరుగిడుచు

వేయి స్తంభాల గుడికేనే

వెళ్ళి వచ్చితిని !

... ..

అనాటి నా స్థాన

మాతృలో దలపోయ,

శిల్ప సౌందర్యాలు

చిత్రితములై నట్టి

ముద్దు బొమ్మలలోన

మూర్తి భవించిన

ఆంధ్ర ప్రశస్తి నా

కవగాహనం బయ్యె!

స్తంభములొ నిలిపిన

నీరి ఫలకములొన

వెల్దుర్తి ..... ★

ఆనాటి నా రూప

లావణ్యముల ఛాయ

ఆ నీలి మెరుగులో

తెలుగు వెలుగుల జాడ

అందులో నా నీడ

వెదకుకొను చుంటి !

పిచ్చినై నన్ను నే

మెచ్చుకొనుచుంటి !!

నేను పేర్చిన గోడ

నేను కట్టినమేడ

నేను పూసినపూత

నేను రాసినరాత

నేను తీర్చిన రేఖ

నేను చెక్కినబొమ్మ

మెరసి పోయిననాటి

నానొసటి గీతనే

కొలుచుకొని నన్నునే

వలచు కొనుచుంటి !!

వెల్దుర్తి మాణిక్యరావు

ప్రతి త్యాగ .....

- ౮౦ -



## సంక్రాంతి

చిగురు చెక్కిళ్ల ముంగురుల్చిక్కువడగ  
మొల్లచిటు నవ్వుమోమున మొగ్గదొడుగ  
అగరు తిలకంబు బొమ్మల నందగింప  
చిలుక పల్కులు పలికెను చిన్నిచెల్లె,

“అన్న యెక్కడి కేగెదు? నన్నజూడ  
సకియ సంక్రాంతి వచ్చెడు సమయమయ్యె;  
క్రాంత బొమ్మలు నీవివ్వు దెత్తువేని  
ఇచ్చెదను నీకు ముద్దుల నెన్నియైన”

... ..

బాల సంక్రాంతి తోడుత మేలమాడి  
వత్సరంబయ్యె; నెచ్చెలి వచ్చునంట  
‘ఎప్పుడో యెప్పుడో, యని యెదురు చూచు  
ఈడు కన్నియలం గూడి యాడుకొనగ,

... ..

కుంకుమంబులు చల్లిగొల్చి ముద్దులువెట్ట  
పగడాల సొగసును పరిహా సింప  
పక్షివ్రాలిన భంగి పసుపు మ్రుగ్గులు దీర్చ  
పుష్య రాగంబుల పొలుపు మీర

దేవులవల్లి

రంగార దీర్చిన రంగవల్లిక గుంపు  
కన్నె తీగల వోలె వన్నెగుల్క  
జడలోని మల్లెలు జారియుండిన చోటు  
ముత్యాల సొగసుతో ముచ్చటాడ

చీర కుచ్చిళ్ళు పదముల చిందులాడ  
తెనుగు వాకిండ్ల దిరిగెడు తీగబోంట్లు  
సరస సల్లాపములు సేయు సమయమందు  
పుట్టి నింటికి వచ్చెను పుష్యలక్ష్మి.

కాళ్ళకడియాలు కరముల కంకణాలు  
మధుర మధుర స్వనంబుల మాటలాడ  
ఆంధ్ర గృహముల గారాపు టాడుబిడ్డ  
వనిర సంక్రాంతి యల్లన వచ్చునపుడు.

గంప నెత్తినబెట్టి సొంపుగా జూచుచు  
జొన్న చేనున కేగు వన్నెలాడి  
కొడవల చేబూని కులుకుచు గులుకుచు  
కాళె గడ్డిని గోయు కాపుకన్నె  
పసుపు చీరనుదాల్చి బంతి పూవులమాల  
లందంబుగా గ్రుచ్చు సుంద రాంగి  
కమ్మ సంపగితోట చెమ్మ చెక్కలనాడు  
చిన్నారి పొన్నారి చెలల గుంపు

ప్రత్యూష

౮౨

ఎదురుగానేగి “ముద్దుల వదినె రావె  
మేన గోడండ్రు నినుజూడ మిరపతోడ  
పొంతకనుపండు వొనరించు పొగడ చెల్లె  
విరులు గ్రహియించి తెచ్చెడు వేళయ్యె”

అనుచు నాహ్వన మొనరించు నవసరాన  
“ఎవరు బిల్చిరె చెల్లెల యెందు కింత  
సంబరముజూపు సంక్రాంతి సకియ” యనుచు  
తీయ్య తీయగ బలికెడు తొయ్యలులును;

“ఎన్నిదిన ములకే తల్లి! నిన్నుజూడ  
కనులు వాచెను ర”మ్మంచు రొగరించి  
మధుర ప్రియవాక్యముల నాచిమాన పరులు;  
“తరుణ వత్తియైన మాచిల్క తల్లికిపుడు  
పసుపు గుంకుమలందెట్టి పంపవలయు”  
ననుచు వచియించు నాపులు నపులరుచుండ

ఇల్లువెనకనె విలసిల్లు మల్లతోట  
విరియ బూచిన పూలతో వేడ్కసేయ  
దీరపాదుల కొక్కింత చూరచుందు  
కొమ్మ చిమ్మడు పందిలి స్మారుచుండి  
జారుజడ నల్లుకొనుచున్న వారిజాక్షి  
లలిత సుకుమారహృదయాన మొలకరెట్లు

దేవులవల్లి ~~~~~ ★

తీయతలపుల మనకెట్లు తెలియు గాని  
నాతి పెదవుల చిఱునవ్వు నాట్యమాడు  
పండుగకు దెచ్చుకొన్నట్టి బెండపూవు  
వన్నెచీరను ధరియించి వచ్చుపడతి,  
నాగలిని దున్నుచుండిన నాథుకడకు  
సద్దిగొను పోవునొక కాపు ముద్దులాడి,

నడుము కొడ్డాణ మొక వింతకడిమి గూర్చు  
నిలుపు టద్దంబు కెదురుగా నెలతయోర్తు  
సగుమొగమ్మున కుంకుమ నద్దు కొనుచు  
నోర చూపుల జూచు నొయ్యార మార !

వంగ తోటకు వలపట వనితయోర్తు  
దోసతీవల పండ్లను గోసి కొనుచు  
యేల పాటలు బాడెడు యింపు జూచి  
రసిక హృదయాలు సౌందర్య రాజ్యమేలు.

పకుల మందనుగాచెడు బాలుదొకడు  
చింతకాయను గోయగా చెట్టునెక్క  
కోడె లొకకొన్నివెంటరా గోగణంబు  
జలక మాడగనేగునుచెఱువు కడకు;

చిన్నిలేగల యొడల్ చన్నుజేపగ నాకు  
చొక్కంపు టావుల చక్కదనము

ప్రత్యాప ~~~~~ రాజు

★ ..... దేవులపత్తి

పచ్చని పచ్చిక పట్టులఁ బవళించు  
ప్రాయంపు బెద్దుల సోయగంబు  
రంకెలు వైచుచు రంపిల్లి పోరాడు  
కొమ్మల కోడెల గ్రుమ్మలాట  
ఆకుల గుడిసెకు అతి సమీపంబున  
లీలగా విహరించు లేగసౌరు

అరసి తనకష్ట సుఖముల మరచిపోయి  
కందిచేనున నిల్చున్న కాపువాని  
కోరమీసాల కొనలందు కోడెవయసు  
ముద్దుపడుచుల హృదయముల్ మోహ పెట్టు.

సగము నలిగిన పూవులు సిగనుగుల్క  
రణిత కంకణ కింకిణీ రవముతోడ  
చల్లజేయుచు నుండెడు గొల్ల పడుచు,  
పిన్న తమ్ముడు తొట్లెలో ప్రీతితోడ  
ఆడుకొనుచుండ నయిదేండ్ల అక్కయోర్తు  
ఉయ్యెలను నూగు చుండెడు యొప్పుజూచి  
మంద హాసంబు జేసెడు మాతృదేవి,  
కడుల కాదాస యోగ్యమౌ కనులనుండి  
దివ్యవిజ్ఞాన లతకలు తీగెవార  
పురుష సూక్తము పఠియించు భూసురుండు,  
మకర లక్ష్మికి నెయ్యంపు నకులుగారె?

రా

ప్ర త్యా ప



దేవుల పల్లి ★

అంప శయ్యను కొన్నాళ్లు అధివసించి  
కన్నులారగ నొకమారు గాంచి నిన్ను  
ప్రాణములు వీడదలచె మా బ్రహ్మచారి  
ఎంత దయవే చెల్లెలా యింతులందు!

## పూల చెట్లు

చిన్ని బంగారు చేతుల చెంబునెత్తి  
ప్రొద్దుపొడుపుతో జనుదెంచి పూలచెట్ల  
కిట్లు నీర్వోసి శ్రమియించె దీవుతల్లి  
ఎన్ని జన్మల బంధమో యెవరి కెరుక?

చెట్లమీదనె యుండు నీచిత్త మెప్పుడు  
పూలువాడక ఆకులు రాలకుండ  
వరము గోరగమొన్న నీ వరిగితంట  
శ్యామలాదేవి ఆలయ సముఖ మునకు!

రలిరు బిడ్డల గాంచిన తల్లికట్లు  
ప్రాణములు లేచివచ్చును బాలనీకు;  
ముందు పిల్లలతల్లివై మురియు నపుడు  
ఎంత ప్రేమించి పోషింతు వేమొవారి!

ప్రత్యక్ష

★ ..... దేవులపల్లి

అన్నమును పెట్టెదంచును అమ్మనిన్ను  
పిలిచె ఆకలి వేళయు తెలియ వయితి;  
పరహితంబున తన్ను దామరచు టరయ  
వెన్నతో నీకుబెట్టిన విద్యయేమొ !

“ఏమొవచియించు చుంటివి యింతసేపు  
చాలునిక నీదువాక్యలు చాలు”ననుచు  
కిలకిల నునవ్వు దానిమ్మ గింజలచట  
రాలెనను భ్రాంతి ఆచిల్క వ్రాలెనేమొ!

దేవులపల్లి రామానుజరావు

## ‘నేను’

వీలున్న ప్రతిచోట విర్రవీగుచు అపర  
హిట్ల రొతాను నే - హిట్లరొతాను;  
తలదన్ను వానికడ - తలవంచి ‘దయ’ అనుచు  
గాంధి నొతాను నే - గాంధినొతాను.

మంది తప్పులనేరి - మనసు ఖాతా నింపి  
వడ్డి వడ్డీకట్టి - వల్లించుతాను  
నాతప్పులను దాచ - నానారకాలైన  
ధర్మసూత్రాలతో - దడికట్టుతాను !

## హృదయావేదన

అవనిపై జరిగేటి  
అవకతపకలు జూచి  
ఎందుకో నా హృదిని  
ఇన్ని ఆవేదనలు ?

తప్పు దిద్దగ లేను;  
దారి జూపగలేను;  
తప్పుజేసినవారి  
దండింపగలేను;

ప్రత్యాప - .....

— ౧౮ —

కష్టపడువారలను  
కాపాడగాలేను;

అవనిపై...

పరుల కష్టము జూచి  
పగిలిపోవును గుండె  
మాయమోసము జూచి  
మండిపోవును ఒళ్లు  
పతిత మానవు జూచి  
చితికిపోవును మనసు

అవనిపై...

... ..

అవకతవకలు నేను  
సవరింపలేనప్పుడు,  
'పరులకష్టముతోడ  
పని యేమి మన' కనెడు  
అన్యులనుజూచైన  
హాయిగా మనలేను!

అవనిపై...

## ప్రపంచం

గడియగడియకు మారుప్రపంచం

గవ్వకునూ కొరగాని ప్రపంచం!

పొరదోలపై బడెడుప్రపంచం

కొరగనే కొమ్మెక్కు ప్రపంచం

వలదనగ మెడబడెడు ప్రపంచం

వలచినచో వైదొలగు ప్రపంచం

ఆనపెట్టి ఆడించు ప్రపంచం

మోసపుచ్చి మురిపించు ప్రపంచం

సమరాలకు 'సయ్యో'నెడి ప్రపంచం

'శాంతిశాంతి'యని చాటుప్రపంచం

వక్రమార్గ వర్తనల ప్రపంచం

సక్రమ బోధల సల్పు ప్రపంచం

నీతిరహితమై నెగడు ప్రపంచం

నీతినియమముల నేర్పు ప్రపంచం

వియ్యాలకు వేంచేయు ప్రపంచం

కయ్యాలకు కాలుదువ్వు ప్రపంచం

నిలుపుదోపిడుల నిత్యప్రపంచం

చిరుక పలుకులను పలుకు ప్రపంచం

దమావర్మముల దండి ప్రపంచం

తడిగుడ్డల మెడగోయు ప్రపంచం||గడియ||

ప్రతి యా ప



# అర్చనాతం!

మానవుని హృదయంబు

మానవుని

మానవుడు

మానవుని

మాదిరిగ

చున్నించరేనంత చునినమైనది ||మా||

జాతీయని

రీతీయని

వేసమని

వేసమని

విసముగక్కే వింత

దినగ చూరినది — ||మా||

అధునిక

ఆర్థాట

మంచణగి

అవనిమే.

అర్చనాతమై, జనుల

అడవి యయినది — ||మా||

## దీపావళి

అమవస చీకట్ల  
నాకాసమునకంపి  
మిరుమిట్లు కొల్పేటి  
మెరుపుదీపాలు ...  
మేడమిద్దలమీద  
మింటిచుక్కలనంట  
వేయిరంగుల పెలు  
వంత దీపాలు....  
ఊరివెలుపలనున్న  
పూరిగుడి సెలదూరి  
లోనిచీకటిబాప  
లేనిదీపాలు...  
దోచి దాచిన దెంత  
దుర్బాగులకు జూప  
ధనపూజ చేయించు  
ధర్మ దీపాలు...  
'రక్కసుని చావుచే  
రంజిల్లె జగమంచు  
కోటివెల్లులచాటె  
నాటి దీపాలు;  
'రక్కసులు బాధింప  
రక్షయే లేదంచు  
కోటిరీతుల వెల్పు  
నేటి దీపాలు!!

కాళోజి నారాయణరావు

ప్రతిభా ప

౯౨

## ఓరుగల్లు కోట

కుక్కలు జింపువిస్తరిగ గూలిన యోగ్గలు కోటగంటివే  
ముక్కున ప్రాణముండియును మూతికి మేసముగల్గ నాంధ్రుడా;  
ఒక్కకరమ్ము ఫాలమున నుంచెదు 'నాబహుపాప' మంచునో!  
చుక్కల చందమామ తలసూపడె తిర్గి ప్రతాపరుద్రుడై !!

తక్కినమాట లేమిటికి? 'తన్నిన వెన్నున చప్పుడామెని  
పైక్కడనో' యటంచు వెనుకేనియు జూడని సోమరుల్ నృపుల్  
దిక్కయి దీనికింత గతిదెచ్చిరి! కాకతి జెబ్బులుల్ రుషల్  
గ్రక్కెడిచోట, గర్జిలెడి గడ్డపుమేకలు గూబమూకయన్ !!

నీళ్లుమేత ముట్టక నందినేల బట్టి  
కినిసిపడి యున్నదేటిచో తెనుగుబిడ్డ!  
ఆంధ్ర సామ్రాజ్య మిచటికి నస్తమించె,  
గోవులను బీకికొని తిను ఘోరకాల  
మరుగు దెంచుట దలచి, బండగుచుగూలె !!  
చెడిన ముఖముల నాకొట్టుబడిన యంగముల  
నెగయలే వొయీ హంసము? లటుగాక  
శిల్పిప్రతిభలయుగయు గాలైప్ప గానో?  
చావమోదు దుష్టులచేష్ట సాక్ష్యమిడనో?  
ఆగెమాయాంధ్ర శిల్పుల హంసలనిన  
బండరై, పాలు నీరుపేర్పరచి చూపు!

వానమామలై

ఆంధ్ర సంస్కృతి నిర్మలద్రమ్మలిడిమాపు

మోముగన్నడ జేయు ముద్దుశిలలు;

దివిముద్దెనీ కాకతీయ సత్కీర్తి నా

దనరు ఇంద్ర సభాది తాండవములు;

కాకతి సామ్రాజ్య కాంఠ కొడ్డాచిహ్నై

రామరారు నోర్గల్లు పోటగోడ;

తలవాల్చు వగిన దాంతుల శిష్టమనిరాతి

వలచి వచ్చిన పూలు చెరువు నొకట;

నాచరామ పాదరజః పీఠంపు శక్తి

నిజదురయ శిల్పిచేతిలో నిడియేనేమి !

బడుగు బండలు కాము కంభలను మించు

నన్నరసయి యిచట నాట్యమ్మొనర్తు !

కలకలలాడు రేనగు మొగమ్మల జీవములొల్క నాట్యముల్

సరిపెడి శిల్పకామినులు జాల్వరుసిగ్గుల నిగ్గులొల్కున

ప్రయనగు చెంతకాలమిటు పొత్తురిదెంతయు వింత ! యిట్లుచి

రలగించి గింతవెట్టిన కర్మములశిల్పి, యెంత చిప్పియో !

కాకతీయాది నృపులు, స్వర్గమును మించు

దానినీ భూమినుష్ట రక్షల గడిగి.

పమత శాత్రవవేహించనముల మనిని

కావిరిగ దిద్దియంగ రక్షనిచీరపుడు !

ప్ర త్యా ప

౯౪

ఓ యేకళలా నగరమ !

నీయాపూర్వోన్నతిని గణించిన మెడలన్

చూయెడద నిజపు నన్నీ

రేయగు ; నిదికాలపై పరీర్యము గాడే ?

## దుక్కి బక్క

సాడసాడచేడి నెత్తురులు చుక్కలు చుక్కలు గాగరా

పోసెడుబదె దండపుండు, మెయివిల్లుల జ్వలకయమ్యె, నింతకున్ బడలమి,

వాడిదీడదిది పాపియె చూచుము కాపునిత్త !

నీపొడిచెడు ముల్లకట్టలెటు చోయెను కన్గవ యింతగ్రుడ్డిదే ! !

హలము పడంకజొచ్చు నదిహాయని యూర్పెడి గాలిదెబ్బ,

నాకలమును వెస్కవోపునది గార్చెడి యశ్రుసనేహతిం,

కృషీవల మెదురెక్కజొచ్చు గడువాడిని నీములుగట్టయే ! అహో

తలపగ నాదుప్రాణములు చస్సనుపో ! యిదియెంత గుండెమో ! !

ప్రపంచములేని బక్కమెయిపై నిటునెత్తుటి దుక్కిసేసె

నీపాచిని వెల్లుముల్లలప, బక్కమె నెత్తుటి మల్లయందుఁ దాద్రాచి

దయాకృతిజ్ఞతలఁ జాయని యోర్పను విత్తినాల నాచాసమొనర్చు

నాకనుల దాక్కొను నీ రిడుపెంచు వానినేన్,



వానమామలై

‘చెందెదరిట్లు మీరొనను? సేద్యముసేయనొ? చేతగాదు;

నన్రెండుగ జీల్చితోలుగొనరే? యిటులంతటగుచ్చు. బొక్కెనన్  
తొండపు దోలుకేనితుది త్రొక్కెడు ముచ్చెలకేని పన్నిరాకుండుదు’  
నంచు చింతనెద నొందుచు నశ్రుల గ్రుమ్మరించునో!

బండెడు బొక్కలఁ బైచేసికొనియేని  
తలవ్రాల్చి బురద నా గలిని దున్నె;  
అయినంతవరకు తానా యింత శక్తినేన్  
దాచక రక్తమ్ము ధావోసె;  
పడుచు లేచుచును గంపెడు మొసనీయుచు  
ప్రాణాలతోనె నీపనులు దీర్చె;  
ఆగడాలని బాధలతి దారుణపు పోట్లఁదిని  
లేనిసత్వము నెచ్చికొనియు,  
‘నాత్మయా! లెమ్మ’టంచు బోరాడు చుండె;  
కాయమా మొండిబారియు కాళ్లుసాచి  
జడమువలెబడె; నపశమై నద్దకొనియు  
‘లేతు’నని వేడనోరేని లేకపోయె!!

అది గ్రహింపక నీవుదానిదియె కపటమంచు,  
ముక్కులు మూయుచు నట్టెపంటఁ  
దోకఁగొలుకుచా యపుపట్లఁ దాకఁబొడుతు!  
నోరుదెలుచేమొ యనబోవు తీరుననది.

వ॥ త్యా॥

## పాదరక్ష

ధూళియించుక బడ దుల్పిపై చెడి నీవు  
 తానమాడెదు దుబ్బిలోన నేను;  
 ఎంచుకోకిన యంత నెంతో కందెదు నీవు  
 కౌగిలింతువు నిన్నుగాల్చు ధరను;  
 చీమగుట్టిన యంత చీకాకు పడు నీవు  
 ముద్దాడెదవు సూది మొనల నిపుడు;  
 పచ్చిక బయలుల పండ గోరెడినీవు  
 ఇండ్లగట్టెదు రాళ్లముండ్ల లోనె

ముందు నితరుల కరముల మొలకవోలె  
 పెరుగదలచు స్త్రీవిటు రాళ్ళనరగె వెట్లు ?  
 'నేనునేన'ని యధిమానఘాను పరువ !  
 పాదరక్షపై యిటు చచ్చిపడితి వెట్లు ?

'నేనెనుఖపడ వలెనిలలోన' ననెడి  
 యపువొ,వరిముల్లనీకు బ్రహ్మాస్త్ర మయ్యె !  
 జనుల పాదదాస్యము గోరిచెడి నీవొ  
 కోరిలును గుట్లు అందంపు సేకలయ్యె !!

నిన్ను నీవరించుకో నేర్చునపువొ  
 మూచు మూళ్లతో నెచటికి మొదలుగాక

చానమామలై ..... ★

పోతి చర్మమా ! పరపప పూజయంవో,  
చేరెమండి విశ్వవ్యాప్తి జెందుదీవె !!

అనయమురోక సేవను మహత్తర కష్టములేని ఏలమై  
ఘనసుఖ తుల్యమైతనివి గల్గగ చేయునటంచు కిచ్చుంకి  
ఘ్నను ధ్వని సడ్లడుంగునట నాచ్చుచు నాకడ జేరియెంచె  
ప్పినవిననైతివే చెవిటి వేంగుపై శ్రమనొంప ముచ్చెరో!

వితర పురాణమైన ప్ర  
కృతి భాగవతమున రుచియు నెఱుఁగొనరుమచుగా  
ప్రతి పదమందియు జెనకెవ  
వలిగూఢం తై సభగవ దంశమురజ్జ!

అరకాల మన్నెనసంటగా నీయక సాకుట నీయంచె సార్థపడియె;  
ఎప్పుడు వెంటంగొని యేగగావగినార ప్రేమపాత్రంటపైజెలసిరివె;  
రొడిగిననే కాలవిడిచిన పంచనే పడియుండుటయును నీకడనెగలదు;  
ప్రణయ మ్ముచుదిమెల్లపాదసంస్థేషమే యనిచూపుటను నీవు యస్తమగుదు;

వలయునేడ చేలికిస్వచ్ఛి, ఖయలపైకి  
దాడిజను బుద్ధిజెప్పుపాఠ్యాయవగుచు  
విట్టులెల్ల సంబంధములీవయగుచు  
నఖిలజన భారము వహింతు వమ్మరజ్జ !

ప్ర త్యా ప

ఒకప్రక్క మాడ్చుకొనుచున్  
 సకలమును సీకయర్పణము నేయుచు  
 సన్నకలంకత సాకినదానికెనా  
 ప్రతికృతము విప్లవిష్టురవు గరుర!

మూడుపాళ్ల నెత్తురు సేవచూడజేయకొని  
 ఘడించితి ; పీమిగించిన రుధిరము,  
 నీమి యుచిగల్గ వనదంశనికరములకు,  
 పాడు కాకి గోర్రలకుఁ దాల్చించి యిడుట !

మునునీయెవకె పాపమునిపించి పొన్ని  
 విడువ నెగాని లాగుడిచె నొక్కొక్క ?  
 ఆసుప్తు విలవిలలాడఁ దన్నుకొనుచు  
 నెత్తు గొట్టగ నిన్ను 'వచ్చ'నియెనె ?  
 వయవిచారించి వచనప్పుడేగాని,  
 'చేతగాద' నియేని చెప్పునొక్కొక్క ?

పొట్టనారసి నీపుపెట్టి నంతయె కాని  
 'నిండలేద' నగ దమ్ముండు నొక్కొక్క ?

ఏమనుదు నైత ! దానివదేయె కాని  
 మొదటి సుండియు కష్టపు బ్రదుకె యబ్బి !  
 తలచి కొన్నంతఁ ద్రేపులు తఱిగికొనెడి  
 నేమిసేతు ? చేరెడు నీళ్ళకేస్తు ; నింతె.

## బిచ్చగాడు

తెగమాసి పిగ్గగూడగు తలంగల చింపి  
 గొంగడిలో శని గూరుచుండ,  
 పెరిగి పెన్నూచిమాదిరినున్న మీసగ  
 ఛాల కంటుకొని వంటకము మెరయ,  
 కడుపుమంటకుద్రావు గండిచుక్కలు వ్రాలి  
 పొట్టపై చారికర్ గట్టి వెలయ,  
 చీరపేల్చడ మాసి చిల్లులుబడు గోచి  
 పేనోళ్ళ దైన్యమున్విశదపరుచ,

వేంటబడి పిల్లలో రాళ్ళు విసరుచుండ  
 కొసరి మ్రొక్కుచు నెగబడు కుక్కదాడి  
 తద్ద దప్పించికొనుచు చేరనొకచిప్ప  
 పేలికలు ప్రేల మొలనపైన ధిక్షివాకడు,

ఇంటింటి కరగుచున్ 'మీ  
 బంటుకు బానిసనుగింతబారెయ్యవ్వా  
 కుందోన్ని పున్నెముంటది'  
 అంటయు యే తల్లికిన్ దయలు రావయ్యెన్,

వానమామలై వందాచార్యులు





వల్లెల గొల్లవాడవయి పాలుభుజింతువు : ధోరిగుడ్డ మో  
కాళ్లను దాటనీయ వొకకట్టనుచేతికి నూతజేసి డి  
క్షాళ్లకు, శాంతికుంభము శిరోపరిభాగమునే అహింసయన్  
చల్లలనమ్మబోయెదవు, స్వామి ! నరాకృతి సత్పదైవమా !

గాయములందు నెత్తురులు కార్చుచు భీషణయుద్ధ రంగభ  
ద్ధాయితభారలకా భయవయైవిలపించెడి కాలదేవిని  
చాయచికిత్స నందినది — శాంతినుహృషధి త్రాసినావొ, దా  
పూ ! యెవరయ్యనీవు ? యతివో మునివో ఋషివో భిషక్కువో !

మానిర్యాగ్యులకివు దిక్కుదువె? దుర్మార్గుండు మాలోనివా  
దేనిన్నాహరియించె : భారతజగంబీనాడు శోకిల్లె — సం  
ప్తానృత్య ప్రవణప్రణీల గళపాదస్వర్ణ మంజీరనా  
దానందమ్మున 'రామ, రామ' యనుచున్ స్వర్గాధ్వముల్ చాటితే !

బాహులుడింపి అర్థశతవత్సర శాంతి రణమ్ముచేసినీ  
దేహము క్రుంగిపోయినది ; తీరనినీడిపవాస దీక్షలో  
చాహము నింగిదాటినది; తండ్రివి, ఇంటికిపెద్ద పైన ఓ  
మోహనమూర్తి ! నీమునలిబొంది తుపాకుల చాడికోర్చెవే !

నీలనీలాకాశ పాలభాగము మండి  
రవిబింబ కుంకుమచ్చపులు రాలె;  
హృదేవతా రమ్యపాద మంజీర శం  
జాగుంజ నమ్ముల శ్రావ్యమయ్యె;

ప్రత్యూహ

స్వాతంత్ర్య కన్యానవస్నవ వైవాహ  
వేదిపై వైభవ్య నాదమలరె;  
రోకకంటక జనానీక ఘూకవికార  
హేళనధ్వనులు విన్పింపసాగె;

చేతులారగ నీవుపెంచిన స్వతంత్ర  
నాగవల్లికయే విషనాగమయ్యె;  
నీగళము చుట్టిప్రాణాలు లాగివేసె!  
భారతీయుల గౌరవ ప్రతిభమాసె.

నీవాక దివ్యజ్యోతివి  
నీవాకధృవతార; వమరిచీయమునా బా  
హు విగత నరాకారుడ  
వా విర్బచియింతు వామహాత్మామరలన్ !!

# అమృత ప్రభాతము

( భారత రిపబ్లిక్ అవతరణ సందర్భమున...26-1-1950నాడు )

చూడు, సహోదరీ ! తరుణశోణ కరాగ్రములకా ప్రధాతపుం  
జాడల బాలపద్మములు సాచినఅంజలులకా గ్రహించుచు  
న్నాడు పయోజవాంధపుడు; నాలుగుదిక్కుల స్వర్ణవర్ణముల్  
మేడలు కట్టుకొన్నవి గమించిన చీకటి నీలిదారులకా.

తరతరాల స్వప్నములు తరలివచ్చి  
నిత్యసత్యములై హవణించె నేడు;  
భరత మాతృకిరీట శిఖరమునందు  
చిన్మయానంద మణి ప్రకాశించెనేడు.

నేడు హిమాచలాగ్ర శిఖనిక్కెను నింగికి తాకునట్లు; కో  
రాడెను మా పురాధరతరాచ ప్రతిభల్భువిలో; ఆశోక న  
మ్రాడభిరమ్య చక్రము సరాసరిధర్మ పాథానసాగె; ఈ  
రేడు జగాలుపూలు కురిపించెను భారతమాత యౌదలకా

సర్వసర్వంసహా చక్ర నిర్వికల్ప  
దారు సర్వస్వతంత్ర ప్రజా ప్రభుత్వ  
భాజనంబైన భారత భూజనంబు  
పూజనీయంబు, శాంతి నీరాజనంబు.

దాశరథి కృష్ణమాచార్యులు

---

# ప్రత్యాష

[ కవి పరిచయము ]





అద్వైతి

## అ యో ధ్య రా మ య్య

జననం : 1922

ప్రపంచంలో జరిగే విషయాలతో తనకేమీ సంబంధము లేనట్లు, శేషశి చింతలేక, ప్రస్తుతానికి ప్రాకులాడుతూ యేదో కొందరిలో నుండి న్నట్లుగా కనపడినా, యితీవల తెలంగాణాలో సమగ్ర సాహిత్యాన్ని వెలయించిన కవికుమారుల్లో ఈయనవలె పద్యాలు, గేయాలు, బుజ్జుకథలు, వ్యాసాలు, నాటికలు ఒకటేమిటి సాహిత్య వీధుల్లోని అన్నిరంగాలలోనూ వీరవిహారంచేసినవారు అరుదు. వేదికలపై బాగామాట్లాడగలుగును. సగ్భ్యుల చక్కగా వ్రాయును చదువనూగల సమర్థుడు. 'భాగ్యవంశ' మా పత్రికకు సంపాదకుడై భాషాసేవ చేస్తున్నాడు.

రచనలు :

- [ముద్రితము] 1. దీపావళి    2. ఘంటారావము    3. ఆగ్రధకేసరి  
4. స్వాతంత్ర్యగీతాలు    5. తెలంగాణా మంటల్లో....  
6. నాటి కొండ    7. అన్నపూర్ణేశ్వర శతకము  
8. సీతారామ శతకము, 9. సంస్కరణలు (బుజ్జుకథ),  
10. ప్రజావిప్లవం - విజయం (బుజ్జుకథ).

[అముద్రితము] రుద్రమదేవి (నాటిక).

\* ~~~~~ \* ~~~~~ \*

# కప్పగంతుల

## లక్ష్మణ గాస్తి .

జననం : 1917

ప్రబంధ రచనా విధానంపై ఆదరణనన్నిగిలిన ఈ సోషలిస్టుగాడా ప్రబంధ రచనకు పూనుకొని కొమ్ములు, తిరిగిన విసుర్పకులచే శబాసానిపించు కున్న ఈయన ఆంధ్ర గీర్వాణ భాషలో నిష్ణాతుడైన పండితుడు. పైకి కన పడని శిష్టమైన హాస్యయుత సంభాషణా చాతుర్యంతో తొత్తనారిని యిట్టి స్నేహితులుగా చేసుకుంటాడు.

పిన్న వయసులోనే, శీల శేల మారినాజు విశ్వసాధరావుగాకతో కలసి కౌవ్యరచన సాగించినాడు. శ్రీ గావుగారి సహకార ప్రోత్సాహములు ఈయన ప్రతిభకు యెంతో దోహదం కలుగజేసినవి.

తెలంగాణములోని గెలుగు గాతిని మేల్కొల్పి సాక్షరాస్యత నిర్మూలనము చేయుచు బాతీయ నిర్మాణ కార్యక్రమమునకు నోడ్పడుటే ఈ కవిపుంగవుని మహదాశయము. సాగస్వత సరివత్తు కార్యనిర్వాహకు లలో నొకడై తెలంగాణాలోని సాహిత్యోద్యమాలకు వికేషంగా చేయుత నిస్తున్నాడు.

రచనలు :

[ముద్రణము] కర్ణసుందరి (నిల్వణ నాటికకు ఆంధ్రానువాదము).

[అముద్రితము] 1. నిల్వణ వికనాంకదేవ చరితాంధ్రానువాదము,  
2. వనపర్తి సంస్థాన చరితము.

వర్గ చూడ 

---

५३३

నారాయణరావు

ବିଷୟ : 1914

ఆకృతిలో ఎంత నాటాడుగా కనపడతాడో కవిత్వంలో అంత నైశిత్యం ఉంటుంది. అధిక్షేప కావ్యాలు (Satirical Poetry) నూతన ఘక్తిలో వ్రాసే తెలంగాణా రచయితల్లో ఈయన పేరు చెప్పి మరొకరి పేరు చెప్పాలి. వ్యంగ్యమూ అధిక్షేపానికి తోడుగా ప్రతిభావంతమైన హాస్యం కూడా ఈయన రచనల్లో నుంచి తొంగిచూస్తుంది. ఇంత నున్నితమైన హాస్యాన్ని (Subtle humour) ప్రదర్శించినవారు తెలుగు రచయితల్లో, ముఖ్యంగా గేయ కవులల్లో, అరుదు. ఈయన కవిత్వంలో యిది ఒక విలక్షణమైన గుణము.

అవనిలో చరిగేటి అవకతవకలకు ఈయన రచనలు కొగడా పెట్టి  
వంటివి ! సమకాలిక రాజకీయాల్లోని ఒడివొడుకులను, నాయకుల తప్పులను  
ప్రభుత్వాల దౌర్జన్యాలను, సంఘంలోని అవినీతిని, కపటాన్నీ ఈయన  
కనికరం లేకుండా విమర్శిస్తాడు. వర్తల పది ఉపన్యాసాలకంటే ఈయన  
ఒక గేయం ఏ విషయాన్నినా ప్రజల హృదయాలకు నూటిగా తాకేట్లుగా  
చేస్తుంది.

సజీవమైన ప్రాంతీయాలతో సర్వసామాన్యమైన ఉపమానాలతో  
 ఆసామాన్యమైన భావాలను మనస్సులో కేకిస్తాడు. అభ్యుదయ కవిత్వానికి  
 ఉండవలసిన ప్రయోజనమూ, ఆనందమూ ఈయన కవిత్వంలో తప్పకుండా

४ \_\_\_\_\_ వృత్తా ప



ఉంటాయి. ఎడతెగకుండా హాస్య ధోరణి లో సంభాషించగలడు. అభిప్రాయాలలో అతివాదివలె సాదకట్టినా, ఈయనతో ఒకసారి మాట్లాడిన వాడు యెప్పుడూ ఈయన్ని మరువలేడు. న్యాయస్థానంలో ఉపయోగించ వలసిన వాక్చతుర్యాన్ని, న్యాయవాదియైన యితడు, సాహిత్య రంగంలో ఉపయోగిస్తాడు.

మహారాష్ట్రము, యింగ్లీషు, ఉర్దూ భాషల్లో ప్రవేశము కలదు. ఉర్దూలో రచనలుకూడా చేస్తాడు.

‘ఆనందావేదనల ప్రదర్శనమే’ తన కవిత్వానికి ఆశయమనీ, జీవితా దర్శన మాత్రం ‘భేదమూ మోదము లేకుండా మదిలో క్రేడించే’ దశ చేకూరాలని ప్రయత్నించుటే అనీ విశ్రుద్ధై అమాయకంగా చెప్పుకుంటు న్నాడు. కాని రసపారవశ్యంచేతనే, అరచేతివీడ వెన్నముద్దవలె కరిగి పోయి ఆనందాశ్రువులో దుఃఖబాష్పాలో రాలేచే ఈ అతి సున్నిత మన స్కుడు, లోకంలో రోజూజరిగే అన్యాయాలనూ, అక్రమాలనూ సహించ లేక ఆవేశంతో—దిన పత్రికలలో వ్రాసినట్లు ఎన్నో విషయాలపై—ఉత్తేజ కరమైన గేయాలు వ్రాసినాడంటే ఆశ్చర్యంలేదు. చిన్నకథలూ, యితర లఘువచన రచనలూ అనువాదాలుకూడా చేస్తాడు.

ర చ న లు :

[ముద్రితము] 1. కాశోజీ కథలు, 2. నా భారతదేశ యాత్ర.  
(రెండూ అనువాదాలే)

[అముద్రితము] 1. పరమాశ్వుని ఆత్మకథ, 2. ఖండకావ్యాలు.

ప్ర యా ప \_\_\_\_\_





కేశవపంతుల

## నృసింహశాస్త్రి

జననం : 1919

‘మానవునికి మానవత్వాన్ని, జీవిత మానుష్యాన్నీ ప్రసాదింపగల కవిత్వముద్వారా దేశమాత నేవ చేయుటే ఆశయంగాగల ఈ యువకవి సంస్కృతాంధ్ర భాషల్లో మంచి పాండిత్యము గడించుకొన్నది. ప్రాచ్య విజ్ఞాన విస్తృతికై శ్రుతి స్మృతి పురాణపరిశీలనలో, వేదాంతశాస్త్ర పరిశ్రమలో తన తీరిక కాలాన్ని గడుపుతూ, విజ్ఞానవర్ధనీ పరిషత్తు, ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు మొదలగు అనేక సాహిత్య విద్యావ్యాపక సంస్థలలో సంబంధము కలిగించుకొని యితోధికంగా భాషాయోషను పూజిస్తున్నాడు.

భావ పరిపూర్ణమై చక్కని ధారాశుద్ధికలిగిన కవిత్వమును సరళంగా వ్రాయగల నిపుణుడు. ఎప్పటికప్పుడు సందర్భోచితంగా వివిధ రచనలను— ముఖ్యంగా శ్రవ్య నాటికలను, ప్రహసనాలనూ— రిల్పవిన్నానం చెడకండా రచించుటలో ఈయన కలం కదం త్రొక్కుతుంది.

కావ్యంగా పద్యాలు చదువగల నేర్పరి. ఈయన వాణి హైద్రాబాదు రేడియోద్వారా అనేకుల ప్రశంసలకు పాత్రమైనది.

కావ్యరంగంలో ఈయన ప్రతిభకుగిన కీర్తిని త్వరలో సంపాదించుకొని తన అర్హస్థానాన్ని అలంకరించగలడనుటకు సందేహం లేదు.

ప్రతిభా పుష్కలము



ర చ న లు :

[ముద్రితము] 1. శ్యామధనులు, 2. రత్నలక్ష్మీశతకము.

[అముద్రితము] 1. మధుర నిశీధము 2. ఉదయసుందరి 3. సంకేశము  
4. మంగళసూత్రము 5. సూర్యనారాయణ శతకము  
6. వివిధ నాటికలు.



ఖం డ వ ల్లి

ల క్ష్మీ రంజ న ము

సంవత్సరము : 1908

పిల్లలలో పిన్నయై, పెద్దలలో పెద్దయై అందరికినీలలో నాలుకయై  
మెలగు నీతడు తెలంగాణములోని సాహస్యతోద్యమములకు ప్రకటననీయ  
మైన నేవ చేయుచున్నాడు. సంస్కృతాంధ్ర భాషలలోనేగాక అంగ్ల  
మందును పైదుష్యము గడించుకొన్న ధికారి. అంధ్రభాషలోని స్వభక్తి  
యును, తెలుగు పండితాదులలోని కీయదశయును గ్రహించితేని ఆంధ్రభాష  
సాహిత్యోపాసకులకు చక్కగా అవగాహనమానట్లు యింగ్లీషు భాషలో  
కనేక వ్యాసములను వాసి ప్రచురించినాడు.

ప్రకటన : వర్మ. పూ. వ



అసలు విషయమును వదలిపెట్టి యేవియో నాలుగు కులాసాహాయులు చెప్పి తమ పాండిత్యమును ప్రదర్శించుకొను కొందరివలెగాక, ఈయన ఉపన్యాసముగాని, వ్యాసముగాని విషయపరిపూర్ణతలో కొరవడక దేనికని ఒక సచుగ్ర గ్రంథమువలె నుండును. కవిత్వములోగూడ ఈయన యించు మించు యిదే మార్గమును అనుసరించియు కనపడును. అయినను, రవి గానని భావములను ఈయన కనును గావున కవియైనాడు! ఈ భావపుష్టియే ఈయన చేత కవిత్వంబ్రవాయించును. సునిశితమై కూలంకషమైన విమర్శనాశక్తి ఈయనకు సహజముగా అలవడినట్లున్నది. రాజకీయములకు సంబంధించిన విషయములపై సులభ గ్రాహ్యముగా విద్యార్థులకు ఉపయోగకరమైన వ్యాసములు వ్రాయుటలోగూడ దక్షుడు.

విద్యార్థిదశలో అలవరుచుకొన్న పరిశోధనాభిలాష పరిశ్రమాభ్యాసము యిప్పటికిని తమిగక యుండుట ఈయనలో ఒక ప్రత్యేక గుణము. ఈ కారణముచేత మున్నుంచుకూడ ఈయన అనేక ఉద్రోగములను రచించి తెలుగువాణికి నిరుపమానమైన నేన నేయగలడని చెప్పవచ్చును.

ర చ న లు :

- [ముద్రితము] 1. తెనుగుదుక్కు      2. రెండో ప్రపంచ యుద్ధమా?
3. ఆంధ్ర సాహిత్య చరిత్ర.

ప్ర త్యా ప



గ డి యా రం

## రా మ కృష్ణ శర్మ

జననం : 1919

ఒక కాలం రాజకీయరంగంలో, యింకొక కాలం సాహిత్యరంగంలో నిడి రెండింటిలోనూడా పెద్ద పెద్ద అంగలను వేస్తూ ముప్పాళ్ల వెళ్లుతూ ఉంటాడు ఈయన. ఆంగ్లం స్వతోముఖాభివృద్ధికి పాటుబడుటే యీతని జీవితలక్ష్యము. ప్రజల సమస్యలను యితీవృత్తముగా తీసికొని, అక్రమములను నిర్దాక్షిణ్యముగా ఖండించి ప్రబోధం కలిగించు ఈయన కవిత్యానికే ఆశయం.

నాటకరంగంవ్వారా కళల ప్రచారం బాగా సాగుతుందని ఈయన నమ్మకం. కమ్మగా పద్యాలు చదివి ప్రోత్సహింపదయాలను చూడగానే అమోఘ శక్తి అందరికీ వుండదు. ఎంత నిరసనమైన పద్యమైనా ఈయన చదివితే నీసం పోసుకోకుండుంది. తెలుగుభాషలోని చారిత్రక పరిభ్రమలను పేర్కొన్నప్పుడు ఈయనను యెవరూ విస్మయింపజాలరు. ఆంగ్ల సారస్వత పరిషత్తుకు అనేకవిధాల సేవచేస్తున్న ముఖ్య కార్యకర్తల్లో ఒకడు.

ర చ న లు :

[ముద్రితము] ఆలంపూరు శిథిలములు.

[అముద్రితము] 1. చంద్రహాస (పద్యకావ్యం) 2. ఆలంపూరు శిలా లేఖనములు 3. తైలంగసంస్కృతి 4. చాటుపద్యాలు 5. ఆంగ్ల పోషలయాచందము (అసంపూర్ణము)

\* ~~~~~ \*

గార్లపాటి

రాఘవరెడ్డి

జననం : 1904

మానవుని న్యాయమేమో తెలియజేయజేసే పాఠశాలయంగాగల ఈయనకు భాషానేవయన్న అత్యంత పీరి. ఆర్యధర్మానికే అనుగుణంగా తన జీవితాన్ని నిర్వహించే ప్రాజ్ఞుడు. నిర్దుష్టమైన కవిత్వం వ్రాయుట ఈయనకు అలవాటైపోయింది. చక్కని పద్యాలు కూడా వ్రాస్తాడు.

భగవంతుని లీలా విహారాలను సద్యాల్లా పాడుకుంటూ యోగ్యుడు సాధు సాహసంతో కాలం గడిచే చున్నది హృదయము.

రచనలు:

[ముద్రితము] పరిచ్ఛేదనము.

[అముద్రితము] చలికాలము (ఖండకావ్యం).

ప్రత్యక్ష \_\_\_\_\_ ౧౧





## జ మ్మ ల మ డ క

## సూ ర్య ప్ర కా శ రా వు

జననం : 1919

సాధనసమితి స్థాపకుల్లో నొకడై నాటినుండి నేటివరకు సమితి నిర్వహణలో తోడ్పడుతూన్న ఉత్సాహి ఈయన. సుస్పృగమైన భావాలను కనుపడే కనుపడనట్లు ఈయన తన గీతాల్లో అల్లుకపోతాడు. లలితమైన పదాలను యేరుకొనుటకు ఈయన కలం బాగా అలవాటుపడ్డది. ఏదో అవ్యక్తమైన సౌందర్యాన్ని, అంతుపట్టని కళాస్వరూపాన్ని, అదృశ్యమైన దివ్యశక్తిని ఈయన ఆరాధస్తూ ఉంటాడు.

‘కవిత్వంలో, జీవితంలో నాకు ఆశయంవుందా?...’ అని ప్రశ్నించుకుని, ‘ఉంటే మల్లెపూవుకూ, అగరువత్తికీ, దేవునిముందు వెలిగే హారతి కర్పూరానికీ ఉన్న ఆశయమే నాకూ వుంది. వాటికేమీ లేకపోతే నాకూ యేమీ లేదు’ అని బదులు చెప్పకున్న నిరాడంబర జీవి. బౌద్ధవాఙ్మయమన్న ఈయనకు అత్యంత అభిమానము.

శరనిందు రేఖవలె, గులబీ ఘుమఘుమవలె ఈయన పద్యాలు సుఖాన్ని పరిమళాన్నీ కూగుస్తాయి. ఈయన వచన రచన పుష్పవనవాటివలె హృదయంగమంగా వుంటుంది.

చిన్న కథలను, పద్యనాటికలను కూడా ప్రతిభావంతంగా వ్రాయగల స్పేర్.

ర చ న లు :

[మునితము] సాంధ్యోతి (నాటిక—ఈయన, ఈయన సోదరుడు శ్రీ పూర్ణచంద్రరావు కలిసి వ్రాశారు)

[అమృతము] రపోవనము (నాటిక); ఖండకావ్యాలు.

౧౨ \_\_\_\_\_ పృ త్తా ప

\* ~~~~~ \*

**దాశరథి**

## కృష్ణమాచార్యులు

జననం : 1927

శరధిలో ఎన్నిరక్కాలైన రత్నరాసు లుంటాయో దాశరథి కవిత్వం లో అన్నిరకాల పద్యరాసు లుంటాయి. కవిత్వం ప్రారంభించిన చిలుత ప్రాయంనుంచీ, యెప్పటికప్పుడు క్రొత్తగా కనుపడి శరీరాన్ని పులకరింప జేసే రచనలు వెలువరింప గలిగి, ఉత్పత్తి ఉత్తమగుణమూ కొరవడకుండా, భావనలో, రచనలో, భాషలో ఉదాత్తమైన నవ్యతను పొందుగించుకున్న ప్రతిభా సమన్వితుడీ కవికుమారుడు.

భావసాగరాలు పారలుతూ వచ్చిపడితే, ఈయన లేఖని కాగితంలో కవితాకుమారి సంబరపడి నవ్వుతుందట! అప్పుడు ఈయన, స్వగ్గానికి భూమినుండి రసగంగలు చిమ్ముతాడట!!

ఆగర్భ శ్రీనాథుడినీ, అనాథుడినీ చిరకాలంనుంచి జరుగుతున్న సంఘర్షణే ఈయన కవితావస్తువు. త్రాగుటకు గంజీ, ఒళ్ళు దాచుకోడానికి చింకిపాత, నిలువడానికి నీడా నోచుకోని నిర్భాగ్యజీవుల అభ్యుదయమే ఈయన రచనలకు ప్రేరణ. అందుచేతే 'పీడిత ప్రజానాణికి మైక్ (Mike) అపర్చి అభివాదులకు వినిపిస్తా' నంటున్నాడు..... 'సమ సమాజం' అనే కల నిజం కావడమే ఈయన జీవితానికి ఆదర్శము కవిత్వానికి ఆశ యమూ అయింది.

ప్రత్యూష \_\_\_\_\_ ౧౩



ఈయన, కేవలం 'నీలవ నిరంత నిశానిబిడాంధ కావ్యాల'ను రచించుచేగాక, 'వేదముయ దివ్యస్వాంత గీతాలు' వ్రాస్తూనే, 'కాంతాధర కంపిత ప్రచచక్రలే ఉటంకిస్తా'ననీ కూడా అంటున్నాడు. అయితే ఈయన రచనల్లో మాత్రం, 'వేదల ఎంగిలిమెతుకుల దొంగిలించి బంగారంసొంగించే ధనికులను విరింగాలని దొంగచాటుగా కాలం తొంగిచూస్తున్న' దను హెచ్చరికలు, 'నీ కిల్లలనూ యిల్లాలినీ కిల్లిమాదిరిగా నమితే మిట్లు మ్యాగ్నేట్లకు (Mill magnates) నీ వేడినెత్తురులో షవర్ బాత్ (Shower bath) తీసుకునే భువనైక ప్రభువులకు...నీ నిరుపేదగుండె యెగుసేయ నగనదు ! అదెంతటి ఓర్పుకాడవో' అని క్రామికుని ఉద్దేశించి చేసిన ప్రేరేపణలే యెక్కువగా కనిపడతాయి.

హైదరాబాదు సంస్థానంలో పోలీసుచర్యకుపూర్వం ప్రజలపై జరిగిన ఘోర అత్యాచారాలు, సహజంగా, యితరులకువలె దాశరథిని కూడా ఆగ్రహవేషుడిగా చేసినవి. కాని ఈయన హృదయంలో రేగిన విఘ్నాల జ్వాలలు, ఈయన రచనల్లో సగానికి సగం పాలుపంచుకున్న సమర సాహిత్యాన్ని సృష్టించినాయి. ఈ సాహిత్యానికి విషయ ప్రాధాన్యతల చారిత్రక మూల్యము ప్రతిభావంతమైన కవిత్వకారణంగా రసమూల్యమూ చేకూరినది.

అసాధారణమైన ఉపజ్ఞను, బహుముఖమైన ప్రతిభనూ చూపెడు తూన్న దాశరథి ఆభ్యుదయ కవుల్లోను, యితర విప్లవ రచయితల్లోను తలబంతి అనిపించుకున్నాడు. జనసామాన్యంయొక్క హృదయాలలోని ఆకొంక్షలను ఇంత శక్తివంతంగా ఇంత ధైర్యంగా వ్యక్తీకరించిన యువకవి

\* ~~~~~ \*

అంధ్రావనిలో అరుదని చెప్పిన అతిశయోక్తి కాబోలదు. కాబట్టి ఈయనకు యింత చిన్నవయసులో సహాధివి అనే ఓరుకు లభించిందేమో అనిపిస్తుంది.

ఆధునిక కవితారీసులకు నిత్యనూరే పద్యాలలో నడిపించి, రచనాపద్ధతులలో యెప్పటికప్పుడు మార్పులు తెస్తున్న ఖండాంత రచయిల కృతులను తెనుగులోకి అనువదిస్తూ, వాటికన్న తెనుగు సాహిత్యమునకు ఉండుటకు ప్రయత్నించే సాధనమూడా ఈయనలో ప్రకటితమ. రచనా విధానంలో అరాచకాన్ని తీసుకరావడానికి యెంత సంసిద్ధుడో ఛందోబద్ధమైన సలక్షణమైన ఆశుకవిత్వం చెప్పడంలోమూడా అంత సమర్థుడు. కథలుమూడా చక్కగా వ్రాస్తాడు.

చమపగానే కంఠస్తమై ఆర్థము తెలియనివానికి సహాయం ఆశంబం కలిగింపజాలే ఈయన పద్యాలను ఈయనే స్వయంగా చదువుతే విశేషోత్సాహం సహాధివ్యానిక మేలేదు.

అలంకార వ్యాకరణ శాస్త్రాలు చదువుకొని ఆంధ్ర సాహిత్యమునకు లలో పాండిత్యము సంపాదించుకున్న వానిగుటచేత అక్కడక్కడ రచనల్లో పాండిత్య ప్రకట్లమూడా ఉంటుంది కాని శిష్యునికి గుండ్కుడ్డా దేబ్బతగులదు. ఈయనకు అద్భుతమైన ధారణాశక్తి ఉండుట మరొకవిశేషం.

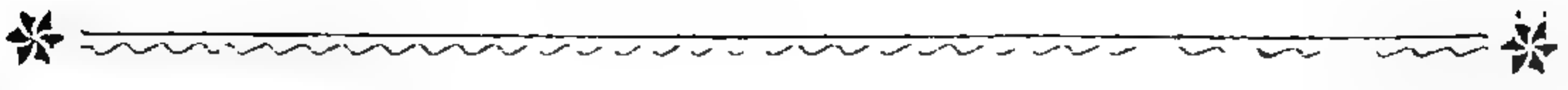
ర చ న లు :

[మునితము] అన్నభావ (సంక్షకావ్యం)

[అమునితము] రుద్రపాణ (ఖండకావ్యం)

ప్రతి త్యాగ ౧౫





దేవులపల్లి

రామానుజరావు

జననం : 1916

తన జీవితాన్ని, బాల్యంనుంచే, ఆంధ్రభారత ఆరాధనకు అంకితం చేసినాడు ఈయన. విద్యాధికుడై కూడా ప్రభుత్వోద్యోగాలకై పోకులాడక తన కాలాన్నంతా భాషాసేవకై వెచ్చిస్తూ తెలుగువారి యశస్రీ సంపదలను పూర్వాన్నత్యాన్ని పునఃప్రతిష్ఠ చేయడానికి కంకణం కట్టుకొన్న సిద్ధ సంకల్పుడు. ఈయన కవితా లతాంగి తెనుగుతల్లి పూలపాత్రికలో ఆడుకుంటుండేగాని పంతాలతో పోటీలతో తన్నుకచచ్చే ధూర్త ప్రపంచం జోలికి పోడు. తెలుగువారితోయని గృహ జీవితాన్ని ఉత్తమమైన సాంప్రదాయాలను ఉన్నతమైన సంస్కృతినీ ప్రతిఫలింప జేసేయితి వృత్తాలను తీసుకొని సులభశైలిలో అమృత తరంగిణివలె సాగిపోయేగీతాలు వ్రాయుటలో ఈయన ఉద్దండు. సాహిత్యవిమర్శకులలో ప్రథమశ్రేణికి చెందదగినవాడు. విషయ పరిపూర్ణమగు వ్యాసాలు, చక్కని లఘుజీవితచరిత్రలు వ్రాయుటలో ఈయన కలం ఆరితేరింది. తెలుగుభాషలో వివిధములైన పదన రచనలు లేవను ఒక పెద్ద లోటును తీర్చి ప్రయత్నించు యువ రచయితలలో ఈయన ప్రముఖుడు. హాసస్పృఖం చూస్తే ఘండితవాదివలె కనపడడు. కాని సంభాషణలో వీరమైన అభిప్రాయాలు బయటపడుతాయి. కార్యరంగంలో ఈయన చూపే వట్టుదల, ఉపయోగించే తెలివితేటలు, సిద్ధించుకునే పరిపూర్ణత్వాన్ని గమనించేవారికి ఈయన ఒక అద్భుత నిర్వహణా శక్తి ఉన్నదని తోచకమానదు.

౧౬ \_\_\_\_\_ ప్ర త్యా ష



\* ~~~~~ \*

అంధ్ర సారస్వత పరిషత్తుకు బహిష్కారమై మూలయంత్రమువలె పనిచేస్తున్నాడు. సాధనసమితి, దక్షిణభారత సంసద్, 'నాట్య కళాపరిషత్తు' మొదలగు అనేక సాహిత్య సాంస్కృతిక సంస్థలు కల్యాణపాల్లో భాగస్వామియై, హడావిడిగా ప్రచారం చేసుకోక నిశ్చలైతన కృషిచేస్తున్నాడు.

గ్రంథాలయ పునరుద్ధరణ, వయోజన విద్యావ్యాప్తి ఈయన ఆశీ మాన ప్రదానైవ యితర వ్యాసంగాలు. 'శోభి' మాస పత్రికకు సంపాదకుడుగాను, 'గోలకొండదినపత్రిక'కు సహాయసంపాదకుడుగాను ఉంటున్నాడు. 'హృదయము కదలి ఆర్థమై నెప్పుడే, అంతరంగమునుండి శ్రేయ కలిగ నెప్పుడే' కవితా వీధిలో అడుగు పెడతాడు... ఒకరి ఆగ్రహానుగ్రహాలను పాటించక సత్యమని త్రికరణశుద్ధిగా నిర్మితమని నిర్భయముగా ప్రకటించుచు తెలుగు భాషకు నేవజేయుటే తన జీవితానిక ఆదర్శంగా పెట్టుకున్నాడీయన.

ర చ న లు:

[ముద్రితము] నవ్యకవితా నీతి జనము. (సాహిత్య సమీక్ష)

[అముద్రితము] 1. ఏకవీర 2. పచ్చతోరణము. (ఇండికావ్యాలు)

ప్రశ్నాత్మకం ~~~~~

\* ~~~~~ \*

దవతా

శ్రీ నివాస రావు

జననం : 1919

అశోకమల హృదయమే కవికుమారుడు. చిన్నప్పటినుంచీ పల్లెటూళ్ల పంటపొలాల్లో సత్సంగత్యము పండితగోష్ఠి సంప్రాప్తమయిందీతనికి. వినయము, సహజ సౌఖ్యము ఈయనకు పెట్టని అభరణాలు. శ్రీ కవి రత్న అంబటిపూడి వేంకట రత్నంగారి ప్రియశిష్యుడు. గురువుగారి ఆశీః ప్రభావంతో చండూరు ప్రాంతమున నెలకొల్పబడిన “సాహితీ మేఖల” ముఖ్య సభ్యుడై ఆధునిక ఆంధ్రకావ్యాలను చదువుకొని ఉత్తమ రచనకు, ఉపన్యాసానికివలయు కళాదృష్టినిభాసా పరిజ్ఞానాన్ని, సంపాదించుకున్నాడు.

చేలన్నీ పచ్చదనంతో కలకలలాడుతూ ఉండాలని ఈయన ఆశయం. మండు తెంచలకు ఎండి, వాడిపోయే పొలాలుకూడా ఈ కన్ననీళ్లతో నైనా వానికి తేమగూర్చాలని కోరుతాడు. వానితోపాటు గానూ బాధ పడుతాడు. ప్రపంచంలోనేడు పొడసూపుచున్న చుంబులేవైనా, గ్రామ ప్రజలకు సౌఖ్యము ఆనోగ్యము బలమూ ఖాతాలను ఈయన పలంపు. “రేదారాంగనం భీమసమోహితురై అన్నరూపమున వడ్డించే ఆశ్వుతమును నిస్పృక్షికంగా అంపదనూ అనుభవించాల”నే ఈయన ఆరాంక్ష.

నిజమైన కవిని గ్రహించే యోగ్యతను గడించే కోరిక తోనే తన సాహిత్య జీవయాత్రను సాగిస్తున్నాడట! వేదనాభరింపులో చుట్టి పోయిన

రా. ప్రిత్యా ప

✽ ----- ✽

- హృదయాలను మధించి అమృతభాంకములను అందించగల మధుర కవుల లో ఈయన ఒకడు. ఎక్కినైనాకరుణ సప్తావిత మైన ఒక వింశ మధుగన్యసరె నగు గీతాలు వివరణ, ఆగీతాలు పాడిన గళమితనిదే అని పోల్చుకోవచ్చును సులభంగా.

ర చ న లు :

[అముగ్రతము] ఖండకావ్యాలు. వ్యాసాలు.



## పర్వా జానకిదేవి

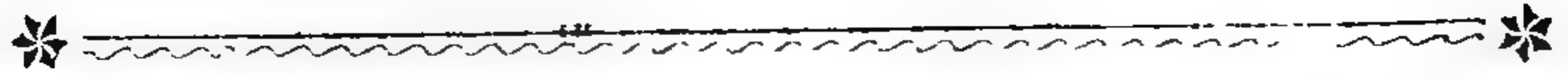
జననం : 1923

మహిళాభ్యున్నతి, పీడిత సముద్ధరణే ఆశయంగా పెట్టుకొని, నిరాదంబరంగా గచనలు సాగిస్తున్న లలితకళారాధకురాలు ఈమె. హిందీవిద్యాభ్యాసము, గృహపరిశ్రమ మొదలయిన యితర వ్యాసంగాలు కూడా లేకపోలేదు. రచనారంగంలో ఈమె కవితాకుమారి యింకా కొత్త కొత్త భంగిమలను చూపెటి తన అర్హతానాన్ని త్వరలో సంపాదించుకోగలదని ఆశింపవచ్చును.

ర చ న లు :

[అముగ్రతము] 1. రసాంజలి 2. నిలింపశ్రీ 3. మధుగన్యతి.

• పృ త్థా ప ----- ౧౯



# పల్ల దుర్గయ్య

జననం : 1916

ఆనందమే కవిత్వానికి సర్వోపలనును సిద్ధాంతాన్ని ప్రగాఢంగా నమ్మినా, ఉపదేశములు నందర్బాససారముగ కావ్యాదుల్లో ఉండవచ్చుననే మధ్యమార్గంలో నడుస్తాడు. అతి దీర్ఘసంస్కృత సమాసాలు లేకుంటే మంచిదేకాని, తమంతగా వచ్చిన సమాసాలను అట్లే ఉంచాలని, ఛందోనియమాలను పాటిస్తూ, అర్థాలంకారాలతోపాటు శబ్దాలంకారాలకును సమాన ప్రాధాన్య మొసగాలేనని, గేయాల్లోమాత్రం కొంత స్వేచ్ఛ వహించవచ్చుననే యీతని అభిప్రాయము. ఇదేదృష్టితో ఈయన గేయాలు వృత్తాలు నడిపిస్తాడు. తెలంగాణములోని వ్యవహారభాషను సమయానుకూలంగా ఉపయోగించి తన రచనలకొక అపూర్వశోభను కూరుస్తాడు.

కవిత్వాన్ని కళగా ఉపాసించుచు మాతృభాషను కొల్చుటే ఈయన నీవితాదర్శము.

ఈయన రమణీయంగా పద్యాలు వ్రాసే ఘక్కిని ఆకళించుకున్నాడు. ఉన్నంగభావ శిఖరాలపై యిట్లే యెగిరిపోతాడు. మధుర చంద్రికాపూగం వలె గిరింతలు పెట్టి హాయిగా శ్లేష గీయగలవలుకూడా చేస్తాడు.

మితభాషియై నిగంతకు పరిశ్రమలో రూపని తాను చూసుకునే స్వభావం యితనిది. ఆంధ్రభాషా నిఘంటువును అక్షర సంఖ్యాసారముగ వ్రాస్తున్నాడు.

రచనలు :

[అమృతము] 1. ప్రణయపరీక్ష (ఘండకావ్యం) 2. మనుచరిత్ర విశేషాంశములు.



## పిల్లలమణి

### వేంకట హనుమంతరావు

జననం : 1918

కళాజీవితాన్ని ఈయనముఖంచూడగానే చెప్పవచ్చును. ముగ్ధమోహనమైన కమ్మని గేయాలు విరివిగా వ్రాయగల ఒడుపు ఉంది ఈయనచేతుల్లో. ఆంధ్రభాషావధూటి, తరతరాలనుండి నడచివచ్చిన వివిధమాగ్గాలనూ తనచిమాచేప్రజ్ఞ గడించుకొన్న విద్యాధికుడు ఈయన.

సాధనసమితి స్థాపకులలో నొకడై, ఆంధ్రవిశ్వ కళాపరిషత్తులో చదువుకుంటున్నప్పుడు అక్కడసాధనసమితి శాఖను ఏర్పాటుచేసికొంతకాలము నిర్వహించినాడు. గుంటూరులో, నరస సారస్వతసమితి, ఆంధ్రసాహిత్యమండలి, జ్యోత్స్నాసమితి మొదలుగాగల సంస్థలను నెలకొల్పి వాటి ద్వారా గణనీయమైన సారస్వతసేవ చేస్తున్న అమితోత్సాహి ఈయన.

కవి; కథకుడు; నాటికాకర్త; విమర్శకుడు; వ్యాసకర్త. ఈయన మామగారగు శ్రీ కురుగంటి సీతారామ భట్టాచార్యుల “నవ్యాంధ్ర సాహిత్య వీధుల” రెండవ కూర్పులో భాగస్వామి.

ర చ న లు :

[ముద్రితము] 2. నుదుకణములు (ఖండకావ్యం) 2. వత్సల (రూపకం) 3. కెలుగు - నీడలు (కథలు) 4. చిత్ర (నాటిక) 5. పంచవటి పర్యాయోకనం (వ్యాఖ్య) 6. సాహిత్య సమాలోచనము (సమీక్ష) 7. సాహిత్య సంపద (విమర్శ).

[అముద్రితము] 1. రాగరేఖలు 2. ప్రతిరూపాలు 3. దీపకళిక 4. ఏకాంకస్వరూపము 5. సాహిత్యప్రవచనము 6. మహాదయలు 7. ప్రేమలేఖలు 8. విషజ్వాలలు.

ప్రత్యక్ష \_\_\_\_\_ ౨౦



## పులిజాల

### హనుమంతరావు

జననం : 1919

నిండునుండ తొణకల్లే ఈయన, స్వయంగా గొప్పవారి చనువీయక 'గుమ్మపాలెల్లోని గోరెచ్చదనము' వలె తన స్నేహమృతాన్ని యితరులకు పంచిపెడతాడు. బాల్యంనుంచీ ప్రకృతిమాత ఒడిలో గారాబంగా పెరిగిన లలితహృదయుడు. ఈయన గురుద్యులు శ్రీ అంబటిపూడి వేంకటరత్నకవిగారే ఈయననుగుడించి, "మా హనుమంతరాయడసమాన కళారస పాసమత్తుడ" ని అన్నారు. ఈయన తనలో దాచుకున్న తెలుగుభాషలోని మెర్తదనాన్నీ, సౌకుమార్యాన్నీ అతి జాగ్రత్తగా కవిత్వంలో వాడి నిజాత్తముగా రుచిచూపి, సహృదయులను యెవరు సంస్కారం ప్రకారం వారిని రసానందం పొందుమంటాడు.

వృద్దనాకార్యం తలపెడితే దానిని సంపూర్ణంగా నెరవేర్చిందాకా నిద్రపోడు. ఎన్ని అవరోధాలుకలిగినా నెమరీయక ఉర్వాహంతో ముందుకుపోయే డిట్టరితనము, నిమిలస్సటికా సదృశమైన చిత్తశుద్ధికల యువకుల్లో ఈయన మిన్నగా ఎన్నదగినవాడు. ఉద్యమ నిర్వహణా సమర్థత ఈయనకు పుట్టుకతోనే అలరడిందేమో అనిపిస్తుంది.

'సాహితీమేఖల' స్థాపకుల్లో ముఖ్యుడు. సుమారుక పుష్కరం నుంచి ఈ సంస్థను, నలుగురిలో ఒకడై, నిర్వహిస్తున్నాడు. "కవిత్వం తపస్సుల నవనలను ప్రచురించుటేగాక, వారిని సన్మానించి, వారి రచనను నిర్వి

---

ప్ర యో ష

\* ~~~~~ \*

ఘ్నముగా కొనసాగుటకు వలయు సహకారమును నెరఘటయందు ప్రధానానక్తి చూపుచు, 'సాహితీమేఖల' సర్వదా తన చిరుగంటల ఘటంఘటలతో ఆంధ్ర సాహితీరంగమును మంగళ నినాద పరిశోభితం చేయుటకై ప్రయత్నిస్తుంది" అని ఈయన హామీ యిస్తున్నాడు. ఈ సంస్థ తరఫున ప్రచురించిన మధుర కావ్యాలను చదివినవారుగాని, ఈయన కృషిలరంగా తయారైన సాహిత్యక్షేత్రాన్ని చూచినవారుగాని ఈ హామీలో అతి శయోక్తిలేదని తెలుసుకోగలరు.

ఆంధ్ర సాహిత్యపరిషత్తు ప్రధాన కార్యదర్శియై ఈయన ఆకుంకిరీక్షతో తన కార్యభారాన్ని నిర్వహిస్తున్నాడు.

ర చ స లు :

[అను దితము] ఖండకావ్యాలు; న్యాసాలు; కథలు.



పాట్లపల్లి

రా మా రా పు

జననం : 1920

రచన వివితానిక ఓ సందేశాన్ని వ్రాసిన, పరిశాలను దీర్చవంతం చేసి మానవుడికి జీవితపు తుపానులో గడ్డగురికవలె కొట్టుపపోకుండా-ఒక రోగాఘడిలా నిలవడానికి సరియైన ఆత్మచ్ఛనాన్ని, కేలగాని గుర్తుప జేసే వివేకాన్ని ప్రసాదించాలని ఈయన ఆశయం. అందుకే ఈయన

ప్ర త్నా ప \_\_\_\_\_ ౨౩

\* ~~~~~ \*

రచనల్లో నీతిబోధకమైన సందేశాలు ఎక్కువగా ఉంటాయి. కాని రచన, పేచలం సందేశం అందజేయడం మాత్రమేకాక, సమయోచితంగా రచయిత అనుభవాలను వెల్లడిచేయడంకూడా అవసరం అనుకుంటాడు గాబట్టి ఈయన బహుశంగా రచనలను చేయగలుగుతున్నాడు. ఈ ఆశయమే, ఈ సందేశమే యితని ప్రతి రచనకూ జీవంపోసి, ఉదయభానుని కాంతిద్యోతులను కూరుస్తున్నాయి. “విశ్వకల్యాణం కోరేవారిలో కవి ఒకడు;- ‘ఒకడు’ అని అనడంకూడా అతడిని కించపరచడమేమో! - అగ్రగణ్యుడు!!” లోకదుఃఖ నివృత్తియే కవియొక్క పరమాశయం” అని ఈయన తలంపు. తను ఇంకా రచనలో ఆరంభదశలోనే ఉన్నాడనీ, తన ప్రయత్నాలు ఇంకా సఫలంకాలేదనీ, నిరంతర సాధనవల్లనే మానవుడు ప్రతిభావంతుడౌతాడనీ ఈయన అంటున్నాడు... ఇట్లా అనుకొని పరిశ్రమను మానుకోక తమంతకుతామే క్రమశిక్షణ గరపుకొను సాహిత్యోపాసకులు చాల తక్కువ.

అనేకంగా నేయాలు, నాటకాలు, వ్యాసాలు, చిన్నకథలు వ్రాసి నాడు. కాని, రచనలను ప్రకటించే ఆతురతకన్న వాటిని పుష్టివంతం చేయడంలోనే ఈయనకు యెక్కువ ఆసక్తి ఉన్నది. ‘నిర్దీప్తమైన రచనలు శతాధికంగా చేసేదానికన్నా, భావోద్దీపకమైన ఒక్క వాక్యాన్ని సృష్టించడం చాలని, ఈయన అనుకోవడంచూస్తే ‘ప్రసాస్మిక వాక్యం కావ్యం’ అన్న పూర్వుల రసవాదాన్ని అంగీకరిస్తున్నాడని తోస్తుంది.

ఈయన మితభాషి. కాని అగాధమైన జీవకారుణ్యం తొంగిలించే కళ్ళతోనే తన మనసులోని ఆశయాలను, హృదయంలోని ఆవేదనను చెప్పకుంటాడు. వేషంలో ఎంత నిరాడంబరత్వం ఉందో నడవడిలో అంత గాంభీర్యం కనబడుతుంది.

రచనలు :

- [ముద్రితము] 1. జైలు (కథల సంపుటి)
- [అముద్రితము] ఖండకావ్యాలు; కథలు; వ్యాసాలు.

౨౪ ~~~~~ ప్రయోగ



# బూర్గుల రంగనాథరావు

జననం: 1917

ఈయన కూడాచిన్ననాటి నుండియే సారస్వత సంగీత లతో సంబంధము గలిగించుకొని, ఆంధ్ర శారదను ఆరాధించుచున్న భావతపస్వి. తెలంగాణము నందలి వివిధ ప్రాంతములలో నిపురుగప్పిన నిష్పవలెనున్న యువకులను సాహిత్య రంగమునకులాగుకొనివచ్చి, వారి ప్రతిభను లోకమునకు వెల్లడించు ఉదార హృదయుడు. అన్ని రంగములలో అడుగుబెట్టి అవకతవకలను వేయువారివలె గాక సారస్వత సేవయందే ఏకాగ్రతతో నిర్మాణాత్మకమగు కృషి జరుపుచున్నాడీయన. నిర్మాణ ప్రతిభ విమర్శనాశక్తి రెండును ఈయన హృదయమున అల్లిబిల్లిగా నల్లుకొని పోయినవి. సంస్థలకు నిర్వహించుటలో గట్టిపట్టునం, నేర్పులవాడు.

‘ఆంధ్రకేసరి’ సంఘస్థాపకులలో నొక్కడై అయిదారుసంవత్సరములు లిఖిత మాసపత్రికను నిర్వహించుటలో వాద్యత వహించిన ఈయన, ఆంధ్ర కంఠోత్సాహమును నడవనీయక ‘ఆంధ్రకేసరి’ గ్రంథమాలను ‘ఆంధ్రకేసరి’ మాసపత్రికనుగూడ నెలకొల్పి రీతిద్వారా కొంతకాలము ప్రకటన నీయమగు సాహిత్య సేవగావించినాడు. మొదటి సంవత్సరము ఈ పత్రిక సాహిత్య ప్రస్తుతము దానికి ఆయువు పట్టుగా నున్నాడు. ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు స్థాపకులలో ముఖ్యుడు. చిక్కల కళల పద్యములకు వ్రాయుగలడు. నుకూ మారభావ పుష్పములను ఏరుకొని కమనీయ సుందర పోయముగా రూపులలో ఈయనకు ప్రత్యేక విన్నామము గలదు.

ప్రతిభా ప



ఆంధ్రులలోని అనైక్యతను మానసిక శాంతికి బోర్పొమ్మలను నశం  
పడేసి, ఆంధ్రప్రతిభను పునఃస్థాపన కేయుటకు పకరంను వికార్యము నందెనను  
‘ఉడుతి భక్తి’ క్కప్పి యెవను చేయఁగలిగెను, అని వినియు నవ్వనునది ఈ  
యనతలపోయినది.

ఆశేషన, లేక ఆనందము ఈ విభిన్నమైన ఉద్రేకమును కలిగించి నప్పుడు  
సహజముగా ముంచుకొనినట్లు భావములను సద్యః సదస్విత్వమునకు లోగించి, శుభ  
చేయుమైన భాషలో కల్పింపజేసి తిరిగి గలిగినే కాన్యరచనకు పూనుకోవలె  
నని ఈ మన దృఢవిశ్వాసము. కవిత్వమునకు ఆనందముకన్న ప్రచారము ముఖ్య  
ముని ఈయన అనుకోడు. ప్రచారమునము. లేక ప్రచారము విషయముపై  
ఆధారము లేక నుండదుగాన, దీని స్మృతియుకాని దీనియొక్క వ్యవహారము  
దీని ఈయన లక్ష్యశాస్త్రమునందు.

రచనలు :

[ముద్రణము] పాశ్చాత్య (కనానిక ౪)

[అముద్రణము] వ్యాసము; పద్యము.





బెల్లంకొండ

## చంద్రవకౌళి శాస్త్రి

జనన : 1918

“కవిత్వారాధనకు ఎల్లా బలవంతం పనికిరాదని శాస్త్రమూ, అనుభవమూ స్థిరపడినాయో, అట్లాగే నవనా ప్రజల నెత్తిన బలవంతానూ దుద్దగా” అన్నీ “కవిత్వం లేక సాహిత్యం వసంత హస్తంతో సుందరవల ఆరాధనీయ” అనీ ఈయన గాఢవిశ్వాసం. “కళ అనేది శీవితం” అనగా శీవితానికి సంబంధించిన అన్ని కార్యాలల్లానూ - ప్రాముఖ్యం కలిగిఉండాలి; అది అక్షరరూపం ధరిస్తే అమృతరమణీయమాతుంది. ఇది గమనిస్తే, కవిరాదేని స్పృహ పాదమంజీగాలు ఒత్తుకుంటే మోగిపో” అన్నదే ఈ కవి సూత్రమని ఆశయం.

భాష ఈయన చెప్పుచేటులో ఉంటుంది నేమో అనిపిస్తుంది. భాషలు హిమగిరి శిఖరాగ్రాలు దాటి అనంత కాశంలోకి యెల్లా దూసుకపోతాయో అట్లాగే పరిశుభ్ర హృదయాలను చీల్చుకుని నునోళ్ళేత్రాలకు మాత్రమోహిస్తాయి. సాహిత్యంలోని మేవిభాగంలోనైనా శవశబ్దలు పడితే, ఒక సృత్యేకమైన కగావైదగ్ధ్యం అనుగడుగునా మిరిమిట్లు గొలిచేట్లు రచించే ఒక పుతనకైవసం చేసుకున్నాడీయన. “భాషో బంకో బస్తులను ఛట్ పట్” త్రేంపివేసినా లేక సలక్షణ గ్రాంథిక భాషలో చృత్రాలు నడిపించినా ఈయన ప్రత్యేక ప్రతిభ యెప్పుడూ ముగుసుకున్నది. ఈయన కావ్యాలు నిజంగా జెల్లపు కొండలే!

ప్రతి త్యాగం \_\_\_\_\_



స్వగ్రామమున వేంకటాచలలో 2వ గ్రంథాలయమున హరిజనపాఠశాలనూ స్థాపించి నిర్వహిస్తున్నాడు. సంస్కృత ఆంధ్ర సింధీ విద్యాపీఠ స్థాపకులలో భాగస్వామియై విద్యావ్యాప్తికి కృషిచేస్తున్నాడు. 'ఆంధ్ర వాఙ్మయ సేనా సమితి' వ్యవహారములగుబాపకు ఎన్నడైనా సేవచేసినాడు.

రచనలు:

1. జ్వాలాతోరణం (ఖండ కావ్యం) 2. ప్రేమనగరి (కావ్యఖండిక)
3. తరంగాలు (కథాకావ్యాలు) 4. వనప్రియ (గేయాలు) 5. ఉష్ణశీలనాటికలు) 6. కథాకళి (కథలు) 7. రత్నావళి 8. సకృద్దాత 9. జహంగీరు ససందు 10. పరమేశ్వరి (శతకం) 11. జ్ఞానభిక్ష 12. సిరియాలదేవి (3. ఏదిదాని? 14 సారస్వతేష్టి 15. అపాల. 16. ప్రతిక్షా 17. దేశాభిమానం. 18. వ్యాసశీతం. (వ్యాసాలు)



భాగి

నారాయణమూర్తి

జననం : 1912

ఎడతెగని జిజ్ఞాస, నిరంతర సాధనతో తనసహజ కవితాశక్తికి పదునెక్కిస్తున్నాడు ఈయనకవి. తన ఆత్మనుతాను వెతుక్కుంటూ ఉన్నట్లుకనబడుతాడు. హృదయంలో నుంచిగానిది చేతితో యేదీ వ్రాయడు. ప్రయోజనము, ఆనందము, రెండూ భాగంపంచు కున్నాయి ఈయన కవితాన్ని. సుహృన్నత మైనభావము, సమణీయమైన శైలిలో అంతర్గతమైన ధృవీయితని రచనల్లోని ప్రత్యేకత. ఇతడునుడా విద్వార్థి వశమందే కవిత్వరచనకు పూనుకొని

౨౮

ప్రత్యక్ష

\* ~~~~~ \*

ఏకధారగా గీతాలు వ్రాసుకుంటున్నాడు. విశిష్టతచేవకుండా, రచనా వేగం కుంటు పడకుండా వ్రాసే అభ్యుదయ కవుల్లో స్థానం నంపాడించుకొన్నాడు. ఆంధ్రావనిలోని ఉత్తమకవులను సూచించేటప్పుడు ఈయనకు తప్పకుండా ప్రత్యేకస్థానం దొరికి లీరుతుంది.

విశాలమైన జీవితాన్ని చిత్రవిచిత్రమైన లోకాన్నీ వివిధ కోణాలనుంచి దర్శించి అర్థంచేసుకునేందుకు శ్రమించుచుంటేయితని జీవితాశయం, నాటకాల్లో వేషాలు వేయాలంటే ఉబలాట పడతాడు. సంగీతప్రియుడు గూడాను. ప్రయోజనకారియై కృత్రిమం కాని లయప్రధానమైన ఛందస్సు అక్కడక్కడ సల్పించిగా సరకుగొనక రచనే ఉత్తమకవిత్వం అని యితని సిద్ధాంతం.

రచనలు :

[ముద్రితము] పరీక్షచదువు (నాటికలు)

[అముద్రితము] 1. జయగంట 2. దుధిరరేఖలు 3. పద్మంకథలు.  
4. ఖండ కావ్యాలు



## మూటుపురి వెంకటేశ్వరరావు

జననం : 1919.

చిన్నప్పటినుంచీ నాటకాల్లో వేషాలు వేయడం, సంగీత సభలకు హాజరు కావడం, గేయాల్లో కథగా వ్రాసికొని సారస్వత సభల్లో పాల్గొనడం అలవాటుచేసుకున్న కళారాధకుడియన. ఈ సహజప్రవృత్తే గాను రాను యితనినొక కవిగాను, గాయకుడిగానూ చేసింది.

ప్రతిభా ప ౨౯

\* ~~~~~ \*

‘కవిత్వంలో కాని, కళారచనలో కాని, ఉద్బ్రంధ రచనలో కానీ-  
అమ్మమ్మలలాగు మడికట్టుకొని దూరంగా వుండడంకొక అందరికీ ఆప్యాయంగా అనిదుబాటు గొప్పన్న రచనలకే విలువ; ప్రపంచానికి ఫలము, అనే విశ్వాసం ఈయనలో బాగా నాలుకుంది. ‘ప్రళాభియచినే, పరిభ్రావంతం గా రచనల్లా ప్రశస్తినిందింపజేసి కష్టవిపంచికా నిన్నో కో దానిని సమన్వయంచేసి. అంతరాత్మ శ్రుతులతో మేరనించుకొని, మితరులకు ఆనందం పంచిపెట్టి తనూ ఆ ఆనందాన్ని అనుభవించ గలిగినాడే నిజమైన కవి, అనీ, తన కవిత్వానికి కూడా యిదే ఆదర్శం అనీ ఈయన అంటున్నాడు...విశ్వంతంతా ఆవరించాలనీ, పసిపాపల బోసినవ్వులకు భాష్యం చెప్పాలనీ, అంతుపట్టని ముద్దరాలి మధురస్వస్నాలను పోతబోసి నిల్చబెట్టాలనీ...ఉబలాటపడతాడు. ఈయన ఆశయాలకు అంతులేదు.

ర చ న లు :

[అనునితము] వివిధ కేయాలు.



వానమామలై

వరదాచార్యులు

జననం : 1912

రచనలో పూర్వ సాంప్రదాయాలను ఒకవైపు, భావనలో ఆధునిక పద్ధతులను వేరొకవైపు చుకపాపలవలె యెత్తుకొని కావ్యరచనను సాగి

30 \_\_\_\_\_ ప్ర త్యా ప



---

మున్న సాత్విక పథగామి ఈయన. విషయ సంగ్రహణలోనేమి శైలీమాధు-  
ర్యంలోనేమి ఈయన వెలంగాణాలోని ప్రతిభాపంతులైన ఆధ్వర్యము  
కవులలో ఒక విశిష్టస్థానాన్ని ఆక్రమించుకున్నాడు. మనిషి వేషంచూస్తే  
యెంత ఛాందసుడినలె కనబడతాడో, సంభాషణలో నడవడంలో అంత  
సహనద్వై, సామరస్యము, సంస్కారము తోచికిసిల దుతుంది. ఈయన  
కంసమాధుర్యానికి కోకలలే మోము దాచుకొంటామని!

హరికథా కథనమందు పురాణ కథనమందు ప్రాపిణ్యము గడంచు  
కొని జనసామాన్యాన్ని, కఠితాపాటవంచేత రసజ్ఞులనూ మెప్పిస్తూ, సర్వ  
జన సమాదరణీయుడైన ఈయన వ్యక్తిత్వాన్ని తెలుగునాటగల పండితు  
ప్రకాండులు కర్కాకోవిదులు యెంతో ఉగ్రపించినారు. ఇంతటి ప్రతిభగల  
ఈ వినయభూషణుడు మామూలు సన్మానాలు అందుకోడానికి గూత  
మోమోట సడతాడు.

దేశనాయకులకు, రాజకీయ ధురంధరులను చివరివెత్వంతలో ఉంచినాది మఃశశ్చంద్రికలకు ఆయువు పొయబలమూనై, దేవీ ఛంద్రలో జాత్యభిమానములతో పోడిరి. ఈ నాటి పరిస్థితులు, వోస్తుంది.

[illegible]

6. - 8. 27. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839.





ర చ న లు :

[ముద్రితము] మణిమాల (ఖండకావ్యం)

[అముద్రితము] దాగుకొంతలు 2. వైశాలిని (నాటకము) 3. చూక్తిక  
మాల 4. వ్యాసావళి 5. బాపూకీ నిర్వాణగేయావళి  
6. పోతన (కావ్యము).



పు ర్పు టూ రు

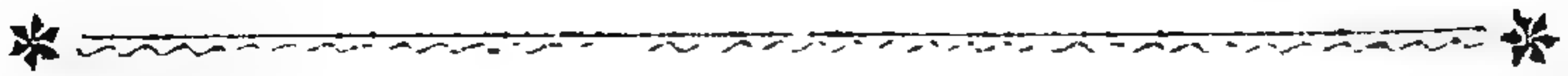
రా ఘ వా చా ర్యు లు

జననం : 1922

చరిత్ర పుటలలో మిగిలేవోయిన ఆంధ్రుల ప్రతాపము హృదయం  
లో మెదసినా, జీర్ణశిథిలాల్లో నిలిచిపోయిన తెలుగువారి కళావైభవసంపత్తి  
మనోనేత్రాలలో తళుక్కు తీరనీ, లేక ఆర్యసంస్కృతి యొక్క ప్రాచీన  
ప్రాశస్త్యాన్ని పునరుద్ధరించాలన్న ఆవేశం కలిగినా, నిర్మల స్రవంతివలె  
భావాలు ఉడికవచ్చి ఈయన సహజ కవితాశక్తిని బయటికి లాక్కొన్నా  
యి. సమకాలీనమైన జాతీయ జీవనంలోని కుభాశుభ సంఘటనలు కూడా  
ఈయనతో ఉత్తమ రచనలను చేయిస్తాయి. ఇంగ్లీషులోని ఉత్తమ కావ్యా  
లను తెలుగులోకి అనువదించడ మంటే యెక్కువ అభిరుచి ఈయనకు.

భారతీయ నాగరికతలోని ప్రాచీనతకు నవ్యత గూర్పుటే తన  
కవితానికి ఆశయంగా పెట్టుకున్న సార్వతోపాసకుడు. వయోజన విద్యా  
వ్యాప్తి ఈయన అభిమాన వ్యాసంగము.

౩౨ \_\_\_\_\_ పృ త్తా ప



ర చ న లు :

[అమృతము] ఖండకావ్యాలు.



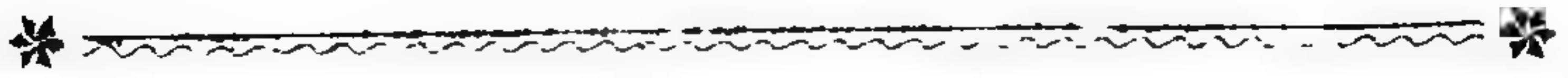
వెల్తురి

మాణి క్య రా పు

జననం : 1918

‘ఏడ్చువారిల నెవడు ఓదార్చుతేడు; నల్పువారిల నెవడు నోప్పించ  
తేడోసి, జీవితానికి ఆనందంతప్ప మరో ఆశయంలేదోసి’ హక్కి చెప్పగల  
హైర్యశాలి ఈయన. అందరూ, ఆనందం పొందగలిగే వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యం  
కలిగి వుండాలని ఈయన ఆకాంక్ష. కాబట్టే నిత్యసంతోషి, నిత్యయవ్వనుడు.  
వలె కనబడుతూ సరస సంభాషణప్రియుడై, దైనందన జీవితంలో యెన్ని  
ఒడుదొడుకులువచ్చినా సుఖంగా వాటిని దాటగలుగుచున్నాడు. ఈయన  
కవిత్వంకూడా యిదేధోరణిలో నడుస్తుంది. ఆనందంకోసం కవిత్వంకూడా  
చాలావారికలె ఈయన ముఖ్యస్నేహితు అని చెప్పి కవిత్వాన్ని ముముగు  
స్సుజించుటలో విశేషమైన శ్రద్ధను, శ్రాంత్యేకమైన సామర్థ్యాన్ని చూపెడు  
చున్నాడు. ఈయన, కవిత్వానికికూడా ఆనందమే పునఃచక్ర అంటున్నాడు  
గాబట్టి స్పష్టతలోని మంచని వస్తుజాలంలో యేదైనా. ముఖ్య ఆసక్తి  
వింతుగల ప్రభుత్వంలోని యేప్రాశ్నయినా ఈయనకు కొవ్వనస్తువై  
పోయింది.

మరి తూర్పు న \_\_\_\_\_ ౩౬



కావ్యసుమారామంలో ఈయన గేయాలు ఒక విశిష్టమైన రూపలావణ్యాలను, ప్రాంతీయమైన అభిజాత్యాన్ని ప్రదర్శిస్తుంటాయి. స్వభావసిద్ధమైన శిల్పసంపత్తిగల కళాఖండాలవలె ఈయన రచనలు అతి నాజూకుగా ముట్టుకుంటే మాసిపోయేటట్లు వుంటాయి.

సా మా జి క గా జ కీ య సం ఘ ట న లు ఈ య న హృదయాన్ని స్పందింప జేసినప్పుడు, తన ఆనందోపాసనను తాత్కాలికంగా కట్టిపెట్టి, ఉత్తేజకరమైన రచనలను కూడా చేస్తాడు.

గ్రామీణులకు వారి భాషలోనే సులభంగా గ్రాహ్యమైనట్లు, ఉపయోగము ఆనందమూ కలిగింపజాలే నాటికలనూ కథలనూ వ్రాయుటలో ఈయనది అందవేసినచేయి.

సామాన్యవాసంగమే యుఖ్యముగాగల ఈయన, కళాప్రసంచములోని నిత్యనిరంతరమైన పద్ధతులను అన్వేషించు రసపిపాసి యైనందున, పరిణతాన్నికే వలయు పరిశ్రమనుకూడ అలవడుచుకున్నాడు. మహాకావ్య కన్నడ ఉర్దూభాషల పంచయంకలిగి ప్రత్యేకంగా ఉర్దూలో చక్కని వ్యాసాలు వ్రాగియుండ ఉపన్యసించుట నేర్చుకున్నాడు.

నిరీక్షకాలము నిర్వహించు ధక సంఘములో పనిచేసి తదుద్యము మానప్రతి నిర్వహణలోని వహించుచుండగాక 'గ్రామసుధార్', 'తెలుగు కల్ల' మొదలగు పత్రికల సంపాదకవర్గములోనుండ, ఆంధ్రమహాసభ-ఆంధ్రమువజన సంఘము మొదలగు అనేక సంస్థలలో కార్యకర్తయై క్రమశిక్షణ అనుభవము నంపాదించుకొన్నందున, ఈయనకు, ప్రచారానికి వలయు

౩౪: \_\_\_\_\_ పల్లె తూర్పు ప

\* ~~~~~ \*

వాక్పటిను, పత్రికారచనకు వలయు గచనాభ్యాసమూ చక్కగా అల్ప  
వడినాయి. అక్షాగ్రంథమాల, స్థాపకులలోనొకడై కొంతకాలము, జనసామాన్యంయొక్క విజ్ఞాన వికాసాలను పెంపొందజేసే లక్ష్యాపుస్తకములను ప్రకటించి, ప్రశంసనీయమైన నేర చేసినాడు. ఆంధ్ర సాంస్కృతికవిత్తు 'సాధన' సమితి కార్యనిర్వాహకులలో నొకడై యీ సంస్థలకు ఎంతోనిబలము చేకూరుస్తున్నాడు.

ఒకమాటలో చెప్పాలెనంటే ఈ మనలో నంబంధములేని ఏ సాంస్కృతిక సంస్థకూడా మైదగాబాదులో లేదని అనాలి.

ర చ న లు :

- [ముద్రితము] 1. దయ్యాల పుస్తక (శ్రీమద్భాష్యలో నాటిక) 2. రైతు 3. నయానందుని జీవితము 4. గాజ్యంగ నంస్కరణలు 5. ఇాదీ.

- [అముద్రితము] 1. బాలగేయాలు 2. హసీనా (కావ్య ఖండిక) 3. శ్రీవ్యనాటికలు 4. కథానికలు.

వృ త్తా ష



# \* ~~~~~ \* సన్నిధానంశ్రీ ధరశర్మ

జననం : 1920

‘కళలో, కవిత్వంలో—జీవితంలో పరిపూర్ణతను సాధించాల’ని ఈయన మహాదాశయం ‘మానవుడుచేసే ప్రతివిషయమూ కళాసమన్వితంగా సమగ్రంగా వుండాల’ని ఈయన ఆకాంక్ష.

విహికంకన్న ఆముష్మికానికే అట్టులు చాస్తున్నా, ఈయనలేఖని సాహిత్యంలోని వివిధ రచనారంగాల్లోనూ నటిస్తుంది. ‘వ్యాకరణానికీక శ్లోం’ తగిలించి అప్పుడప్పుడు గేయగీతసలు చేసినా, సలక్షణమైనభాషయే సాంప్రదాయసిద్ధమైన రచనాపద్ధతులే ఈయనను ఎక్కువగా ఆకర్షించినాయి. సంగీతంలో ఈయనకుగల ప్రజ్ఞశం, చక్కని ధారాశుద్ధిగల పద్యాలను వ్రాయుటలో ఉపకరిస్తుంది.

కవిత్వం, ఈనాటి కొన్ని ప్రత్యేక పక్షాలయొక్క ప్రచారంలోనం కాక కేవలం ఆనందమూ విశ్వశ్రేయంకోసమూ ఉపయోగపడాలంటాడు ఈయన.

తీరికనమయాన్ని తత్వశాస్త్ర పరిశీలన, కావ్య పఠన కోసమూ వినియోగిస్తూ, ఇటు భాషాసేవనూ అటు జ్ఞాన సమపార్జనకూ పాటుపడుతుంటాడు.

కవిత్వం ~~~~~ వ్రాత్యుష్





ర చ న లు :

[ముగ్ధితము] 1. అభిషేకము.

[అముగ్ధితము] 1. జాజిమొగ్గులు 2. పొరిబిభిక్ష (ఖండకావ్యాలు)  
3. చిత్రాంగద 4. మేలుకొలుపు (నాటకాలు)  
5. అభిసారిక 6. శృంగభంగము (ఏకాంకికలు)  
7. నశ్యాగ్రహి 8. అక్కచెల్లెళ్లు (నవలలు) 9. చను  
వ్వలు (రవీంద్రుని కథలను అనువాదాలు).



సిరిప్రగడ

భా ర్గ వ రా వు

జననం : 1923

ఈ కవికుమారుని నరనరంలో కవిత్వం ప్రవహిస్తుండేమో అని అను  
మానం కలుగుతుంది. గురువుగానగు శ్రీ అంబటిపూడివారి 'మనస్సోర  
భ్యాలు పీల్చుచు, వారికృపాగోక కుటీరంలో వర్తిస్తున్నదై...వారిగళధ్వని  
లోని కమనీయత ననుకరించుచు, విచుగుడేకుండా' పాఠాలు చదువుకునే  
వాడు... కొవ్వచ్చలు కవిశాగోష్ఠులు సలుపుతూఉంటే యేవోభావాలు  
ఘనాఘనంలోని తిరిగిన్నాట్యాలవలె కదలి ఈయనలో నీనమయ్యేవట! ఆ  
భావోద్వేగంతో ఊహావ్యూహాలలో కేలిపోయి, నైరాశ్యంతో ఏ అధః  
కుమారాలలోనో వ్రాలేదట!! ఈ యువకునికి జగత్తంతా బాధావిలం.

వ్రా త్తా ప

82

\* ~~~~~ \*

శిథిలమైన తన జీవితానికి తాను పాడుకునే విషాద గీతాలే పాడేయం అంటాడు. సమాజంలోని గడ్డుసమస్యలు ఈయననంతగా ఎదుర్కొన్నాయి. తన బాధేమో తానేమో అన్నట్టుగా యితర ప్రపంచంతో సంబంధం పెట్టుకోక 'ఈ నిట్టూర్పులతో ఘనాఘనగణాంధీభూత మార్గంబులందే నెందాక జరింతు? ఈ వ్యధల కంటేలేద?' అన్న ప్రశ్నకు జవాబు వెతుక్కుంటూ ఉంటాడు. 'చేతస్సులలోలొనక్కుంగి కవోష్ణబాష్పమయ కల్లోలాల తా కిళ్ళకేమానో తోచదుగా!' అని తనకుతానే దిగ్భ్రమ జెందుతాడు...

ఈయనహృదయంలో జేదన యంతగా ఘనీభవించినందుచేత ఈయన కవితా లతాంతము అంత మాధుర్యాన్ని నింపుకుంది. ఈ మకరందాస్వాద నక్ష, పదలాలిత్యము, శయ్యావిలాసము, రచనాశిల్పము, భారాశుద్ధి మొదలగు గుణాలు తమంతకుతామే-మధుకరులవలె-అనుసరించి వస్తాయి.

'సాహితీమేఖల' హేమవలయంలో భాసించేచంద్రజ్యోతి ఈయన!

ర చ న లు :

[అనుదిగ్భ్రమ] ఖండకావ్యాలు.



సిరిప్రగడ

రాధాకృష్ణ రావు

జననం : 1916

ధనియాలపువ్వు, పరిమొక్కకూడా ఈ యనను కవిత్వం వ్రాయడానికి ప్రేరేపిస్తాయి. తేనెలుచిలికే కమ్మని గీతాలనుపాడుకుంటూ తెనుగు తోటకుమాలియై సారస్వతవిద్యార్థిగా జీవితం గడపాలని ఈ మధురకవి

౩౮ ~~~~~ ప్ర త్కృ ష

\*~~~~~\*

ఆశయం. ఈయనకూడా చందూరు ప్రాంతములో విలసిల్లిన సాహితీ  
మేఖల, నభ్యులలో ఒకడు. తన పూర్వదయంలో కవిత్వావాహిని బాలుపాఠ  
టం విరమించింద' ని విలపించినా, ఈయన ఉత్తమతరగతికి చెందిన లలిత  
కావ్య రచనాపటిగుడు తన తేజానీముఖంలో చాచునున్నాడని చెప్ప  
వచ్చును.

ర చ న లు :

[అనుక్రితము] ఖండకావ్యాలు.



## సు ర వ ర ము ప్ర తా ప రె డ్డి

జననం : 1896

అంధదేశ విద్యవృణులలోని ఒక నివ్యమణి ఈయన. బహుభాషా  
జ్ఞోవిమడు ఉద్గ్రంథ పండితుడు; ఉత్తమపరిశోధకుడు. విద్యార్థోష్ణులలో  
ప్రతికక్షులను పల్లీలను గొట్టించ గలిగిన ప్రతివాది భయంకరుడు!

ఈయనకు చరిత్రఅభిమాన విషయము—సాహిత్యమును జీవితము  
అంతము చేసినాడు—ఎనమిదేంద్ర న్యాయవాద వృత్తిని వనతపట్టి  
ప్రతికాచినద్వారా దేశసేవ, భాషాసేవకేయుటకు కంకణబద్ధుడగుట  
కొండ' ద్వైవారిప్రతికను, ఇరువదిమూడు సంవత్సరాలు వీరైక దీక్షతో  
వృత్తాదు

౩౯

\* ~~~~~ \*

నడపినాడు. తెలంగాణము నందలి రాజకీయ సాంస్కృతిక ఉద్యమాల అన్నింటితోను ఈయనకు సంబంధముకలదు. ఆంధ్ర మహాసభకు మొట్టమొదటి అధ్యక్షుడు ఇతడే. తెలంగాణమున జరిగిన దాదాపు ప్రతినంధ్ర ప్రథమ సమావేశమునకు ఈయనే అధ్యక్షుడు. కొన్నియేండ్లు ఆంధ్ర మహాసభకును, ఏడెనమిది సంవత్సరములు రెడ్డివిద్యార్థి వసతిగృహమునకును కార్యదర్శిగా నుండి పనిచేసినాడు.

కవిత్వము, కథారచన, వ్యాసరచన, సాహిత్యవిమర్శన, చరిత్రపరిశోధన, విజ్ఞానము మొదలైన వివిధవాఙ్మయ విధులలో ఈయన కలము స్వేదవిహారము జెసినది. తెలుగు సీమలోని ప్రథమశ్రేణికి చెందిన కథకులలో ఈయనకు స్థానముకలదు. ఆంధ్రదేశ పండితులలో, పరిశోధకులలో ఇతడొక ఉన్నత స్థానమును ఆక్రమించుకొన్నాడు. భాషాశాస్త్ర పరిశీలనము గావించి ఆంధ్రభాషకు వలయు సాంకేతిక పదజాలమును సమకూర్చుచు న్నాడు. అలభ్యములైన అనేక గ్రంథములను, చాటుపులను, జానపద గేయములను నేకరించి ఆంధ్ర భాషాగౌరవమును పునరుద్ధరింప ప్రయత్నించుచు న్నాడు. నిరంతర పరిశోధనలో, విజ్ఞానార్జనలో ఈయన చూపుచున్న శ్రద్ధానితర సాధ్యము. అయినప్పటికిని తనది 'గందరిగోళ్ల ఉబ్బితము'ని 'కెట్టికెంగళప్పుగా ఎల్లెలలో ఉంటున్నానని' ఈయన అపటవల్ల ఈయన జ్ఞాన సేద ఎంత ఆసాద మైనదో, ఆశయాలు ఎంత ఉన్నతములో తెలియుచున్నవి.

ఈయన కలము ఎంతదాడెద్యునో మృదయముల 13 నిర్మల మైనది. ముగిమూలమునది బోసుగాక స్వపక్ష పరపక్షములను సమముపాటింపక నిరదోషమున వదిలిన నిరీడు ముర్తికలలో నీయని కేయకెప్పి సరిక

~~~~~



\* ~~~~~ \*

నిచెప్పవలెను. ఈ మన స్వభావముచే నితభాసి. పాడిమాటలుకట్టెవిరుపుగా  
 క్షయించినను, సంభాషణలోకి దిగినతర్వాతగాని ఉపన్యసించుచున్నప్పుడు  
 గాని అనేక క్రొత్తవిషయములను చెప్పుచు, పాతవిషయములపై క్రొత్త  
 కౌంతులను ప్రసరించుచు, మధ్యమధ్య సందర్శించితమైన హాస్యకథలను  
 ప్రవేశపెట్టుచు అనొక చిత్రంగా శ్రోతలను వశం వదుల గావించుకొనును.

ర చ న లు :

[ముదితము] మొత్తము పడునెన్నిది. అందులో ముఖ్యమైనవి. —

1. ఆంధ్రుల సాంఘిక చరిత్ర 2. గామానుజ విశేషములు 3. హిందువుల పండుగలు 4. ఉచ్చల విషాదము (నాటకము) 5. హైందవ ధర్మసిరులు 6. ప్రతాపరెడ్డి కథలు 7. ప్రాథమిక స్వత్వములు 8. గ్రంథాలయములు 9. వెంకట గామారెడ్డి జీవితచరిత్ర.

[అముదితము] 1. శుకారాం (నాటకము) 2. యువజన విజ్ఞానం

3. భండ కావ్యములు 4. శుద్ధాంత కాంత (నవల)

5. సుమారు మూడువందల వ్యాసములు.

వృత్త్యా ప \_\_\_\_\_ ౪౧





సో మ రా జు

ఇం దు మ తీ దే వి

జననం : 1915

ఈమె, భక్తిగీతాలు ప్రార్థనా పద్యాలు వ్రాయుటలో స్వేచ్ఛి. అయితే తలుచుగా పత్రికల్లో తన రచనను ప్రకటించి ముందుకు తోసుకొచ్చే స్వభావంకాదు. నిర్దుష్టమైన గాంధిక భాషవాడినా, భావపుష్టిగలిగినా నడచిపోతాయి ఈమె పద్యాలు. ఎంతటిభక్తులూ అంతటిరసపిపాసి.

ప్రియునికిప్రియురాలిని గుఱించి కలిగే భావాలను కావ్యామల్లో వ్యక్తీకరించుట మనకవులకూ, కవయిత్రులకూ పరిపాటి అయిపోయింది. కాని ప్రేయసికి ప్రియునిగూర్చి కలిగే భావాలను మాత్రం ఆధ నికుల్లో సామాన్యంగా కవయిత్రులు చిత్రించలేదు. ఈమె అకొజతను తీర్చింది... భర్తచేతలేనప్పుడు ఆ వెలితి స్ఫురంపజేసే వివిధ భావాలను సుందరముగా చక్కని సాంసారిక కథలవలె, తనకవిత్వంలో రేకికూర్చింది ఈమె.

ఆశలుగొలిపి కవిత్వం పరిపూర్ణత నందకవలెందే ఈమె తనకలానికి విశ్రాంతినొనగూల భాషాభిమానులకు ఆశాభంగము కలిగించింది.

ర చ న లు :

[ముద్రితము] 1. పతిభక్తి 2. శ్రీరంగ దేవస్తోత్రము.

[అముద్రితము] 1. శకుంతలాపరిణయము. 2. వేణుగోళాలస్వావిశతికము.



ప్ర త్తూ ప

# అకారాది శీర్షికలు

అంజలి	...	...	౪౫
అదుగుబాడలు	...	...	౫౨
అశ్వేషణ	...	...	౨౩
అమృతప్రభాతము	...	...	౧౦౪
ఆంధ్ర భాగతి	...	...	౬౨
ఆత్మహాసం!	...	...	౯౦
ఆయాది	...	...	౪౦
ఆరాధన	...	...	౯
ఋతుత్రయము	...	...	౨౯
ఎందులకో ?	...	...	౬౩
ఓరుగల్లుకోట	...	...	౯౩
కవిత్వాకోపం	...	...	౬
గౌరి	...	...	౫౫
చందమామ	...	...	౫౪
తీర్థము	...	...	౧౬
తెనుగుతల్లి	...	...	౫౫
తెనుగుతోట	...	...	౬౦
తెనుగుమొర	...	...	౧౧
తెలంగాణా విముక్తి	...	...	౧
ప్రతి పూర్వ	...	...	౪౩



దీపావళి	...	...	౯౬
దుక్కిబక్కి	...	...	౯౫
నీరాక	...	...	౬౮
నేను	...	...	౮౮
ప్రపంచం	...	...	౯౦
ప్రబోధము	...	...	౨౭
ప్రాగ్భూతి	...	...	౫
పాదరక్ష	...	...	౯౭
ఫాల్గుణ ఆమావాస్య	...	...	౩౩
పిల్లలమండీ, పిల్లలమా!	...	...	౭౫
పువ్వా!	...	...	౫౩
పూలచెట్లు	...	...	౮౯
బిచ్చగాడు	...	...	౧౦౦
భానురథము	...	...	౭౨
భిషక్కు	...	...	౧౦
మధురపథము	...	...	౬౪
మధురోహ	...	...	౧౯
మహాత్మా	...	...	౧౪
మా ప్రణయం!	...	...	౭౬
మామ	...	...	౪౨
మాయ	...	...	౭౦
మిశుడా!	...	...	౫౮

ముల్లు	...	...	౭౮
వేయిస్తంభాలనుడి	...	...	౭౯
కావ	...	...	౮౦
నంకాంతి	...	...	౮౧
నంకాంతి	...	...	౮౨
సఖ్యం	...	...	౮౩
స్వప్నమందరి	...	...	౮౪
సారస్య పటిమ	...	...	౮౫
స్వాహా	...	...	౮౬
సెలయేరు	...	...	౮౭
సృష్టి	...	...	౮౮
హిందూ	...	...	౮౯
హృదయా వేదన	...	...	౯౦
క్షమామూర్తి	...	...	౯౧
?	...	...	౯౨



ఇందులో తప్పలాగా — ఒప్పులాగా.

పుట సంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
౨౧ ౧౩	డాగినానో	డాగినానో
౨౨ ౯	తీరుగు	తీరుగు
౨౩ ౧౪	శత్రుంబు	తంత్రుంబు
౨౯ ౧౧	ప్రథముని	ప్రథముని
౩౩ (శీర్షిక)	పొలుణబహుళ	పొలుణఅమావాస్య
	అమావాస్య	
౩౩ ౧౬	కనుగోనలు	కనుగోనలు
౩౪ ౯	అర్థము	అర్థము
౩౪ ౧౫	వియచ్చర	వియత్
౩౫ ౧	స్వర్ణునీ	స్వర్ణునీ
౪౦ ౯	సుండ	సుండు
౪౪ ౨	ఉదయమయ్యే;	ఉదయమయ్యే
౫౦ ౧౬	భక్తితో	భక్తితో
౫౧ (పేరు)	హనుమంత	వేంకటహనుమంత
౫౨ ౧౫	తేనే	తేనే
౫౪ ౬	పయస్సు	పయస్సు
౬౦ ౯	అందాలు	అందాలు
౬౨ ౧౩	వెదజలు	వెదజలు
౬౩ ౧౪	నల్తులరు	నల్తురు
౬౪ ౧	తలపుల	తలపులు



పుట	పంక్తి	తప్పు	దిప్పు
”	౫	వాఘుకిడను	వాఘుకిడను
”	౬	నిలుపు	నిలుపు
”	౭	నగు	నగు
౭౦	౮	కొరగగ్గే	కొరగగ్గే
౭౧	౯	దేశమని	దేశమని
౭౪	౧౦	శక్తి	శక్తి
”	౧౧	కర్మముల	కర్మముల
౭౬	౧౨	వేసికొని	వేసికొని
౭౮	౧౩	కిట్టుకొ	కిట్టుకొ
౮౦౦	౧౪	పిట్టి	పిట్టి
”	౧౫	మొలనపైని	మొలనపైని
౮౦౦	౧౬	నయానాల	నయానాల
౮౦౧	౧౭	చాయచికిత్స	చాయచికిత్స



## ‘ప్రత్యాష’ ప్రచురణములు

౧. అంజలి (గేయాలు) — వివిధ రచయితలు.
౨. ప్రేంచండ్ అనువాదాలు (కథలు) — శ్రీ నెల్లూరి వెంకటస్వామి
౩. పరీక్షచదువు (నాటిక) — శ్రీ భాగి నారాయణమూర్తి
౪. నిర్మాణము (వ్యాసములు) — శ్రీ ‘సాధక’
౫. పాలజెల్లి (కథలు) — వివిధ రచయితలు వెల 0-12-0
- \* ౬. భోజరాజు (పద్యకావ్యము) — శ్రీ గాదిరాజు వేంకటరమణయ్య
౭. మధుకణములు (గేయాలు) — శ్రీ పిల్లలమచ్చివేంకట హనుమంతరావు
౮. సాంధ్యగీతి (నాటిక) — శ్రీయుతులు ‘సూర్యచంద్రులు’
౯. వాహ్యాభి (కథలు) — శ్రీ బూర్గుల రంగనాథరావు.
౧౦. భగ్నహృదయుడు (నాటిక) — శ్రీ భండారు చంద్రమాణిక్యరెడ్డి.
౧౧. అముక్తమాల్యద పర్యాలోకనము (వ్యాసములు) — శ్రీ శెల్లండ  
ప్రభాకరరావు.
౧౨. సాహితీవిపణి (గద్యపద్యాత్మికము) — వివిధ రచయితలు వెల 1-0-0
౧౩. నిర్మాణగానము (గేయాలు) — శ్రీ శేషుబాబు.
౧౪. అశోక రాజ్యము (నాటిక) — శ్రీ శేషుబాబు.
- \* ౧౫. రంగవల్లి. (౧౯౪౬ పోటీకథలు) — వివిధ రచయితలు. వెల 0-4-0
- \* ౧౬. సవ్యకవితా నీరాజనము (వ్యాసాలు) — శ్రీ దేవులపల్లి  
రామానుజరావు. వెల 0-12-0
- \* ౧౭. మాయింట్లో (కథలు) — శ్రీ ధరణికోట శ్రీనివాసులు. వెల 0-12-0
- \* ౧౮. ప్రత్యాష (కావ్యసంకలనం) — వివిధ రచయితలు.

\* ఇవి తప్ప తక్కిన ప్రచురణాల ప్రతులు లేవు.

ప్రతులకు :—

సాధన సమితి కార్యాలయము.

195/B3, ఈసామియాబజారు,

హైదరాబాదు. ౨.

## మా సమితి కౌత్తపోషకులు

౧. శ్రీ పర్నా వెంకటేశ్వరరావుగారు.
౨. ,, ఇ. వి. రామరెడ్డిగారు.
౩. ,, రావులపాటి మధుసూదనరావుగారు.
౪. ,, ఎన్. దుర్గయ్యగారు.
౫. ,, రామప్పగారు.
౬. ,, నందగిరి వెంకటరావుగారు.
౭. ,, గాడేపల్లి సూర్యప్రకాశరావుగారు.
౮. ,, శంకరనారాయణగౌడుగారు.
౯. ,, ఎఱ్ఱెర నరేంద్రనారాయణగారు.
౧౦. ,, కుంగా రామబాసుగారు.
౧౧. ,, వాసులపల్లి కోదండరామరావుగారు.
౧౨. ,, డాక్టరు రంగారామయ్యగారు.
౧౩. ,, రామయ్యజోషిగారు.
౧౪. ,, మందుముల రామచంద్రరావుగారు.



---

సాధన సమితి

ఈ సామియాచార్యులు

హైదరాబాదు.

---

మొదటికూర్పు.

౧౦౦౦ వ్రతులు.

పద్మశాలి ప్రింటింగ్ ప్రెస్, రాజమహేంద్రవరం, హైదరాబాదు-౬.





మనమ ఫౌండేషన్ పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	TPLA114B107
పుస్తకం పేరు	ప్రశ్నావళి
తారీఖు	26/10/24
ముందు అర్హు	no
వెనుక అర్హు	no
మొత్తం పేజీలు	165
పెద్ద సైజు పేజీలు	NO
ఖాళీ పేజీలు	XIV 106
లేని పేజీలు	NO
తయారు చేసినది	P. Jagannatha
పేజీలు విడదీసినది	P. Jagannatha
ప్రీన్ చేసినది	ADW, N.
పరీక్ష చేసినది	ప్రశ్నావళి
పేజీలు పరిశీలించినది	
లైండింగు చేసినది	
ప్రీన్ చేసినది	NO
పరిశీలించినది	Good